

bütün ülkelerin işçileri, birleşin!

SÜREKLİ

DEVRİM

**devrimci - marksist
aylık dergi**

Sayı: 4 - kasım 1978

**TÜRKİYE
İŞÇİ HAREKETİ**

- önündeki sorunlar
- tarihsel konum
- burjuva «katılım» planları

Winnipeg, Manitoba, Canada

Winnipeg, Manitoba, Canada

Winnipeg, Manitoba, Canada

Winnipeg, Manitoba, Canada

Winnipeg, Manitoba, Canada

1	Winnipeg, Manitoba, Canada	1
2	Winnipeg, Manitoba, Canada	2
3	Winnipeg, Manitoba, Canada	3
4	Winnipeg, Manitoba, Canada	4
5	Winnipeg, Manitoba, Canada	5
6	Winnipeg, Manitoba, Canada	6
7	Winnipeg, Manitoba, Canada	7
8	Winnipeg, Manitoba, Canada	8
9	Winnipeg, Manitoba, Canada	9
10	Winnipeg, Manitoba, Canada	10
11	Winnipeg, Manitoba, Canada	11
12	Winnipeg, Manitoba, Canada	12
13	Winnipeg, Manitoba, Canada	13
14	Winnipeg, Manitoba, Canada	14
15	Winnipeg, Manitoba, Canada	15
16	Winnipeg, Manitoba, Canada	16
17	Winnipeg, Manitoba, Canada	17
18	Winnipeg, Manitoba, Canada	18
19	Winnipeg, Manitoba, Canada	19
20	Winnipeg, Manitoba, Canada	20
21	Winnipeg, Manitoba, Canada	21
22	Winnipeg, Manitoba, Canada	22
23	Winnipeg, Manitoba, Canada	23
24	Winnipeg, Manitoba, Canada	24
25	Winnipeg, Manitoba, Canada	25
26	Winnipeg, Manitoba, Canada	26
27	Winnipeg, Manitoba, Canada	27
28	Winnipeg, Manitoba, Canada	28
29	Winnipeg, Manitoba, Canada	29
30	Winnipeg, Manitoba, Canada	30
31	Winnipeg, Manitoba, Canada	31
32	Winnipeg, Manitoba, Canada	32
33	Winnipeg, Manitoba, Canada	33
34	Winnipeg, Manitoba, Canada	34
35	Winnipeg, Manitoba, Canada	35
36	Winnipeg, Manitoba, Canada	36
37	Winnipeg, Manitoba, Canada	37
38	Winnipeg, Manitoba, Canada	38
39	Winnipeg, Manitoba, Canada	39
40	Winnipeg, Manitoba, Canada	40
41	Winnipeg, Manitoba, Canada	41
42	Winnipeg, Manitoba, Canada	42
43	Winnipeg, Manitoba, Canada	43
44	Winnipeg, Manitoba, Canada	44
45	Winnipeg, Manitoba, Canada	45
46	Winnipeg, Manitoba, Canada	46
47	Winnipeg, Manitoba, Canada	47
48	Winnipeg, Manitoba, Canada	48
49	Winnipeg, Manitoba, Canada	49
50	Winnipeg, Manitoba, Canada	50

bütün ülkelerin işçileri, birleşin!

SÜREKLİ

DEVRİM

**devrimci - marksist
aylık dergi**

sayı: 4 - kasım 1978

Sahibi :

Hamza Soysal

Yazı İşleri Sorumlusu :

Uğur Tekin

Yönetim Yeri :

Yerebatan Cad.

Salkımsöğüt Sok. 20/9

Cağaloğlu / İstanbul

Abone Koşulları :

Yıllık : 200 TL.

Dış ülkelere : 400 TL.

Posta Havalesi :

Hamza Soysal adına

Posta Çeki Hesap No: 10 99 67

Dizgi - Baskı :

Murat Matbaacılık Koll. Şti.

Tel : 27 45 71

Kapak Baskı :

Gözlem Matbaası

Cilt :

Kısmet Mücellithanesi

Genel Dağ. :

Süreklî Devrim

Baskı Tarihi :

9 - 11 - 1978

İÇİNDEKİLER

SUREKLİ DEVRİM'den Okurlara	2
Genel Politik Durum ve İşçi Sınıfının Önündeki Sorunlar, <i>Ahmet METİN</i>	3
Türkiye İşçi Hareketinin Tarihsel Konumu, <i>Mehmet TUNCER</i>	26
İşçilerin Öz-örgütlenmesi ve İşçi Denetimi, <i>Zeynep DAĞLAR</i>	45
AYDINLIK'ın Tahrifatlar Dünyası, <i>Yavuz OGAN</i>	45
CAMP DAVID Anlaşması Ortadoğu'ya Barış Getirmeyecek, <i>David FRANKEL</i>	50
IV. Enternasyonal'in Kırkıncı Yıldönümü, <i>Ernest MANDEL</i>	51
Stalinist Hegemonya'nın 1000 Kilometrelik Anıtı	55
Nikaragua Halkının Mücadelesini Destekleyelim	56
Ön Kapak : <i>Türkiye'de işçi eylemleri yeni bir döneme giriyor — 1968 Derby.</i>	
Arka Kapak : <i>1 Mayıs Alanı (1978)</i>	

Sürekli Devrim'den Okurlara...

Elinizdeki sayı ile SÜREKLİ DEVRİM toplumun anahtarı olan işçi sınıfının konumu üzerine bir tartışmaya girmektedir. Özellikle işçi sınıfı tarihine yalnızca kronolojik olarak yaklaşma alışkanlığının egemen olduğu bir ortamda, işçi sınıfının mücadele geleneğinin irdelendiği tarihsel yaklaşım yadırgatıcı olabilir. Ne ki gelenek sorununu ancak ve ancak işçi sınıfının tarihsel deneyimleri ve kazandığı mevziler açısından ele alınabilir.

«Genel Politik Durum ve İşçi sınıfının Önündeki Sorunlar» yazısı oldukça geniş bir boyutta meseleyi kucaklamaya çalışmaktadır. Burada güncel irdelemelerle perspektiflerin, çözümlenmelerle genel teorik formülasyonların içiçeliği bir tartışmaya olanak hazırlarsa SÜREKLİ DEVRİM bundan kıvanç duyar.

CHP'nin yeniden düzenleme plânı içinde yer alan Toplumsal Anlaşma ve katılım perspektifleri, devrimci Marksistlerce yıllardan beri yorulmaksızın savunulan ve önemi vurgulanan öz-örgütlenmeler sorununa eğilmeyi daha da güncelleştirmiştir. «İşçilerin öz-örgütlenmesi ve İşçi Denetimi» yazısı bu konuda teorik ve pratik açılımlar getirmektedir.

«Aydınlığın Tahrifatlar Dünyası» başlıklı yazıyı bugünkü Maoist liderliklerin diplomatik manevralarının Stalinist gelenek içindeki yerini belirtmesi ve bu gelenekle bir süreklilik arzetmesi açısından —biraz gecikmeyle— yayınlıyoruz.

Ernest Mandel IV. Enternasyonal'in 40. yılı vesilesi ile yazdığı makalede betimsel bir yaklaşımdan ziyade ileriye yönelik çıkarsamalarla özünde parti-program sorununu bir kez daha ele almaktadır.

SÜREKLİ DEVRİM'in Aralık sayısında Faşizm, 12 Mart ve Latin Amerika: Devrimin Yeni Yolu yazılarına yer verilecektir.

Genel Politik Durum ve İşçi Sınıfının Önündeki Sorunlar

Ahmet METİN

GİRİŞ

Türkiye derin bir bunalıma sürüklenmiştir.. Ülke ekonomisinde görülen şiddetli sarsıntılara, burjuva devletinin tüm kurumlarındaki bir çözülme süreci eşlik etmektedir. Burjuvazi, ekonomik alanda olduğu kadar politik arenada da parçalanmış olan güçlerinin yeniden biraraya getirilmesi ve toplumsal gelişimin dinamizminin denetim altında tutulması çabası içindedir. Ama bir yandan —parçalı ve siyasi bir önderlikten yoksun olsa bile— işçi sınıfının muhalefeti, diğer yandan ise kapitalist ekonominin gelişme kamçısı altındaki orta sınıfların hoşnutsuzlukları, burjuvazinin yönetim dengesini parlamenter demokrasinin sınırları çerçevesinde sağlayabilmesini gün geçtikçe güçleştirmektedir.

Bu toplumsal dengesizlik bir dizi sınıf ve tabakayı, bunların siyasal sözcülerini karşı karşıya getirmekte. Herbiri kendi çözüm yollarını dayatmakta, kapitalist ekonominin ve burjuva devletinin uzun süre dayanamayacağı bu dengesizliğin üstesinden gelmenin alternatiflerini geliştirmekte. Bu süreç içinde faşizm, güçlü bir liderlik olarak hızla gelişmekte ve umutsuzluğa kapılan kitlelerin temsilciliğini üstlenmeye başlamakta.

Bir yandan ağırlaşan bunalım, diğer yandan büyüyen faşist tehlike, işçi sınıfını bir dönemecin eşliğine hızla çekmekte. Toplumsal hayatın karar anları, bir dizi tarihsel ve siyasi şartların karşılıklı etkileşimi ve uzun süreli «normal» işleyişlerin tıkanışa girişiyse ortaya çıkar. Ekonomisi ve rejimi ile birlikte, yaşamın tüm kurumları için için bütün enerjilerini tüketirler ve toplumu radikal bir dönüşümün zorunluluğu ile karşı karşıya bırakırlar. Bu noktada, ya proletarya bilinçli eylemiyle tüm çalışan yığınların önderi olarak iktidara yükselecektir; ya da, burjuvazi gerici güçlerini arkasında toplayarak çözümlerini tüm ulusa kabul ettirecektir.

Tüm kısmi gel — gitlere karşılık, ülkemizde sınıf mücadelesinin dinamikleri böylesine bir SOSYALİZM ya da BARBARLIK ikilemini her geçen gün

toplumun önüne biraz daha yakınlaştırmaktadır. Bu tesbit kimi küçük — burjuvalar için bir felâket çığırkanlığı olarak alınabilir; ama sosyalistler ne ham hayaller peşindedirler, ne de tek kurşun atmadan silahın teslim edileceği yalınlıklara kapılırlar. Onlar, durumun açık ve gerçekçi tahlilini yaparlar ve mücadelelerini bu temel üzerinde geliştirirler.

Herşeyden önce gereken, toplumun başlıca üç sınıfı, burjuvazi, küçük — burjuvazi ve proletarya arasındaki ilişkileri, işçi sınıfının önündeki sorunları ve bu şartlar altında devrimci — Marksistlerin görevlerini tesbit edebilmektir.

EMPERYALİST BUNALIM ve TÜRKİYE

Emperyalist çağın en önemli özelliklerinden birisi, kapitalizmin çeşitli ulusal ekonomileri bir dünya sisteminin parçaları haline dönüştürmüş olmasıdır. Kapitalizmin temelinde yatan yayılma zorunluluğu tüm ulusları emperyalist sistemin içine çekmiş ve uluslararası bir işbölümü yaratmıştır. Böylece eşitsiz ve bileşik gelişme yasası evrensel bir üretim sistemi doğurmuştur. Tıpkı bir ulusal devletin sınırları içinde kentlerin köylere, ağır sanayiinin manüfaktüre hakim olması gibi, dünya kapitalist sistemi içinde de, metropoller geri ülkeleri, emperyalist sanayii az-gelişmiş ülke ekonomilerini kendisine bağımlı kılmıştır.

Bu sistemin içine yuvarlandığı ekonomik bunalımlar da, tüm ülkeleri zincirleme bir biçimde etkilemekte ve yapının tümünü sarsmaktadır. Ama eşitsiz gelişmenin özellikleri, bunalımların da çeşitli ekonomilere yine eşitsiz bir biçimde yansımaya yol açabilmektedir. Örneğin 1973-74 emperyalist bunalımı, Almanya, ABD ve Japonya'yı daha az etkilerken, birçok Akdeniz ülkesini derin politik krizler içine sürükleyebilmiştir. Bu yüzden, gerek dünya, gerekse Türkiye ekonomik-politik konjonktürünü ele alırken, emperyalist sistemin içinde bulunduğu durumu ve dünya dengesindeki gelişim eğrisini iyi değerlendirebilmek durumundayız.

1973-74 bunalımı, eşitsizliğinden ötürü bir anlamda, burjuvazi tarafından hafif atlatılmakla birlikte, özellikle ileri kapitalist ekonomilerin görece daha güçsüz olanlarında bırakmış olduğu tahribat, bunalım sonrası iyileşme ve gelişmeyi de olumsuz olarak etkilemiştir. Sistemin dengesizliği, gelişmenin sarsak, yavaş ve eşitsiz olmasına yolaçmıştır. Böylece ABD, Alman ve Japon ekonomilerindeki nisbi gelişme yavaşlayarak devam ederken, bir dizi emperyalist ülkede (İngiltere, Kanada, Norveç) gelişme duraklamış ve hatta bazılarında gerilemeler görülmeye başlamıştır (Fransa, İtalya, Belçika). Hemen tüm ekonomileri de şiddetli bir enflasyon sarmıştır.

Bunalımdan kurtulma ve üretimde gelişmeyi sağlama yolunda, çeşitli burjuvazilerin ekonomik politikaları da buna göre birçok değişiklikler göstermektedir. Emperyalist sistemin en ileri ülkeleri, krizi atlatabilmek için, yani üretimi kamçılatabilmek için, enflasyonist politikalar gütmekte ve kitlelerin alım gücünü suni bir biçimde arttırmaya çalışmaktadırlar. Ancak ülke içi alım gücünün yetersizlikleri ve diğer az-gelişmiş ekonomilerdeki durgunluklar, gerilemeler ve koruyucu politikalar, ileri ülkelerin bu enflasyonist yöntemlerini nötralize etme eğilimi göstermektedir. Öte yandan, emperyalist bunalımı bu klasik yöntemlerle aşma politikaları geri ülkeler için geçersiz olmaktadır. Zira bu ülkeler, zaten hızlı bir enflasyona ve devasa bütçe açıklarına sahip bulunmaktadır. Bu yüzden geri ekonomilerin burjuvazisi «kemerleri sıkma» politikalarını tercih etmekte ve iç tüketimi kısıtlayarak üretim hızını düşürmektedirler. Ama bu aynı zamanda ekonomilerindeki düşüşü hızlandırmakta ve krizi atlatabilmelerini güçleştirir.

Aslında, emperyalizmin mali örgütlerine bağımlı olan bu ülkelere böylesine politikaları empoze eden, yine emperyalist ülkeler olmaktadır. Az-gelişmiş ülke burjuvazileri «istikrar tedbirleri» ile IMF ve Dünya Bankası'nın güvenini sağlayarak, yani metropol ülkelerin ulusal ekonomiler üzerindeki denetimlerini kurarak, dış kredi kaynakları yaratmaya çalışmaktadırlar. Böylece: *bileşik gelişme* yasasının zorunlu mantığı, gelişmeyi *bağımlılığın gelişmesi* haline dönüştürmektedir. Ne var ki, bu ülkelerin yönetimlerinin kemerleri sıkma politikalarını uygulayabilmeleri, herşeyde aynı kolaylıkla olmamaktadır. Özellikle Güney Avrupa ülkeleri işçi sınıflarının mücadelelikleri, burjuva hükümetlerin önünde güçlü engeller oluşturmakta ve kapitalizmin bunalımını derinleştirmektedir. Bu açıdan, sınıf muhalefetinin güç-

lü olduğu ülkelerde reformist iktidarların işbaşına gelişleri çok anlamlıdır.

Proletaryanın önderliği rolüne tarihsel olarak yükselmiş birçok partinin, sınıfın militanlığını etkisizleştirme politikaları da ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Örneğin İngiltere'de «İşçi Hükümeti» ücretlerdeki artışı % 5 ile sınırlama tasarısını TUC (Sendikalar Konfederasyonu) aracılığı ile işçi sınıfına kabul ettirmeye çalışmakta ama sanayi işçilerinin sert direnişleri ile karşılaşmaktadır. İtalya'da ise Komünist Partisi, Hristiyan Demokrat iktidara «Toplumsal Anlaşma» çerçevesi içinde tek yanlı destek vermektedir. Portekiz ve İspanya'da burjuvazi parlamenter demokrasiyi kabul ederek bu ülkelerin Komünist partilerinden buna karşılık elde ettiği pasif desteği kullanabilmektedir. Fransız Komünist ve Sosyalist partileri ise, ayaklarına kadar gelmiş olan bir iktidar olasılığını rahatça tepebilmişler ve burjuvazinin, çözümlerini proletaryaya kabul ettirmesinin yolunu açmışlardır.

Dünya kapitalist sisteminin bir parçası olan Türkiye ekonomisi de, emperyalist bunalımlardan ağır bir biçimde etkilendi. Ama bu etkilenme yalnızca dünya mali piyasası ve pazar mücadelesi aracılığıyla olmakla kalmamakta, emperyalizme bağımlı bir sanayiye sahip bulunmasından ötürü, daha da şiddetli olmaktadır. Bunda, çeşitli hükümetlerin izlemiş oldukları ekonomik politikaların rolleri de vardır. Ancak bir dizi burjuva partisinin ekonomik politikaları arasındaki farklılıkları incelerken unutulmaması gereken nokta, tüm bu politikaların ülkede kapitalizmin «istikrarlı» işleyişi ile ilgili, bunu amaçlayan nitelikte olduğudur. Elbette bu «istikrarlı» işleyiş de, bırakın diğer toplumsal sınıfları, burjuvazinin içindeki kimi kesimlerde bile istikrar yerine sarsıntılar yaratabilmektedir.

AP hükümetleri ve bu partinin damgasını vurduğu MC hükümetlerinin politikaları, enflasyonist nitelikteydi. Bu hükümetler sırasında, burjuvazinin ve devlet bürokrasisinin umutsuzca ve çok kısmi de olsa çizmeye çalıştığı kalkınma plânları bir kenara atılmış ve her ne alanda olursa olsun hızlı bir sanayileşme yaratılmaya çalışılmıştır. Bunun sonucunda sermaye kısa vadeli ve çok kârlı ama aynı zamanda kapitalizmin kendisi için bile rasyonel olmayan alanlarda toplanmaya başladı. Burjuvazinin gereksinim duyduğu krediler ise, para değerindeki kayıplarla ve düşüncesizce, heryerden bulunmaya çalışılan ağır dış borçlarla sağlandı. Niteliğine bakılmaksızın, yüksek bir kalkınma hızı tutturulmak isteni-

yordu. Gerçekten de bu konuda özellikle AP hükümetleri «başarılı» olmuştur. Ama bu «kalkınma hızı» esas olarak tüketim malları sektöründe olduğundan ve ülke sanayisi üretim ve ara malları sektörleri açısından emperyalizme güçlü bir biçimde bağımlı bulunduğundan, her dünya krizi Türkiye'yi kolayca sarsmıştır.

Bu «sanayileşme» türü aynı zamanda çeşitli sektörler arasında ve içinde (tabii burjuvazi içinde de) dengesizliklerin doğmasına yolaçtı. Sanayinin bir bütün olarak kendisini sektörler arasında tamamlamaması —ki bu zaten kapitalist üretimin anarşik yapısı içinde olası değildir— çeşitli alanlara akan sermayenin pazarın yetersizliği karşısında kendini yeniden üretme imkanlarını yitirmeye başlaması, bir dizi iflaslara yolaçar oldu. Bunalımı atlama için burjuvazinin gereksinim duyduğu kredileri sürekli olarak devletten elde etmesi de, devlet kaynaklarının kurummasına, dış borçlanmaların iyiden iyiye ve çalınca arttırılmasına neden oldu. Nihayet ülke, Demirel'in deyişi ile «yetmiş sente muhtaç» bir hale, ya da Ecevit'in deyişi ile «iflasın eşğine» geldi.

Şimdi Türkiye burjuvazisi dünya ekonomisindeki bunalımla birlikte içinde bulunduğu sıkışmayı atlama çalışmaktadır. Az gelişmiş birçok ülkede olduğu gibi IMF ve Dünya Bankası'nın istediği güvenceleri sağlayabilecek bir rejim kurmak, emperyalist sistem içinde yerini sağlamlaştırmak ve ağırlaşma süreci içinde olan dünya kapitalist bunalımını atlabilmenin şartlarını hazırlamak çabası içindedir.

PARÇALANMIŞ BURJUVAZİ ve MC'NİN TÜKENİŞİ

Burjuvazi 70'li yıllara bir parçalanma süreci içinde girdi. Ekonomik gelişmenin etkisiyle çıkarların farklılaşması ve rekabetin derinleşmesi aynı zamanda siyasal iktidar üzerine de egemenlik kurma mücadelesine dönüştü. Bu mücadele siyasal iktidarı sürdürme, yani burjuvazinin çözümlerini topluma kabul ettirme yöntemleri üzerindeki anlaşmazlığı da içermektedir. Ancak, burjuvazinin, örneğin tekeli ve otomotiv sanaiindeki kesimlerinin sosyal-demokratik, tekstil, gıda, vs. gibi daha geri sektörlerdeki kesimlerinin faşist alternatifleri destekledikleri şeklindeki kalıpcı anlayışlar, ekonomideki ve toplumsal mücadelelerdeki canlı ilişki ve gelişmeleri anlamayan mekanikçi düşüncelerin ürünüdür. Burjuvazi içinde, politikaları böylesine sosyo-ekonomik biçimde önceden belirlenmiş gruplar yoktur ve onun içindeki çelişkiler ve bütünlükler ancak her somut

durumun diyalektik kavranışı ile sergilenebilir. Burjuvazi içinde, ekonomik yerleri açısından «anti-faşist», «anti-emperyalist», «demokrat», vs. ve zorunlu olarak bu nitelikte kalacak kesimler yoktur. Burjuvazi, emekçi kitlelerin iktidarı ellerine geçirmelerinden önce, sınıfdaşı politik düşmanlarıyla heran uzlaşmaya hazır olduğunu defalarca göstermiştir. Tıpkı, örneğin, İspanyol «Cumhuriyetçi» burjuvazisinin 1938'de Franko'nun saflarına geçmesi gibi. Ne var ki, hâlâ «anti-faşist» burjuvazi «ürkütmemek» için devrimi feda eden Stalinistlerin Halk Cepheci politikacıları bu gerçeği görememişlerdi. Bugün dahi bunu kabul etmemektedirler.

Türkiye burjuvazisinin sorunu, parçalanmış olan güçlerini toparlayacak, belirli bir politikayı kabul ettirecek ve siyasî-sosyal iktidarını topluma dayatabilecek güçte bir liderliğe sahip bulunmamasıdır. Ekonominin içine yuvarlandığı bunalım, burjuvazi içindeki çelişkileri daha da şiddetlendirdi, ve onun önderlik krizini derinleştirdi.

MC hükümetlerinin enflasyonist ve iflasçı politikaları kapitalistlerin kârlarını ciddi bir tehdit altına soktu. Bir yandan ekonomik bunalım, diğer yandan işçi sınıfının mücadelesi, burjuvazinin dengesini iyiden iyiye bozuyordu. Bunalımın kapitalizm lehine aşılmasının yolu ücret artışlarının sınırlandırılması, giderek dondurulması, tüketimin kısıtlanması, geniş işçi çıkarımları ile birlikte işsizliğin arttırılması ve bu güvencelerle dış kredi kaynaklarına yönelmekten geçiyordu. Yukarıda da kısaca anlatmaya çalıştığımız gibi, dünya mali sermayesini denetimi altında tutan IMF'nin «yeşil ışık yakmak» için, yani gerekli kredilere ulaşabilmeleri için az gelişmiş ülkelerde izlenmesini istediği politikalar da «kemerleri sıkma» doğrultusundadır. Ancak böyle bir politikanın MC hükümetleri tarafından yürütülemeyeceği açığa çıkmaya başladı. IMF ve Dünya Bankası'nın, bunların «yeşil ışığı» ile hareket eden çeşitli güçlü bankaların ve mali kuruluşların krediyi kesmelerinin nedeni, Demirel hükümetlerinin emperyalizme gerekli güvenceyi verememesidir.

Hükümetin «istikrar» politikası uygulayabilmesi için herşeyden önce temsil etmekte olduğu burjuvazi bu program etrafında toplayabilmesi, onu iktidara edebilmesi ve desteğini kaybetmemesi gerekirdi. Ne var ki, AP içinde temsil edilen ve partinin yönetimini etkileyen, spekülasyon ve tüketim sektörlerindeki kolay kazançlar peşinde olan burjuvazi bu tür bir politikanın karşısında durmaktadır. AP liderliğinin bu kesimler ile olan bağları, onun, kârları da

bir süre için denetim altına alacak olan bir uygulamaya geçebilmesini engellemektedir. Nitekim, burjuvazi içinde güçlü bir toparlanma —ve ifadesini CHP-AP koalisyonunda bulan— eğilimi olmasına rağmen, AP'ye yaklaştırmayan, hızlı ve kolay kârların denetim altına alınmasına karşı olan kesimlerin etkinliğidir. Parti içinde, kongre döneminde yoğunlaşmış olan iktidar mücadelesi bu çelişkilerin bir ifadesi olmuştur.

Bunun yanı sıra, burjuvazinin bazı orta ve alt kesimlerinin temsilciliğini üstlenen MSP'nin «hamleci», «temel atıcı» politikaları da, MC'nin emperyalistler açısından güvenilir olmamasının nedenlerinden di. İstikrar politikasının, aynı zamanda tasarrufa ağırlık veren, yatırımları sınırlayan bir niteliği bulunmaktadır. Ama devlet «ağır sanayii» kuruluşlarıyla küçük sermayelere, yan sanayii kurdurma ve böylece devlet yardımı ile kâr ettirme olanakları peşinde olan MSP ve temsil ettiği kesimin gücü sermayelerin rekabeti ve ekonomik bunalım karşısında bekleyecek zamanı yoktu.

Burjuvazinin bütün bu parçalanmışlığı ve MC partilerinin kapitalizmin ihtiyaç duyduğu uygulamaları yapabilmek olanağından uzaklıkları, bu hükümeti bir alternatif olmaktan çıkartıyordu.

Ama MC'yi burjuvazinin gözünde tükenişe götüren çok önemli başka bir neden daha vardı: istikrar politikalarının yürütülmesinde, işçi sınıfı mücadeleciliğinin üstesinden gelinmesi zorunluluğu sorununda gerekli yeni silâhlara sahip bulunmayı.

Burjuvazi, toplum üzerindeki egemenliğini siyasal yürütmesi ile sağlar. Bu ise, yalnızca burjuvazinin iradesi ile değil, toplumsal sınıflar arasındaki çatışmalar içinde belirlenir. Burjuvazinin çeşitli partiler halinde bölünmesi de, sınıf mücadelesine yaklaşım yöntemlerindeki farklılaşmanın bir sonucudur. Tüm burjuva iktidarlarını sürekli olarak halk kitlelerine tanklarla saldıran diktatörlükler olarak görmek, her rejimi —gizli ya da açık— «faşist» olarak nitelemek, rejimler arasındaki farklılıkları kavrayamamak, burjuvazinin toplumsal hakimiyetini sürdürebilmekteki gücünü anlayamamak olur. Onun bu hakimiyeti yalnızca maddî güce dayanmamaktadır. Onun egemenliğini olanaklaştıran kendi ideolojisini toplumun, yani sınıfların üzerinde hakim kılabilmesidir. İşte tam bu noktada rejimler arasındaki, partiler arasındaki farklılıklar ortaya çıkar.

Proletaryanın iktidarı ele geçirebilmesi için gereken yalnızca örgütlenme ve silâhlanma değildir. Herşeyden önce kitlelerin, örgütlenmeye, silâhlan-

maya ve bunlar aracılığıyla iktidarı ele geçirmeye karar vermesi gerekir. Bugün burjuvazi iktidarını sürdürebiliyorsa, bunun nedeni, proletaryanın gerekli devrim gücüne sahip olmayışı değil, bu iktidara henüz razı olmaya devam edişidir. Burjuvazinin ideolojik hakimiyetinin toplumun büyük bir çoğunluğunu hâlâ etkisi altında tutması bu sonucu doğurmaktadır. Bu ideolojik hakimiyetin, proletaryayı «razı edebilmenin» yöntemleri, silâhları farklı farklıdır. İşte —koalisyonu oluşturan partiler olduğu kadar— MC ile CHP hükümetleri arasındaki farklılığı da bu temel üzerinde ele almak gerekir.

Türkiye işçi sınıfının şimdiye kadar biriktiremediği deneyimler, ulaşılmış olan mücadelecilik düzeyi, herhangi bir hükümetin yürüteceği istikrar politikalarının önündeki ciddi engellerdir. Burjuva devletin «klasik» silâhları (polis, bürokrasi, vs.) bu engelleri yıkmakta yetersiz kalmaktadır. Hızlı enflasyonun etkisinde hayat şartlarının gittikçe güçleşmekte olduğu bir dönemde ücretlerin dondurulabilmesi, işsizliğin alabildiğine arttığı bir dönemde işyerlerinin rahatça kapatılabilmesi, proletaryanın buna sessizce razı edilebilmesi, prestiji işçi kitleleri arasında iyiden iyiye dağılmış olan MC partilerinin gücü dışındaydı. Asıl tepkinin kaynağını ve öncülüğünü oluşturacak, proletaryanın sendikal örgütlü kesimlerinin yönetimleri ise (Türk-İş ve DISK bürokrasileri) bir yandan genel sola kayışın, kendi sınırlı alanları içinde, tepesinde olma zorunluluklarından, diğer yandan işçi sınıfının nefret ettiği bir iktidarla uzlaşmaya girme olanağına sahip olmayışlarından, MC hükümetinin istikrar politikasının transfer kayışları olamazlardı.

MC'nin kitlelerin hayat standartlarına açıktan ve burjuva diktatörlüğünün klasik silâhlarıyla saldırması, işçi sınıfının sert tepkilerine yolaçacağı gibi, burjuva ideolojisinin hakimiyetinin kırılması için gerekli mücadele temellerini de hazırlayacaktı. Ama emperyalizmin istediği güvenceler bu değildi: Unutmamak gerekir ki, Portekiz'de ona bu güvenceyi Salazar değil, «sosyalist» Soares, veya İspanya'da Franko yönetimi değil «demokrat» Suarez verebiliyordu.

Her faşist rejim, bir süre sonra kendine özelliklerini veren gücünü yitirerek bir polis devleti yönetimine dönüşür. İktidara gelirken çılgınlaştırdığı, proletaryanın üzerine saldırdığı, onu parçalattırarak tüm örgütlerini kapattırdığı, hakimiyetinin örgütlü-militer gücü haline dönüştürdüğü küçük-burjuva ve lumpen-proleter kitleleri, iktidardayken kendisi için

de tehlikeli bulmaya başlar ve onlarla bağını kopararak zaman içinde sivil örgütlerini dağıtır ve yalnızca devletin resmî güçlerini kullanmaya başlar. Faşist ideolojiden uzaklaşan, örgütleri kapatılan ve eski konumlarına dönmeye koyulan bu kesimlerin proletarya üzerindeki sivil kitle terörü kalktıkça, sınıfın toparlanması, güçlerini yeniden birleştirmesi mümkün hale gelir. Bu da, artık Bonapartist bir diktatörlüğe dönüşmüş olan faşist iktidarın, ideolojik hakimiyet silâhlarının yıpranması, temellerinin kırılması demektir. Burjuvazinin «faşizmden vazgeçerek demokrasiye dönmesinin» nedeni, onun silâhlarını bu nesnel süreç içinde yenileme amacından başka birşey değildir.

Faşist rejimlerin kaçınılmaz gelişimi bu doğrultuda olsa bile, burjuvazinin faşizmden tümüyle vazgeçmesi diye birşey söz konusu olamaz. AP'nin sınıf mücadelesinin üstesinden geleneksel yöntemlerle gelememesi karşısında, iktidara gelmesi ile çok daha etkin olabilecek bir gücün, faşist MHP'nin henüz tam bir çözüm olmamasının nedeni, burjuvazinin «anti-faşist» vs. niteliğinden değil, onun işçi sınıfını tam anlamıyla parçalayabilecek gerekli sivil kitle desteğini sağlayamamış olmasıdır. Eğer MHP bu desteğinin, uzun süreli bir iç savaşa meydan vermeden proletaryayı paramparça edebileceğini gösterebilirse, burjuvazinin bu partinin arkasında toplanacağından hiç kimsenin kuşkusu olmasın.

Kısaca, MC'nin iç parçalanmışlığı ve sınıf mücadelesini aşabilecek yeni silâhlara sahip bulunmaması, istikrar politikalarının yürütülmesinde, onu bir alternatif olmaktan çıkardı. Faşist MHP ise, burjuvazinin önüne henüz ucuz ama kesin bir operasyon teklifi sürememektedir. Böylece parçalanmış burjuvazi yeni alternatifler aramaya yöneldi.

BURJUVAZİNİN İKTİDAR SORUNU ve CHP ALTERNATİFİ

Sınıflar için toplumsal egemenlik özünde siyasal iktidar sorunudur. Hakim sınıfın, kendi sınıf çıkarları doğrultusundaki mülkiyet ilişkilerini topluma kabul ettirebilmesi ve sürdürebilmesi, siyasal iktidarı denetim altında tutabilmesi ile mümkündür. Denetim sözcüğünü seçerek kullanıyoruz. Çünkü hakim sınıfın, burada burjuvazinin, tüm iktidar organlarını (parlamento, ordu, polis, yürütme organları, vs.) dolaysız bir biçimde elinde bulundurması, bu organları kendi sınıf üyelerinden oluşturması, toplumun küçük bir azınlığını oluşturması açısından söz konusu değildir. Kaldı ki, bu organları tek tek bur-

juvaların denetlenmesi de değildir, burjuvazinin siyasal egemenliği. Önemli olan, burjuvazinin kendi ideolojik egemenliğini topluma kabul ettirebilmesi ve siyasal iktidarını bu ideolojik doğrultudaki araçlarıyla (partiler, kurumlar, vs.) sürdürebilmesidir. Devrimin olasılığı da, kitlelerin bu ideolojinin sınırlarının dışına taşmaya başlamaları, yani, «artık eskisi gibi yönetilmek istememeleri» ile doğar. Bu durumda, burjuvazinin yönetiminin maddi gücünün, kısaca mevcut burjuva devletin parçalanması gündeme gelir. Devrimin gerçekleşebilmesi için, kitlelerin devrim mücadelesi içine çekilebilmeleri için, onların devletin zayıf olduğunu, yıkılabileceğini görmeleri yetmez; zayıf veya güçlü, ama bizzat bu devleti yıkmayı istemeleri, buna karar vermeleri gerekir. Ancak kitlelerdeki bu bilinç sıçraması yani burjuva ideolojisinin sınırlarının ötesine taşmaları, Stalinizmin «teorileştirdiği» evrimci biçimde, yani mekanik bir tarzda olmaz. Kitleler ilk önce bilinçlenir, sonra devrimi yaparlar şeklindeki formülasyonlar, yalnızca reformizmin tezlerindedir. Kitle bilinci, toplumsal mücadelenin diyalektiği içinde ani sıçramalar, hızlı ve beklenmedik gel-gitler gösterir. Devrimci-Marksizmin görevi, bu sürece müdahale ederek kitlelere iktidarın zaptının zorunluluğunu ve yolunu göstermek, onları bu doğrultuda örgütlemek ve silâhlandırmaktır.

Toplumun çok küçük bir azınlığını oluşturan burjuvazi, iktidarını kent ve kır küçük-burjuvazisinin desteğini alarak sürdürür. Bu destek olmadan burjuvazinin devlet gücünü oluşturması, örgütlemesi, sürdürmesi mümkün değildir. Ama bu aynı zamanda proletarya için de doğrudur. Yani proletarya geniş orta sınıfları burjuvazinin denetiminden kurtararak kendi programı etrafında toplayamazsa, iktidarı ele geçirse bile, orada uzun süre kalamaz. Çağımızda küçük-burjuvazinin —kent ve kır— tarihsel konumu budur. Ve bu gerçek, köylülüğün, nüfusun önemli bir bölümünü oluşturduğu ülkemiz için çok daha geçerli ve ciddidir.

Türkiye'de burjuvazi, kendi kutsal bireysel mülkiyet anlayışını, özellikle kent küçük-burjuvazisine ve köylülüğe kabul ettirerek iktidarda kalabilmektedir. Burjuvazinin geleneksel partisi olan DP'nin, bu kesimlerin önderliğine yükselmesini incelediğimizde, egemenliğin aracı olarak parlamenter demokrasiyi görürüz. Devlet (Kemalist) bürokrasisine karşı rüşünü ispatlayabilmesinin ve toplumsal egemenliğine siyasal nitelik kazandırabilmesinin aracı olarak gündeme getirdiği bu mekanizma aracılığı ile orta

kesimlerin desteğini sağlayabilmektedir. DP'nin devamı olarak AP'nin de Kemalist darbe girişimlerine karşı «demokrasi» şampiyonluğu yapmasının temelinde yatan neden de budur.

Ancak bugün burjuvazinin iktidar sorunu ciddi bir biçimde tehlikeye sürüklenmektedir. Sınıfsal egemenliğini dayandırmakta olduğu orta sınıflar, bu iktidarın geleneksel partisi olan AP'den kopma süreci içine girmişlerdir. Yeni burjuva önderliklerin dogmasına, hatta iktidar olmalarına yolaçan da, işçi sınıfı da dahil olmak üzere, geniş halk kitlelerinin içine girmekte oldukları, yeni çözümler arama dinamikleridir.

Mutlak anlamda değil fakat sınıfsal hareketliliğin siyasî arenadaki temsili görünümü olarak, son genel seçimlerin verilerini incelersek, köy nüfusunun büyük bir çoğunluğunun hâlâ AP'yi desteklemekte olmasına karşılık, toplum hayatının sınır merkezleri olan kentlerin küçük-burjuva yığınlarının CHP'nin arkasında toplanmakta oldukları görülür. Ama bir unsur daha var: MHP de küçük-burjuva kitleler içindeki bu kopuş sürecinden nasibini almaktadır, hem de fazlasıyla ve çok hızlı bir biçimde. Bu parti, özellikle Kürdistan'a sınır bölgelerde yaşayan yığınların desteğini kazanmaktadır. (1)

Bu tabloda dikkat edilmesi gereken, küçük-burjuva kesimlerin (kentlerde hızlı, köylerde ise daha yavaş) geleneksel yapılardan kopmakta ve yeni arayışlar içine girmekte oluşudur. Burjuvazinin liderliğinin parçalanması ve iktidar sorununu gündeme getirmesinin en önemli nedenlerinden birisi budur. Bu parçalanmaya ve kopmaya yolaçan, esas olarak küçük-burjuvazinin ekonomik dengesinin bozulmasıdır. Kapitalist ekonominin bunalımları, bu sınıfın ve çeşitli kesimlerinin bağnaz bir biçimde sarıldıkları küçük mülkiyetlerinin ellerinden kayıp gitmesine ve tabii toplumsal hareketliliğine yolaçmaktadır.

Bu süreç, ekonomik ve siyasî hayat üzerinde çok daha etkili olan kentlerde daha şiddetli biçimde seyretmektedir. Kapitalist toplumlarda kentin köy üzerindeki egemenliği, kentlerdeki sınıfsal dinamiklerin siyasî hayat üzerindeki belirleyiciliğine temel sağlamaktadır. Bu açıdan kent küçük-burjuvazisinin AP'den kopuşu burjuvazinin siyasal iktidarını olduğu kadar, toplumun dengesini de bozmaktadır. CHP'nin yeni bir burjuva alternatifi olarak ortaya çıkabilmesi de, bu kesimleri yeni bir «umut» olarak arkasında toplayabilmesi, burjuvaziye bu desteği kendi programıyla sunabilmesindedir.

Ama CHP, yalnızca AP'den kopmakta olan orta sınıfların değil, aynı zamanda bunalımdan en şiddetli biçimde etkilenen işçi sınıfının genel sol kayışının temsilciliğini de üstlenmektedir. Küçük-burjuvazinin etkin kesimlerinin CHP arkasında toplanmasının ana nedeni onların önünde toplumu dönüştürebilmenin yolunu gösteren güçlü bir proleter partisinin bulunmaması ve CHP programının küçük-burjuva özlemlerin şampiyonluğunu yapması, liderinin kişiliğinde popülist öğelerin simgeleşmesidir. Ama işçi sınıfı için sorun daha başka bir düzeyde ortaya çıkmaktadır.

Herşeyden önce, Türkiye işçi sınıfının burjuva düzeninin sınırlarının ötesine taşma gibi bir geleneği bulunmamaktadır. Zaman zaman patlamış olan çok güçlü kitle hareketleri (15-16 Haziran, vs.) dahi —reformist önderliklerin de çabalarıyla— hiçbir zaman iktidar sorununu proletaryanın önüne koymamıştır. Bu hareketliliklerin sınıfın bilincinde derin izler bırakmış olduğu şüphesizdir. Ama bu deneyimler, ki bunlar genç işçi sınıfının toplumsal tarihinde çok yenidir, henüz proletarya içinde devrimci bir gelenek yaratmaktan uzaktır. Bu durum, işçi sınıfının sola kaymakla birlikte burjuva düzeninin çerçevesi içinde kalmasına ve bu çerçeve içinde «sol»ü temsil eden CHP'nin siyasî güdümünde olmasına yolaçmaktadır.

Öte yandan, sosyo-politik hayata sınırlı da olsa ağırlığını koyan sınıfın örgütlü kesimlerinin liderlikleri, Türk-İş ve DISK bürokrasileri, varlıklarının devamını düzenin sınırları içinde, hatta onunla bütünleşmekte bulmaktadır. Türk-İş liderliği burjuva devletle tam bir bütünlük içindedir ve sınıf üzerindeki denetimini burjuvazinin hizmetine sunabilmektedir. Sınıf içindeki genel hareketliliğin etkisi ile ilk önce «siyasetle ilgilenmeye», daha sonra da CHP'ye destek vermeye başlaması, yalnızca işçi sınıfının önüne yeni duvarlar örmesidir. DISK ise farklı bir konumdadır ve burjuvazi ile daha etkin pazarlık gücüne sahip olmak isteyen işçi aristokrasisinin temsilciliğini yapmaktadır. Bu gücü, örgütsel yapısı içinde bulunan sınıfın en hareketli kesimlerinden almaktadır; ama kendisini de silip atacak bir toplumsal altüst oluş, bu «pazarlık» imkanını, karşısında pazarlık yapacağı bir sistemi yokedeceğinden mevcut

- (1) «Mili Mesele» ile devrim sorunu arasındaki ilişkiler SÜREKLİ DEVRİM'in Ağustos 1978 tarihli birinci sayısında ele alınmıştır. Faşist hareketin gelişmesi üzerine gelecek sayımızda yer alacak bir yazıda bu konuya tekrar değinilecektir — SD.

demokrasiyi, yani burjuva demokrasisini ayakta tutma vaadi veren CHP ile uzlaşmaya heran hazırdır ve uzlaşmaktadır.

Bunalımın proletarya lehine aşılmasının önünde, yani devrimin önünde duran temel sorun, sınıfa iktidar zorunluluğunu gösterebilecek ve onu bu doğrultuda örgütleyebilecek devrimci bir partinin bulunmayışıdır. En sağ reformistinden en radikaline kadar tüm sol örgütlerin temel zayıflığı, proletarya üzerindeki burjuva ideolojisinin egemenliğini kırmadaki güçsüzlükleridir. Stalinizm, radikalleşen sınıfın, kapitalist mülkiyet ilişkilerinin parçalanması gereğini gören öncü kesimlerin önüne yeni bir alternatif sunamamakta, onu bir devrim programı etrafında toplayamamakta. Bir yandan «demokratikleşme» adına burjuva CHP'ye şu veya bu biçimde teslimiyetler, diğer yandan «öncü savaşı» adına sınıfın terkedilmesi ve hangi mücadele talepleri ve örgütlenme süreçleri içinde devrime kazanılabileceğinin görülememesi, proletaryayı CHP'nin egemenlik alanı içinde yalnız bırakmaktadır.

Böylece CHP burjuvaziye, yalnızca geleneksel partisinden ümidini yitiren küçük-burjuvazinin oy ve umut desteğini değil, aynı zamanda işçi sınıfı üzerindeki denetimini de sunuyordu. CHP'nin gücü sadece oy potansiyelinin üstünlüğünde değil, daha önemlisi proletarya üzerindeki örgütsel-siyasi etkinliğindeydi. Burjuvazinin «istikrar» talepleri de ancak böylesine bir etkinliğin otoritesi ile gündeme getirilebilirdi. Böylece CHP parçalanmış olan burjuvazi için yeni bir alternatif biçiminde ve bu parçalanmanın parlamentodaki yansımalarına dayanarak iktidar oldu. Yine de onu kontrol altında tutacak bir formülasyon ile: AP'den ayrılan «bağımsızlar» ile koalisyona biçiminde.

FAŞİST ALTERNATİF

Burjuvaziye, güçlerini toparlayabilmesi ve sınıfsal hakimiyetini sarsıntısız sürdürebilmesi için yeni bir alternatif sunan yalnızca CHP değildir. Faşizm de, yeni bir burjuva önderliği olarak kendi yöntemlerini topluma kabul ettirme çabasında. Bugün MHP burjuvaziye, dağılmakta olan desteğini yeniden ve kendine özgü biçimde toparlamasının yolunu göstermektedir.

Çağımızın toplumsal ve siyasi tarihini incelediğimizde, faşizmin bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullarda hızla gelişmiş olduğunu görürüz. Gerçekten de faşizm, ülkemizde şu an dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen bir biçimde ve hızla ge-

lişmekte, siyasi bir alternatif olarak gündeme gelmektedir. Bugün proletaryanın ve genel olarak Türkiye toplumunun karşı karşıya olduğu en ciddi tehlike ve sorun, iktidarı zaptetmenin yöntemlerini adım adım uygulamakta olan faşizmdir.

Faşizm, dengesi bozulan topluma ve kaynaşan küçük-burjuvaziye radikal dönüşümler vaad ederek güçlenir ve gelişir. Toplumdaki çalkantılar ortaya çıkmadan ve geniş küçük-burjuva kitlelerin günlük düzenleri bozulmadan, faşist ideolojinin kendisine hareket temeli, kitle desteği sağlayabilmesi çok güçtür. Ama şiddetli ekonomik ve toplumsal bunalım tüm sınıflarda yeni arayışların dinamiğini yaratır. Özellikle, işçi sınıfının tersine, nisbi durgunluk dönemlerinde uzun kış uykularının içinde olan orta tabakalar ekonomik krizin etkisiyle hoşnutsuzluklarını siyasi çılgınlığa dönüştürerek mevcut rejimden, parlamenter demokrasiden umudunu kesmeye başlar.

Bu tür durumlarda burjuvazinin geleneksel ideolojik ve örgütsel araçları, toplumsal kargaşayı yatıştırmakta yetersiz bir hal alır. Ayrıca, eğer burjuvazi de kendi içinde parçalanmışsa siyasi iktidarı ciddi bir tehdit altına girer. Bu durumda faşizm burjuvazi için yeni ve güçlü bir önderlik sunar. Onun üstünlüğü, küçük-burjuva ve işsiz kitleleri şoven, ırkçı ve anti-komünist demagojisi etrafında toparlayabilmesinde, onların toplum içindeki hoşnutsuzluklarını proletaryaya karşı derin bir düşmanlığa dönüştürebilmesinde ve işçi sınıfını bu tabakaların kitlesel ve kadrolarının bireysel terörü ile parçalayarak faşist partinin diktatörlük yolunu açabilmesindedir. Kendisine küçük-burjuvazi ve işsizler ordusu içinde bir kitle temeli bulabilmesi ve onların gerici seferberliğine dayanması, faşizmi tüm diğer karşı-devrimci hareketlerden ve rejimlerden ayırarak en önemli özelliklerindedir.

Faşizmin mevcut rejime karşı kitle seferberliği yaratabilmesi bu kitlelerin demokrasiye karşı güvensizlik duymalarıyla mümkündür. Yönetenler artık eskisi gibi yönetmiyorlardır, yani burjuva demokrasisi toplumsal krizin etkisiyle güçsüzleşmekte, etkisizleşmektedir; yönetilenler de artık eskisi gibi yönetilmek istemiyorlardır, yani kitleler rejimi değiştirmek doğrultusunda seferberlik ihtiyacı içersindedirler. Proleter devrimin güncelliği de böylesine devrimci bir krizin etkisi ile ortaya çıkar. Ama eğer proletarya kendi güçlerini iktidarın zaptı doğrultusunda birleştiremezse, devrimci bir önderliğe sahip değilse, ve geniş küçük-burjuva yığınları par-

tisi ve programı etrafında devrime kazanamazsa, aynı küçük-burjuvazi karşı-devrim kampına, toplumsal yapıyı değiştirmenin demagojisini ve proletaryaya karşı nefretin bayraktarlığını yapan faşist partiye yönelebilir. Faşizmin gelişmesi, proleter kampın güçsüzlüklerinden, eksikliklerinden yararlanarak olur. Böylece burjuvazi dağılan güçlerini toparlamanın bu yeni yöntemiyle, proletaryayı —ideolojisi ve tüm örgütleri de dahil olmak üzere— paramparça edebilmenin imkanlarına kavuşur. Bu anlamda, demokratik rejimin iflasının tarihsel olarak iki ana alternatifi vardır: faşizm veya proletaryanın iktidarı, yani, BARBARLIK ya da SOSYALİZM.

MHP'nin burjuvazinin önüne koyduğu tam bir operasyondur: küçük-burjuva ve işsiz yığınları milliyetçilik ideolojisi etrafında toparlama, onların genel şovenist ve anti-komünist ayaklanmaları ile işçi örgütlerini, demokrasinin tüm kurumlarını dağıtmak, sınıfı paramparça (atomize) etmek, her türlü demokratik ve sosyalist düşüncüyü ve onlara sahip kafaları ezme ve açık bir faşist diktatörlük kurmak.

MHP'nin faşist iktidarı küçük burjuva ve işsiz yığınları, etrafında örgütleyebilmesi ile mümkün olacaktır. Bu doğrultuda tüm olanakları kullanmaktadır. 1977 genel seçimlerinde almış olduğu 1 milyon oy bu doğrultudaki gelişiminin en açık belirtisidir. Ama bu belirtiler ve faşist terörün bireysel niteliği somut ve kitlesel bir hâl almaktadır. MC iktidarlarının sağladığı olanaklardan da son derece iyi yararlanan MHP bugün henüz Kürdistan'a sınır bölgelerde de olsa, kitleleri sokağa dökülebilmekte ve kitle terörü yaratabilmektedir. Bu bölgenin özelliği, bölge halkı içindeki tarihsel şovenist ve anti-komünist duyguların güçlülüğüdür. Ama bu duyguların fiziki güce dönüşmesi, bölge halkının ekonomik-toplumsal hoşnutsuzluklarının, bunalımın şiddeti ile siyasî bir nitelik kazanmasıyla gerçekleşmektedir. Bu siyasî dalgalanmayı devrim doğrultusunda toplayabilecek, şovenist ve anti-komünist ruh halinin kırılmasını sağlayabilecek sosyalist bir alternatifin bulunmaması durumunda, faşizm onları karşı-devrime kazanmaktadır.

MHP'nin küçük-burjuva ve lumpen yığınların seferberliği ile iktidarı ele geçirebileceğini söyledi. Ama bu kitle seferberliği burjuvaziyi de ürkütmektedir. Zira, küçük-burjuva yığınların proletarya üzerine saldırtılması, aynı zamanda bir iç savaş demektir. Uzun süreli ve tahripkar bir iç savaş, burjuvazinin muhtemel bir faşist diktatörlük ile elde

edebileceklerini bir anda yoketme tehlikesini de içinde barındırmaktadır. Bu yüzden burjuvazi güçler dengesini ve sınıfların mevzilenmesini dikkatle izlemektedir. Burjuvazi için faşist alternatifi tercih edip etmemek, bir sosyo-ekonomik kategori veya ideoloji sorunu değil, politik çıkar sorunudur. Burjuvazi faşist hareketin, MHP'nin iktidarı kolayca ve sarsıntısız bir biçimde ele geçirebileceğini anladığı an onun arkasında toplanacaktır. MHP henüz böyle bir güvenceyi, burjuvazinin tümünü desteğine alabilecek biçimde ona verememektedir. Ama provalarıyla, güç gösterileriyle, düzenli ve disiplinli çeteleleriyle bu desteği sağlamaya çalışmaktadır ve parlamenter demokrasinin iflasıyla sağlama süreci içinde

Tarihe, klasik faşist hareket örneklerine baktığımızda, Hitlerin burjuvaziye kolay bir iktidar güvencesini 1931'lerden itibaren vermeye başladığını görürüz. Sosyal-demokrasinin artık yalnızca şeklen varolan demokrasiye sonsuz bağlılığından ve Komünist Partisinin içinde bulunduğu felç halinden yararlanan Nazi Partisi demokratik ve proleter muhalefeti kısa bir süre içinde ezebileceğini göstermişti. Daha iktidara gelmeden, kitleler içindeki ideolojik egemenliğine ve binlerce kişilik paramiliter kadrolarının gücüne dayanarak Hitler, burjuvaziyi partisi etrafında toplayabilmiştir. Alman burjuvazisi proletaryanın mevcut liderliklerinin (sosyal-demokrat ve komünist) kitleleri faşizme karşı direnişe geçiremeyeceğini anladığı an, daha doğrusu Hitler'in bunu ispat etmesiyle Nazi partisini önderlik katına yükseltti.

Franko ise bunu iç savaşın içinde başardı. Faşist darbesini vurduğunda ve bunun etkisiyle İspanyol işçi-köylü yığınlarının devrimci seferberliği başladığında, burjuvazinin önemli kesimleri hâlâ burjuva Cumhuriyetinin saflarındaydı. Henüz Franko'ya, onun gücüne inanmıyorlar ve demokratik rejimi ayakta tutmanın yollarını arıyorlardı. Bu çabalarında onlara en büyük yardımcı Stalinistler, anarşistler ve merkeziler oldu. Burjuvaziyi «ürkütmemek» ve aşamalı devrim adına (önce faşizmin ezilmesi, sonra proleter devrimi, vs.) kurulan ve proleter devrimini ezen Halk Cephesi hükümetleri, yalnızca faşizme karşı devrimci dalgayı bastırmakla kalmış oldular. Anarşizmin ve Stalinizmin bu ihaneti devrimci seferberliği önledi, kitleleri silâhsızlandırdı, demoralize etti ve Franko'ya Madrid'in yolunu açtı. Bütün bu güvenceler karşılığında burjuvaziye yaranmak için kurulan Halk Cephesi, bu süreç içinde barikat-

ların öbür yanına geçen burjuvazinin yalnızca politik avukathliğini yapabildi. Stalinizmin iktidarsızlığı Franko'yu güçlendirmişti ve böylece faşizm burjuvaziye gerekli güvenceyi verebilmişti.

Türkeş de burjuvaziye gerekli güvenceyi kesin darbesini vurmada önce vermeye çalışmaktadır. Bu doğrultuda bir Hitler örneğine ulaşabilmiş değildir. Ama faşizmin iktidar mücadelesini ancak bu desteği sağlayabildikten sonra başlatabileceği şeklinde bir şartı yoktur. Onun için önemli olan, kısmi de olsa küçük-burjuva kitle seferberliği yaratabilmek ve silâhli milisler kurabilmektir. Türkeş, bir Franko örneğini de tekrarlamaya hazırdır. Sol güçlerin parçalanmışlığı ve burjuva demokrasinin iktidarsızlığı ona gerekli hareket serbestliğini sağlamaktadır. Hitler kentlerden vurmuştu, Franko ise taşradan gelecek kentleri kuşatmıştı. Faşizm şablon değil, fırsat peşindedir, ve her olanağı kullanmaktadır. Bu onun burjuvazi için gerçek bir alternatif haline gelmesine yolaçmaktadır.

Süreç tamamlanmış değildir. Faşizmin tüm ciddiliğine ve tehlikeli bir güce erişmekte olmasına rağmen, proletaryanın kazanmasının şartları henüz kaybolmuş değildir. Bütün sorun bunun anlaşılmasına ve faşizme karşı mücadelenin gereklerinin yerine getirilmesine bağlıdır. Bu ise, toplumun dengesizliğini belirleyen iç savaş eğilimlerini görmeden olanaklı değildir.

PARLAMENTER DEMOKRASİNİN ÇÖZÜLÜŞÜ, BONAPARTİZM ve İÇ SAVAŞ DİNAMİKLERİ

Rejimler, toplumsal sınıfların, çağdaş toplumlar da iki ana sınıfın, burjuvazi ile proletaryanın karşılıklı güç dengeleri, arada kalan sınıf ve tabakaları etkileme çatışmaları içinde biçimlenir, belirlenir. Burjuva demokrasisi de, ne burjuvazinin ne de proletaryanın salt kendi ideolojilerinin zorunlu birer ürünü olarak gündeme gelir. Feodaliteye karşı mücadelesinde burjuvazinin *tarihsel* olarak siyasî arena ya çıkarttığı parlamenter rejim, emperyalist çağda, diğer bir deyişle, proleter devrimleri çağında, kendisi için pahalı bir yük haline dönüşmüştür. Ama bu rejimi bir anda yokedebilmesi de kendisi için mümkün değildir. Türkiye gibi proletaryanın burjuva parlamentosunda temsil edilmediği ülkelerde daha bu rejimin yokedilebilmesi için işçi sınıfı mücadeleciliğinin en azından tecrit edilmesi, bastırılma olanaklarının bulunması gerekir.

Bunun yanı sıra, burjuvazinin politik parçalan-

mışlığı şartları altında da, temsili demokrasinin rahatça ilga edilmesi olanaklı değildir. Bugün gerek AP, gerekse CHP burjuvazinin birliğini ve onun önderliğini bu sistemin içinde sağlama olanaklarına sahiptir. MHP bunu çok daha değişik bir platformda, faşist hareketin kitle temellerinin yaratılması sürecinde gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Ama bugün ne MHP, ne de klasik devlet organları işçi örgütlerini kapatabilecek, demokratik mevzileri bir anda geri alabilecek güce sahip değildir. Buraya gelişebilmesi için burjuvazinin daha bir dizi gereklilikleri yerine getirmesi lazımdır.

Şu anda burjuvazi sorunlarını proletarya ve halk kesimleriyle bir uzlaşma zemini üzerinde çözümlenmek çabasıdır. Aslında bu süreç aynı zamanda proletarya üzerindeki baskı mekanizmalarının geliştirilmesini de içermektedir. Uzlaşma, burjuvazi için sadece mevcut güçler dengesi içinde bir zorunluluktur, yoksa boşluk içindeki bir tercihin ürünü değil. Bu zorunluluğun, burjuvazinin liderlik bunalımı ve proletaryanın mücadele gücünün kırılması şartlarının hazırlanması gibi bir ortam içinden doğduğunu tekrarlayalım.

Bugün ekonomik ve toplumsal bunalımı aşmak üzere burjuva reformizmi işbaşındadır. Ancak, bir yandan bunalımın şiddeti, diğer yandan işçi sınıfının direnişi, Ecevit hükümetinin çözümlerini güçleştirmekte, siyasal dengenin burjuvazinin lehine sağlanabilmesini engellemektedir. Ama yalnızca bunlar değil, faşizmin artan saldırıları, küçük-burjuva yığınların hoşnutsuzluklarını AP'yi de felçleştirerek kendi etrafında toplamakta oluşu rejimi sarsmakta, burjuva uzlaşmacılığının önünde bir dizi güçlü engeller geliştirmektedir.

Hükümetin toplumsal dengelyi, burjuvazi ve proletaryanın karşılıklı uzlaşması ile sağlama çabaları çıkmaz içindedir. Yeni bir ekonomik canlanışa ulaşmayı, kitlelerin tüketim düzeylerini ve hayat standartlarını düşünerek belirli bir birikimi oluşturmak ve emperyalizmle yeni bir işbölümü ilişkisine geçmekte aramaktadır. Ama tüketime sınırlanması, üretimde de durgunluk eğilimlerini güçlendirmekte. Ayrıca emperyalist bunalımın içinde bulunduğu şu dönemde dış krediler temin etmekteki güçlük de canlanışı geciktirmekte. Bu durumda kapitalist kârlar tehdit altına girmekte, işçi çıkarımları, kapatmalar ve iflaslar yaygınlaşmakta. Cılız burjuvazinin uzun vadeli çözümlere dayanma gücü tükenmektedir.

Öte yandan hükümet kitlelerin tüketim düzeylerini düşürmek, bu yolda işçi ücretlerindeki artış-

ları sınırlamak, giderek ücretleri dondurmak, ve genel olarak «istikrar» politikaları karşısındaki muhalefeti etkisizleştirebilmek, yokedebilmek için herşeyden önce işçi önderliklerini kendi reformist politikalarına bağlamaya çalışmaktadır. Bu çabalarında, Türk-İş bürokrasisi ile imzalamış olduğu «Toplumsal Anlaşma» kendisi için bir başarıdır. Bu anlamda, burjuva reformizmi, burjuvaziden görmediği desteği, hatta çok daha fazlasını Tunç liderliğinde bulmuştur. Buna karşılık Türk-İş'in tabanında ekonomik bunalımın derinleşmesiyle liderliğe karşı tepkilerin güçlenmesinin de zemini hazırlanmış olmaktadır. Zira DİSK, görünümde de olsa, bu uzlaşmayı reddetmiştir. Daha doğrusu, uzlaşmak için kendi şartlarını ileri sürmüştür. DİSK bürokrasisi bir yandan Hükümet karşısında pazarlık gücünü koruyabilmek için ve diğer yandan da tabanından gelen baskının zorlaması ile Hükümet ile arasında belirli mesafeler koymakta ve sınıfın militanlığını düşürme olanaklarını elinde bulunduramamaktadır. Baştürk liderliğinin Hükümete en büyük desteği, bu sıralarda, «terörizme karşı» olmak teraneleriyle, işçi yığınların seferber olmalarını önlemek biçimindedir.

Öte yandan sendikal örgütlü kesimleri, sınıfın ancak bir bölümünü oluşturmaktadır. Geniş kesimler örgütsüzdür ve işverenlerin açık saldırılarıyla karşı karşıyadır. Ekonomik bunalım, bu yığınlar içinde örgütlenme ve mücadele eğilimleri yaratmaktadır. Proletaryanın en alt kesimleri dahi kapitalist yükün altından sıyrılabilmek için mücadele içine çekilmektedir. Ancak yaşam düzeyleri sürekli düşmekte ve burjuva reformizmine bağladıkları umutları sönmektedir. Günlük, tekil mücadeleleri içinde tekrar tekrar, el yordamıyla da olsa, rejimin sınırları ile karşılaşmaktadırlar. Özellikle hızlı fiyat artışları, işçi çıkarımları ve fabrika kapatmaları, proletaryanın içinde derin hoşnutsuzluklar biriktirmekte, kendiliğinden patlamaların şartlarını hazırlamaktadır.

Ekonomik sıkıntılar küçük-burjuvazinin de siyasi dengesini çarpıcı bir biçimde bozmaktadır. Orta tabakaların küçük dükkanları, sınırlı ve yetersiz toprakları, yaşam düzeyleri tehdit altındadır. Küçük-burjuvazi şimdiye kadar burjuvaziye göstermiş olduğu uysallığı artık sürdüremez duruma gelmektedir. Rejime olan tepkisi ilkönce geleneksel partisinden kopma ile ortaya çıktı. Bu süreç kentlerde çok hızlı bir biçimde seyretti. Küçük-burjuvazi CHP yönetiminin, kendisinin acilen beklediği ferahlığı sağlayamaması ile yeni arayışlara yönelecek ve radikal dönüşüm talepleri güçlenecektir. Kapitalizmin,

kendisi içinde yarattığı proleterleşme eğilimi, onun kaderini işçi sınıfı ile birleştirebilmesinin nesnel temelidir. Yeter ki, önünde güçlü bir proleter önderlik bulabilsin.

Küçük-burjuvazinin, burjuvazi ile olan koalisyonu parçalanmaktadır. Ancak bu sınıfın kendi bağımsız politikalarını, siyasi iktidarını oluşturması, tarihsel olarak olanaklı değildir. Özellikle kriz anında ayaklanan ve politika sahnesine atılan orta tabakalar, sonunda ya burjuvazinin, ya da proletaryanın arkasında toplanacaktır. Eğer güçlü bir proleter partisi, sınıf hareketi yoksa, radikal demagojisi ile köklü dönüşümler vaadeden MHP'nin arkasında yerleşmesi mümkün hale gelecektir ve böylece burjuvazi gerici güçlerini yeniden, ama bu kez başka yöntemlerle birleştirmiş olacaktır. Küçük-burjuvazinin toplumsal kargaşaya, günlük düzeninin uzun süreli bozulmasına tahammülü yoktur. Bu yüzden politika sahnesine ağır çıkar ve en çarpıcı çözümlerle hemen inerek yerini gerçek efendilerine bırakmak ister. MHP de, komünizmi ezmek demagojisi, güç gösterileri ve şiddet yoluyla onun bu niteliğinden yararlanmaktadır.

Politik bunalımın bu derinleşmesi, parlamentere demokrasinin çözülüşüne neden olmakta, burjuva demokratik sistemin krizine dönüşmektedir. Proletaryanın burjuva reformist çözümler karşısındaki direnci olduğu kadar, burjuvazinin kendi önderlik krizi de işlerin «eskisi gibi» yürümesini olanaksızlaştırmaktadır. Kitlelerin önündeki acil sorunlara burjuva demokrasininin sınırları içinde çözümler bulma olanağı giderek azalırken rejimin prestiji sarsılmakta, proletarya burjuva ideolojisinin etkisi altında parlamentoya ve reformizme bağladığı umutları yitirmekte. Sosyo-politik kamplaşmalar tüm burjuva organları içinde —polis, ordu, devlet kurumları, vs.— kendisini göstermekte, devletin «tarafsız», «sınıflar üstü» niteliği dağılmakta, böylece kitleler üzerindeki moral, psikolojik ve ideolojik etkinliğini yitirmektedir.

CHP hükümeti ise bu akıma karşı koymaya çalışmaktadır. Bunalımı uzlaşma yoluyla atlatabilmesi için demokratik Cumhuriyetin bu sınıflar üstü görünümünü koruması gerekmektedir. MC hükümetinin dahi yapamadığı bir işi, POL-DER'i kapatmayı göze alması, onun bu «güçlü devlet» olma gayretinden kaynaklanmaktadır. Ecevit'in bu çabası, mevcut hükümetin Bonapartist yanını oluşturmaktadır. Aslında her hükümetin Bonapartist bir görünümü vardır. Zira hiçbir burjuva iktidarı, kendisini salt bur-

juvazinin temsilcisi olarak ilân etmez, çeşitli sınıfların, özellikle orta sınıfların desteğini almaya çalışır. Ama demokrasinin çözülüş dönemlerinde iktidarın hem bir kısım burjuvaziye karşı, hem de proletaryaya karşı yeni tedbirler alması, devletin bütünlüğünü korumaya çalışması ve böylece burjuvazinin iktidarını perçinlemesi Bonapartist rejimin özelliğidir.

Ancak Ecevit hükümeti bir geçiş rejimidir. Kitle radikalleşmesi, köklü dönüşüm talepleri yaratmakta, çözüm yollarını burjuva demokrasisinin sınırları dışına taşımaktadır. Proletaryanın ve küçük-burjuva kitlelerin bu seferberliği karşısında ise CHP iflas etmekte olan demokrasiyi korumaya, kitle radikalleşmesini önlemeye, burjuva Cumhuriyeti güçlendirmeye —ümitsizce— çalışmaktadır. Bu yolda yapabildiği tek şey «vatandaşların demokratik rejime inanmalarını» istemek oluyor. Rejimi terketmekte olan yığınları iktidarsız bir biçimde geri çağırarak, sosyal-demokrasi de dahil olmak üzere burjuva reformizminin tarihsel açmazıdır. Eğer bugün bir seçim olursa kitleler yine sandık başına gideceklerdir; ama sorunlarının seçimle işleyen demokrasi ile halledilebileceğine inandıklarından değil, partilerini sınırlı demokrasinin olanaklarını aşmakta dürtüklemek ve sisteme tepkilerini göstermek için yapacaklardır bunu.

Faşizm bunalımın derinleştiği, burjuvazinin sorunlarını parlamenter sistem içinde çözemez hale geldiği dönemlerde ciddi bir iktidar alternatifi olarak gelişir. Türkiye’de de MHP’nin özellikle 1970’lerden itibaren hızla gelişmesinin temelinde yatan olgu da, demokrasinin sınıf mücadelesinin gelişmesini çerçeveleyecek gücü kaybetmiş olmasıdır. CHP, parçalanmış burjuvazi için güçlerini birleştirebilmek ve proletarya ile geçici bir uzlaşma (işçi örgütlerinin bürokrasileri ile uzlaşarak sınıfı etkisizleştirme) zemini üzerinde ekonomik bunalımı toplumsal artık-değeri koruyarak atlatmak açısından bir «umut» olmuştu. İşçi örgütlerini liderlikleri ile yakın bağları ve küçük-burjuvazi içinde uyandırdığı popülist ruh ile de, CHP, burjuvazinin sarsılmakta olan toplumsal egemenliğini yeniden güçlendirebilecekti. Böylece CHP, burjuvazinin önemli bir çoğunluğu için erimekte olan geleneksel partisinin yerine iktidar katına yükseldi.

Fakat, zaten raşitik bir halde gelişmiş ve bugün artık çürümüş olan burjuva demokrasisi CHP’ye ancak bir geçiş rejimi kurma imkanı tanımaktadır. Nereye doğru bir geçiş? Şunu ifade edelim ki, bur-

juvazinin iktidarını dayandırmakta olduğu küçük-burjuvazi ile olan toplumsal koalisyonu çatırdamaktadır ve bu koalisyonun burjuva demokrasisinin etkinlik alanı içinde, yani bir uzlaşma temeli üzerinde yeniden kurulması mümkün değildir. O halde «nereye?» sorusunun cevabı bir ikilem halinde toplumun önüne dikilmelidir: ya faşizm bu koalisyonu kendi yöntemleriyle yeniden gerçekleştirecek; ya da proletarya küçük-burjuvaziyi kendi devrim programına kazanacak ve toplumu çürümüş olan burjuva demokrasiden kurtararak daha üst düzeydeki bir demokrasi biçimine, proletarya demokrasisine yükseltecektir. Yani, ya faşizm, ya da sosyalizm ikilemi. Şunu unutmamak gerekir ki, mevcut bunalımın alternatifleri CHP veya MHP değil, iflas halindeki demokrasinin alternatifleri bir faşist diktatörlük veya sosyalist demokrasidir.

Toplumsal dengesizliğin dinamiklerinin yöneldiği iki ana kampı böylesine iki zıt tarihsel kategori halinde verişimizden bir dizi başka ara rejimlerin gündeme gelmeyeceği anlamı çıkartılabilir mi? Hayır. Marksistler sınıf mücadelelerinin önceden belirlenmiş şemalar uyarınca siyasal tezahürlere sahip olabileceği şeklindeki determinist, kaderci düşünceleri şiddetle reddederler. Siyasal güçlerin mücadelesi ve muhtemel olasılıklar burjuvazi, küçük-burjuvazi ve proletarya arasındaki ilişkilerin doğru tespitiyle anlaşılabilir ancak. (2)

Şu anda gericiliğin yegane seçeneği MHP değildir. Bir askerî diktatörlük de gündeme gelebilir. Bu tür gerici müdahalelerin emperyalizm tarafından plânlanaacağı gözönünde tutulursa, herşeyin bizim düşüncemizde oluşturduğumuz eğriler doğrultusunda gelişmeyeceğini anlamak kolaydır. Ya da kimi reformist kafalar MHP ve Ulkü Ocaklarının kapanmasıyla, bir dizi faşist reisin hapsedilmesiyle nisbi bir demokratik ortama ulaşılabilirliğini düşünebilirler. Veya bir CHP-AP koalisyonunun işbaşına gelmesiyle sosyalizm ya da faşizm ikileminin, hiç olmazsa bir süre için ertelenebileceğini sanabilirler.

Temelinde nasıl bir anlayışın yattığı bir yana, yorumları, bu türden bir dizi siyasî formülasyonların ortaya çıkabileceği görüşleri doğrudur. Ama biz bir nokta, sınıf mücadelesinin kaderi açısından çok önemli bir nokta üzerinde duruyoruz: halk kitleleri sistemden kopmaktadırlar, sisteme güvenlerini yitir-

(2) Ara rejimler sorunu özel olarak işçi sınıfı ve devrimci hareketin önüne güçlü bir biçimde çıkabilir. Bu konu da SÜREKLİ DEVRİM’in önümüzdeki sayısında ele alınacaktır — SD.

mektedirler. Onların burjuvazinin desteğinden kopuşlarının engellenmesi, ister bir diktatörlük, ister bir CHP-AP koalisyonu, isterse yeni bir MC hükümeti olsun, demokrasinin mevcut kurumları içinde mümkün olmayacaktır ve her alternatif yalnızca asıl ikileme —hızlandırılmış veya yavaşlatılmış— bir geçişi oluşturacaktır.

Bir askerî diktatörlük gündeme gelebilir. Böylesine bir diktatörlük elbette ilk elde sol hareketi ve proletaryanın düzene muhalif mücadelesini şiddetle bastırarak, her türlü sosyalist, demokratik düşüncüyü zincir altına alacaktır. Ancak böylesine bir diktatörlük ile faşist rejim arasındaki en önemli ayrımlar, birincisinin iktidarı mevcut kurumlara ve geleksel araçlara dayalı olacakken, faşist rejimin yeni ve *sivil* baskı mekanizmaları geliştirmesi olacaktır. Askerî diktatörlük proletarya ve küçük-burjuvazinin sisteme muhalefetini bir dizi yasaklarla baskı altında tutmaya çalışırken, faşizm orta sınıfları ve hatta proletaryanın ince üst kesimlerini kendi ideolojisine kazanarak ve onları *örgütleyerek*, işçilerin üzerine saldırtır ve sınıfı paramparça eder. Askerî diktatörlük işi ancak sisteme muhalif işçi ve demokrasi örgütlerini kapatmaya kadar götürebilirken, faşizm tüm örgütleri kapatır, *kendi* örgütlerini kurar ve kitleleri içinden parçalar.

Bu nedenlerdendir ki, klasik askerî diktatörlüklerin çözümleri daha çabuk olur. Halbuki faşizm devrim için birleşecek sınıf ve tabakaları bölerek, birbirine saldırtarak toplum üzerinde çok daha uzun ve kalıcı etkiler yaratır. Bu açıdandır ki faşizm iktidara bir kitle (küçük-burjuvazi + lumpen proletarya + işçi aristokrasisi) hareketi olarak gelebilir.

Kısaca kitlelerin, kapitalist bunalımın şiddetiyle sistemden kopması sürdükçe, radikal değişiklik özelemleri artacaktır. Bir burjuva liderliği halinde gelişmekte olan MHP'nin radikal demagojisi de, kitlelerin bu taleplerini karşılamak, onları kendi etrafında toplamak amacıyla formüle edilmektedir. Eğer proletarya kendi güçlerini birleştiremez, faşist demagojiyi altemez ve kitleleri devrime kazanamazsa faşist hareketin gelişmesi daha da hızlanacaktır ve iktidara yönelecektir.

Bunalımın çözümü bu iki sınıfın, burjuvazinin (faşizm) ve proletaryanın (sosyalizm) mücadelesine bağlıdır. MHP bütün güçleriyle rejime saldırmakta, onun düşüşünü hızlandırarak iktidar yolunu açmaya çalışmaktadır. Bu yolda hiç inkar edilmeyecek, gözardı edilmemesi gereken kitle desteğine sahiptir. Sivil, paramiliter düzenli çetelerini sistemli bir

biçimde kurmaktadır. Ideolojisinin etkinlik alanını genişletmek için sürekli yeni yöntemler geliştirmektedir. Saldırılarını artık yalnızca öğrenciler içinde değil, kitleler arasında da, proletarya üzerinde de yoğunlaştırmaktadır.

Onların bu saldırıları işçi sınıfı içindeki savunma eğilimlerini güçlendirecektir. Bugün artık kendilerini dışa dış savunmak durumunda olanlar yalnızca —bir dizi sınıf haininin faşistlerle dilbirliği ederek «anarşist» dedikleri— tek tek öğrenciler, devrimciler değildir. Fabrikalardaki, grevdeki, örgütlerindeki işçiler, mahallelerdeki emekçi halk, toplumun tüm çalışan kesimlerin faşizmin saldırılarına hedef-tir.

Proletarya elyordamıyla da olsa faşizmin iktidarının kendisi için ne anlama geleceğini hissetmektedir. Saldırıların yoğunlaşmasıyla onun tepkileri de açığa çıkacaktır. Küçük-burjuvazi toplumsal dengesizliğe uzun süre katlanamaz. Bu yüzden ya proletaryanın arkasında, ya da faşizmin arkasında ve proletaryanın üstüne doğru, ateş hattına girecektir. Böylece halen için için yanmakta olan bir süreç, bunalımın derinleşmesiyle alevlenecek ve bugünkü kısmi saldırılar, savunmalar ve çatışmalar bir iç savaş boyutuna ulaşacaktır. Sorun bu iç savaş dinamiğinin görülebilmesine ve ona devrimci tarzda yaklaşılabilmesindedir.

Bunalım bugün henüz odak noktasına ulaşmamıştır, ya da daha doğru bir ifadeyle MHP bunalımdan iktidarı tek başına ele geçirebilecek kadar yararlanamamıştır. Bu, proletaryanın önünde henüz yararlanabileceği, güçlerini düzenleyebileceği bir sürenin olduğu anlamına gelir. Tabii bu hazırlık hızla ve devrimci bir tarzda gerçekleştirilirse. Aksi takdirde burjuvazinin emperyalizm ile işbirliği içinde gündeme getireceği bir askerî Bonapartist diktatörlük, sınıfın ağır darbeler yemesine yolaçacak ve faşizmin iktidarını hızlandıracaktır.

ÖNDERLİK SORUNU

Toplumsal bunalımın mevcut burjuva demokrasisi kurumlarının bugünkü işlerliği içinde aşılama-yacağını —ki, buna Siyasî Partiler veya Dernekler Yasalarının yorumlu işletilmesiyle MHP ve diğer faşist örgütlerin kapatılmaları da dahildir— göstermeye çalıştık. Bunun nedenini, siyasî bunalımın temelinde toplumsal altüst oluşların bulunmasına ve bu yeni dinamiklerin varolan yapıların dışına taşmakta oluşuna bağladık. O halde ya gericilik güçleri yeni bir biçim altında toparlanacaktır —CHP'

nin güçlü devlet formüllerine başvurması ve «sağ da, solu da» ezme girişimleriyle burjuva demokrasisinin baskıcı mekanizmalarını iyiden iyiye günde- me getirmesi, bir askerî Bonapartist iktidar, vs.— ki bu, faşist diktatörlüğün iktidara yönelmesinde yeni ve güçlü geçiş dönemleri oluşturacaktır, ya da proletarya güçlerini devrim yolunda toparlayacaktır ve bu mücadelesinde «geçiş»in dinamiğini kendi doğrultusunda işletecektir. Kısaca işçi sınıfının faşizme karşı mücadelesi ancak bir devrim mücadelesi olarak ele alındığında anlam kazanabilir.

Ancak, burjuvazi olduğu kadar proletarya da, özellikle bizimki gibi küçük-burjuva yığınların —kent ve kır— nüfusun büyük bir kesimini oluşturmakta olduğu ülkelerde, iktidarı ancak bu yığınlara dayanarak zaptedebilir ve elinde tutabilir. Nüfusun küçük bir azınlığını oluşturan burjuvazi, sınıfsal egemenliğini toplumun bu kesimlerinin desteğini almadan sürdüremez. Ama proletaryanın iktidarı da hiçbir zaman «saf» bir nitelikte olamaz. İşçi sınıfı kendisini toplumun bütünü haline dönüştüremez; ama devrim için gerekli olan, işçi sınıfının toplumun önderliğini ele geçirmesidir, yani küçük-burjuvaziye devrime kazanabilmesidir.

Bu Marksist gerçek, toplumsal devrim şartlarını olduğu kadar güçlüklerini de sergiler. Zira, küçük-burjuva yığınların devrimci proletaryanın etrafında toplanması günlük hayatın «normal» süreci içinde ortaya çıkmaz. Onların burjuva toplumunun sınırları dışına taşmaları ancak güçlü bunalım dönemlerinde —savaş, devrimci kriz, vs.— mümkün hale gelir. Zira küçük-burjuvazi, burjuva düzene binlerce yoldan ve güçlü bağlarla bağlıdır. Bunların sarılması ve kopması, orta sınıfların düzene karşı çıkışları, «günlük hayatın» güçlü darbeler yemesini gerektirir.

Rusya'da Çarlık rejiminin baskıları ve mistik ideolojinin etkisi altında asırlarca imparatorlugun temel dayanağını oluşturmuş olan köylülük, bu uzun kış uykusundan ancak emperyalist savaşın etkileriyle uyanabilmiştir. Rus köylüsünün devrimci seferberliğine temel sağlayan, savaşın genel seferberliği olmuştur. İspanyol köylüsü ise bir iç savaş ortamı içinde siyasî sahneye çıkmış ve devrimci proletarya ile birlikte iktidar organları kurmaya başlamıştır. Rejimin çöküşünü günlük yaşantısı içinde gördüğünde aktif mücadeleye girmiştir. Almanya'da ise bu kez daha çok kent küçük-burjuvazisi 1929' lardan itibaren burjuva demokrasisinin girdiği bunalımın etkisiyle ayaklanmış: ne var ki, Sosyal-

demokrasinin ve Stalinist Komünist partisinin ihanet politikalarının sonucu, devrim için değil, Nazi partisinin arkasında ve devrime karşı.

Bu, küçük-burjuvazinin devrim mücadelesine atılmasının *maddî* sürecidir. Ama bir zorunluluk daha var: bu da, küçük-burjuvazinin işçi sınıfının çoğunluğu toplumsal devrimden yana olmadan, onun güçlü ve kararlı siyasî önderliğine sahip olmadan proleter devrimine dönmeyeceği gerçeğidir. Sanırsanız küçük-burjuvazinin *bağımsız* siyasal bir önderliğe sahip olamayacağı Leninist gerçeğini bir takım Stalinist kafalar için ispat etmenin yeri burası değildir. Ancak kısaca ifade etmek gerekir ki, özellikle köylülük —içindeki tüm katmanlarıyla birlikte— tarihsel olarak kendi bağımsız politikalarını oluşturma yeteneğine sahip değildir. Toplumun nisbi denge dönemlerinde kendi partisini, ya da partilerini oluştursa bile, tarihin dönemeç noktaları —devrim— gelip çattığında, köylülük ya burjuvazinin, ya da proletaryanın arkasında toplanır. Kaldı ki, bu, Türkiye için çok daha açıktır. Rusya'da örneğin, Sosyalist-Devrimci (SR) parti gibi kimi partilerin kurulmuş olmasına karşılık, ülkemizde köylülüğün partisi olarak hiçbir siyasî akım ortaya çıkamamıştır —tabii TIKP gibi kendisini aynı zamanda bir köylü partisi gibi göstermeye çalışanları söz konusu dahi etmiyoruz. Anadolu köylülüğü her zaman burjuva partilerini desteklemiş, bırakın kendi partisini oluşturma çabasını bu partiler üzerinde etki bile yarata-mamıştır.

Sorun, proletaryanın köylülüğe ve kent küçük-burjuvazisine güçlü bir liderlik sunabilmesinde, bu kesimlerin öncülüğünü ele geçirebilmesindedir. Bunu gerçekleştiremezse, etkin bir anti-faşist mücadele verebilmesi, iktidarı ele geçirebilmesi mümkün değildir.

Ama bu aynı zamanda, bir yanıyla işçi sınıfının kendisi için de geçerlidir. Sınıf devrimci partisini oluşturamazsa, güçlerini birleştiremezse iktidarı ele geçiremez. Eğer Blankist değil de Marksist isek, şu doğruyu açıkça koyalım: devrimci partinin görevi, proletaryanın iktidarı ele geçirme mücadelesinde ona öncülük etmektir ve proletaryanın çoğunluğu bu partinin arkasında toplanmazsa, böylece topluma birleşik ve güçlü devrimci bir önderlik sunamazsa, iktidarın zaptı olanaklı değildir. Küçük-burjuvazi, işçi sınıfının çoğunluğu toplumsal devrimden yana olmadan devrime dönmeyecektir.

O halde sorun, düzenden kopan küçük-burjuva yığınların faşizme değil, devrim kampı etrafında

toplantabilmesi için, proletaryanın devrimci birliğinin gerçekleştirilmesi ve siyasi önderliğin geliştirilmesindedir. Toplumsal bunalımdan sosyalizm lehine çıkışın yolu buradan geçmektedir.

Ancak bugün, işçi sınıfı devrim sorununu öznel olarak kendi gündemine getirmediği gibi-devrimci partisi ile birlikte-içinde bulunduğu parçalanmışlık şartları da sürekli olarak bunu engellemektedir. Proletaryanın büyük bir çoğunluğu hâlâ CHP'nin ve onun burjuva reformist politikalarının etkisi altındadır. Ama bu demek değildir ki, işçi sınıfı düzenle tam bir uzlaşma içindedir. Hayır: geleneksel kurumlara çok daha bağlı olan küçük-burjuvaziye dahi rejimin sınırları dışına yönelen toplumsal bunalım, proletaryayı da derinden etkilemektedir. Ne var ki, işçi sınıfı, düzene karşı olan parçalı tepkilerini birleştirecek ve kendisine iktidarın zaptı yolunu gösterecek, bu yolda yardımcı olacak devrimci bir önderlikten yoksundur. «Ulkenin içine sürüklediği bunalımlarda dahi (1969-70; 1973-74) sınıf mücadelesi bütünsel ve sisteme yönelik bir niteliğe ulaşmamaktadır. Bunun nedeni, işçilerin yeterli politik ilgi ve savaştanlık ruhu göstermemelerinde değildir. Zira onlar, kendilerinden beklenebilecek en kararlı militan tavırlarını koyabilmektedirler. Sorun, onların bu mücadelelerini birleştirebilecek ve kapitalizme karşı bilinçli bir sınıf savaşına dönüştürecek bir önderliğe sahip olmamalarıdır. Proletarya, yaşam koşullarından ve burjuvazinin saldırılarından derin bir hoşnutsuzluk içindedir. O, sorunlarına acil çözümler getirecek bir önderlik aramaktadır. Eğer bugün işçi sınıfı bunu, kapitalist düzenin sınırları içinde kalan reformlar vaadedilen sözde sosyal-demokrat bir burjuva partisinde buluyorsa, bunun nedeni kendine sınıf partisi diyen örgütlerin aslında sınıfı gerçek kurtuluşunu gösterebilen devrimci bir program sunamamalarında, burjuva toplumu çerçevesinde yürütülecek reformlarla yetinen «asgari program»lar önermelerindedir. Sınıfın gözünde sorun bir kez düzenin sınırları içinde uygulanacak reformlar halinde belirdiğinde ve sosyalizmin ancak lafı edilir hale geldiğinde, elbette ki, bunları şu veya bu biçimde gerçekleştirecek en güçlü önderliğin arkasından gidecektir. Ve bugün bu CHP'dir.» (Sürekli Devrim, Bildirge, s. 11-12.)

Mevcut reformist parti ve akımlar (TIP, TSIP, TKP, TIKP, vs.) gerek sınıfla olan bağlarının zayıflığı ve gerekse politikalarının uzlaşmacı niteliği açısından, proletarya için bir alternatif olarak gelişmemektedirler. Esas itibarıyla reformizmin sınıfsal

temeli, işçi sınıfının, burjuvazi ile heran uzlaşmaya hazır olan üst kesimleri, işçi aristokrasisi diye tabir edilen tabakasıdır. Bu kesimler bir yandan sınıf hareketini kontrol altında tutarken diğer yandan da bu hareket temeli üzerinde, burjuvaziyle pazarlık gücünü kurar. Bunun politik arenadaki yansıması reformist işçi partileridir. Ancak ülkenin azgelişmiş yapısı ve toplumsal dengesizliğin niteliği güçlü bir işçi aristokrasisinin gelişmesini zorlamakta, sınıfın alt kesimlerini de hareketsizliğin içine çekmekte ve sınıfın tümü üzerindeki kontrolün kurulmasını güçleştirmektedir. Bu yüzden reformizmin sınıfla organik bağları, özellikle bu toplumsal altüst oluş süreci içinde gelişmemektedir. Bu görev burjuva reformizmi tarafından rahatlıkla üstlenilmektedir.

Reformizmin faşizme karşı mücadelesi, burjuva demokrasisine verilen ilkesiz destekle karakterize olmaktadır. MHP'nin rejime saldırılarının savuşturulmasının yolu, bizzat rejimin güçlendirilmesinde aranmaktadır. Burjuva demokrasisinin çözülme sürecinde, rejimden kopan yığınlar yeni bir alternatif, sosyalist iktidar alternatifi gösterileceği yerde, çözümlenmekte olan burjuva kurumlarının kendisini faşizme karşı koruması istenmektedir. Proletaryaya sürekli yatışma —pasifizizm—, burjuva iktidara da kararlılık —güçlü devlet— vaaz eden reformizm, kitleleri savunmasız bırakmakta ve böylece faşizme etki alanını genişletme imkânı sağlamaktadır. Bu, kısaca, Halk Cephesi taktikleridir; özünde, faşizmi ezmenin devrim sorunu olduğunun kavranmayışı ve burjuvazi ile sınıf işbirliği yatmaktadır.

Stalinizmin bu politikalarının, iç savaş dinamikleriyle toplumun ayrılmakta olduğu her dönemde proletaryaya vereceği —felaketten başka— hiçbirşeyi yoktur. Ancak, yeni arayışlar içinde olan işçilerin belirli kesimlerinin, herşeye rağmen ve ümitsizce bu akımların etrafında toplanmaları mümkün olabilir. İşçilerin, kendisine sosyalist diyen partilere yönelmesinin temelinde yatan, onların elyordamıyla da olsa devrimci politik arayışlar içinde oluşlarıdır. Bugün proletaryanın devrime kazanılması, faşizme karşı mücadelede, ekonomik krize karşı mücadelede sosyalist alternatifi geliştirilmesiyle mümkündür ve rejimin mevcut bunalımı bu tarihsel olanağı gündeme getirmiştir. Reformizmin ise bu olanağı kullanma yeteneği —tarihsel olarak— yoktur.

Anti-faşist mücadelenin devrimle bağlantısını sezinleyen ama Stalinist ideolojinin üzerlerindeki ağırlığı ile bunu formüle edemeyen bir dizi Merkezci hareket ise (D. Yol, D.G., H.K. vs.) soyut devrim

çağrılarını yaparken, günlük mücadelenin örgütlenmesinde tam bir çıkmaz içinde kıvrılmaktalar. Güçsüzlüklerinin ana kaynağını, mücadele programlarını asgarî ve azami olarak parçalamaları oluşturmaktadır. «Evet» diyorlar, «faşizmi yokedecek olan devrimdir», ama anti-faşist mücadele ile devrim mücadelesi nasıl birleştirilecektir? Kitleler günlük mücadeleleri içinde devrime nasıl kazanılacaktır? Demokrasî mücadelesi ile iktidarın zaptı arasındaki köprü nasıl kurulacaktır?

Emperyalist çağda, yani demokratik devrimle sosyalist devrim arasındaki «Çin seddinin» kalkmış olduğu proleter devrimleri çağında, Komintern dönemin özelliğini kavramış ve *Geçiş Talepleri Sistemini* formüle etmişti. Aslında bunun formülasyonu daha da öncelerine, Lenin'in *Nisan Tezleri'ne*, *Yaklaşan Felaket'ine* dayandırılabilir. Sorun, proletaryanın günlük mücadelesi içinde iktidarın devrimci zaptı sorunu ile karşılaşması, devrimci partinin sınıfı bu doğrultuda seferber edecek gerekli geçiş taleplerini gündeme getirebilmesidir. O halde, bugün, faşist saldırıların yoğunlaştığı, burjuva devletin tüm demokratik mevzileri geri almaya giriştiği bir dönemde, işçi sınıfının savunması, onu aynı zamanda iktidar mücadelesi için hazırlayabilecek biçimde nasıl örgütlenebilir? İşte tam bu noktada, Marksizmden tam bir geri dönüş olan Stalinizmin merkezçilik üzerindeki etkisi, mücadele anlayışını merkantilist dönemin dar kalıpları içinde kavramaya çalışma biçiminde ortaya çıkmakta.

Proletarya, sosyalizme uzaktan yollanan keskin mesajlarla değil, mücadele içinde, öz-örgütlerinin kurulmasıyla, günlük taleplerin geçiş niteliğinde somutlanabilmesiyle kazanılabilir. Merkezçilik işçilere «faşizmi ezin» diyebiliyor, ama bunu nasıl yapacaklarını göstermiyor, onlara bu mücadeleleri içinde yardımcı olamıyor, önderlik edemiyor.

Siyasî önderliğe sahip bulunmayışının yanısıra, işçi sınıfının önündeki diğer güçlü bir engel de, onun parçalanmışlığıdır. Burjuvazi ile tarihsel koalisyonu dağılma süreci içinde olan küçük-burjuvazi devrimin kampına, ancak, önünde güçlü, birleşik bir proleter hareketi gördüğü oranda geçer. Ama işçi sınıfının şimdilik sahip olduğu yegane örgütlenme biçimi olarak sendikalar, bugün, birbirlerine rakip bürokrasiler tarafından yönetilen iki büyük Konfederasyon halinde bölünmüş durumdadırlar. Burjuva nitelikteki Türk-İş bürokrasisi ile reformist DISK bürokrasisi, varlıklarını bu parçalanmışlık temeli üzerinde sürdürebilmektedirler. Bu açıdan sınıfın birliği

yolundaki mücadele ancak bu tutucu liderliklere karşı mücadele içinde anlam kazanabilir.

Ancak, Türk-İş ve DISK yönetimlerine muhalif hiçbir siyasî akım, sınıf mücadelesinin perspektifleri doğrultusunda politikalar uygulayamamakta ve sınıfın anti-faşist birliğinin örgütsel temellerini ortaya çıkartamamakta. Kapitalizm tüm toplumu, belirli bir işbölümü temeli üzerinde sınıflara ayırırken, aynı zamanda proletaryayı da kendi içinde farklılaştırmaktadır. Bu farklılaşma siyaset sahnesine, çeşitli işçi örgütleri, akımları halinde yansımaktadır. Özellikle emperyalist çağda sınıfın bölünmüşlüğü devrimci-Marksizm için bir veridir. Bu yüzdendir ki devrimci politikaların, her adımda, sınıfın belirli programlar etrafında devrimci birliğini oluşturmaya yönelmesi gerekmektedir. Esasen, Leninist örgüt teorisi de, sınıfın parçalı hareketinin belirli bir siyasî merkez etrafında toplanması zorunluluğu temeli üzerinde inşa edilmiştir. Devrim için proletaryanın mücadele birliği gerekmektedir ve bu birlik en yüksek noktasına kitle seferberliğinin yarattığı devrim durumunda ulaşır. Ancak bu kendiliğinden olmaz. Sınıf günlük mücadelesi içinde siyasî birliğin gerekliliğine inandırılmak durumundadır. Ve elbette bu birlik soyut çağrılarla değil, somut programatik politikalarla sağlanabilir.

O halde, sınıfın mücadele birliğini sağlayabilmek için ileri sürülmesi gereken program nedir? Bu noktada, DISK ve Türk-İş yönetimlerine karşı olan, ama, kendisinden başka hiçbir merkez görmemeye çalışma isterisine kapılmış Stalinist akımların temel bir yanılgısına işaret etmek gerekir: sınıfın birliği bir anda ve bütünüyle tek bir siyasî çizginin etrafında sağlanamaz. Bunu 1917'de Bolşevikler bile gerçekleştirememişti. Bu yüzden, proletaryanın devrimci birliği derken, Leninist-Troçkistler, Stalinistlerin yaptığı gibi her türlü oportünist manevrayla diğer akımları ve onların arkasındakileri saf dışı etme çabalarını değil, sınıf mücadelesinin yarattığı görevlerin Marksist çözümlemelerinin propagandasını, bu çözümlemeler doğrultusunda gerçek devrimci güçbirliklerini anlarlar.

Kısaca, sınıfın parçalanmışlığını kendi bürokratik yönetimlerine temel edinen DISK ve Türk-İş yönetimlerine karşı, devrimci mücadele ancak somut görevlerin etrafında mümkündür. Aksi takdirde, belki yönetim değişmiş olabilir, ama proletaryanın birliği sorunu hâlâ gündemde kalır.

Eğer devrimci hareket iki Konfederasyonun birliği sorununa kendi programı doğrultusunda müda-

hale etmezse, Baştürk ve Tunç biraraya gelemeler mi? Elbette gelirler, ama kendi yöntemleriyle ve kendi programları için : proletaryanın seferberliğini önlemek amacıyla, dayanışma içgüdüğü ile. Faşist saldırıların iyiden iyiye çılgınlaştığı, sınıfın öz savunma eğilimlerinin güçlendiği, binlerce kişinin dışı dış bir ölüm-kalım mücadelesi verdiği bir dönemde bu iki liderin «anarşiye ve teröre karşı» «eylemlirliğı» (!) çözülmekte olan sistemi, ondan kopan kitlelere rağmen korumak ve böylece proletaryayı faşist saldırılar karşısında yalnız ve silâhsız bırakmaktan başka bir anlama gelmez.

O halde birlik sorununu hangi görevler etrafında gündeme getireceğiz? Bu soruya *Sürekli Devrim*'in Bildirge sayısında bir yaklaşım getirilmiştir. Biraz sonra yeniden ele almaya çalışacağız. Ancak şimdi, reformizmden kopan halk yığınlarının önüne güçlü ve birleşik bir proleter önderlik sunabilmek doğrultusunda izlenmesi gereken devrimci «Cephe» taktiklerini ele alalım.

BİRLEŞİK CEPHE TAKTİĞİ

Bugünün temel sorununun proletaryanın devrimci bir liderlik etrafında toplanması olduğunu vurguladık. Ancak devrimci hareketin güçsüzlüğü ve kitlelerle bağının yetersizliği yanısıra, reformist Stalinist hareketlerin de bir kitle partisi oluşturma imkanları oldukça azdır. Zira bu hareketlerin gelişebilme ve sınıf üzerinde bürokratik kontrol kurma imkanları, sendikalar ile olan bağları içinde ortaya çıkar.

Dünya tarihine baktığımızda, parti-sendika ilişkilerinin değişik biçimler alabildiğini görmekteyiz. Kimi ülkelerde işçi kitle partileri, mevcut olan güçlü sendika hareketlerinin içinden doğmuştur (İngiltere). Bazı ülkelerde ise süreç tersinden işleyerek, partiler sendikalaşma hareketlerini yaratmışlardır. Ama her durumda reformist partiler kontrol ettikleri sendikalar aracılığı ile (bir dizî başka maddi-ideolojik araçların yanısıra) kitleleri kendi yörelerinde tutabilmişlerdir. Elbette bunun böyle olması devrimci hareket için sendikaların önemini azaltmaz. Tersine, sosyalistler sınıfa yaklaşma ve onu mücadele içinde eğitme olanaklarını en fazla sendikalar içinde bulurlar. Reformizm için sendikaların önemi ise, sendikaların devletle bütünleşme doğrultusundaki güçlü eğilimlerinin, uzlaşmacı partinin sınıfı kontrol etmekte sağladığı olanaklardadır. Devrimciler sendikalara işçileri sisteme karşı yöneltmek amacıyla girerlerken,

reformistler sendikalardan, işçileri ekonomizmin dar sınırları içinde tutmak doğrultusunda yararlanırlar.

Esasen, devrimciler, sendika bürokrasilerinin sınıf hareketini politik arenada kendi ayrıcalıklı konumlarını koruyabilmek doğrultusunda temsil etmek amacıyla giriştikleri partileşme hareketlerine, basitçe sırtlarını dönmezler. Eğer bürokratlar böylesine bir girişim içindeyseler, bu bir zorlamanın, sınıf hareketinin parti kurma ihtiyacı karşısında atak davranarak potansiyeli kendi denetimleri altına alma telaşlarının bir ürünüdür. Bürokratların denetiminde diyerek sürece aktif olarak katılmaktan kaçınmak sınıfı onların ellerine rahatça teslim etmek olur. Tersine devrimci-Marksistler, sınıfın talebini sonuna kadar desteklerler ve reformist liderliklerle amansız bir program mücadelesine girerler. Liderliği ele geçiremeseler bile, kurulacak olan parti içinde kendi bağımsız eğilimlerinin varlığına olanak sağlayacak bir savaş verirler. Tüm bu mücadeleler verildikten ve süreçten devrimci konumları sınıfa propaganda etme imkanlarını sonuna kadar kullanmak doğrultusunda yararlandıktan sonra ancak partinin dışında kalmanın bir anlamı olacaktır.

Bugün Türkiye'de de işçi sınıfının bir siyasi partiye olan nesnel ihtiyacı ve talebi, Türk-İş'i ve DISK'i bu doğrultuda düşünmeye ve hatta bazı girişimler yapmaya zorlamaktadır. Açıktır ki, bu iki Konfederasyonun bürokrasileri, sınıf hareketinin kendi kontrolleri dışında gelişimini istemeyeceklerdir.

Ne var ki, ikisinin de, bir parti kurabilmeleri oldukça güçtür. Herşeyden önce eğer bugün bir işçi partisi kurulacaksa, bu CHP'nin solunda, ve kâğıt üzerinde de olsa «sosyalizm» adlı, kendileri (bürokratlar) için tehlikeli ve belirsiz bir hedefi kabullenmek zorunda olacaktır. Türk-İş liderliğinin böylesine birşeyi dil sürçmesi bile olsa ağzına alamayacağı, şimdiye kadarki pratiğinin ve ideolojisinin buna izin vermeyeceği açıktır. Bir zamanlar sosyalist temeller üzerinde kurulmuş olan sendikalar devletle bütünleştikçe bu pozisyonlarını terkederler. Ama zaten devlet eliyle kurulmuş olan Türk-İş'in sağa çekilerek yitireceği hiçbir «sosyalist aşama» çıkış noktası bulunmamaktadır. Tabii devletin kendisi bir sosyalist parti kurma kararı almazsa!

DISK için ise durum daha karmaşıktır. Stalinist reformist kalıplar içinde de olsa, DISK yöneticileri bol bol «sosyalizm» lafı edebilmekte ve proletaryanın sınıf taleplerini karşılamaya çalışmaktadırlar. DISK yönetiminin anlayışlarının sahteliğini, bunun sınıfa

yenilgiden başka birşey getiremeyeceğini izah etmenin yeri burası değildir. Ama zaten mevcut liderlik belirli politik çizgiler üzerinde anlaşabilmiş de değildir ve homojen bir parti kurma yeteneğinden uzaktır. DİSK yönetimi içinde ve bağlı sendikaların büyük bir çoğunluğunda çeşitli Stalinist hareketler birbirleriyle amansız bir mücadele içindedirler ve bürokratik hegemonyacı anlayışları, örgüt içindeki merkezkaç güçlerini şiddetlendirmektedir. Bu akımların birbirlerine yaklaşım tarzları ve de savunmakta oldukları görüşler, aynı parti içinde bulunmalarının olanaklarını yoketmektedir. Ortak paydaları kendilerini sınıfın yerine geçirme ve sınıfı burjuvaziye teslim etme çabalarıdır. Ancak Stalinizmin mevcut bunalımı içinde ortaya çıkan bu «hizmet yarışı», bu bürokratik merkezietçi politikalar, onları birleştiren değil ayıran ve birbirine düşüren faktörler olmaktadır. Her akım kendi tam otoritesini tüm örgüte kabul ettirmeye ve diğerlerini ezmeye çalışmaktadır. DİSK'i bugün parçalanmanın eşğine getiren, sınıfın birlik ihtiyacı değil, tam tersine Stalinist hareketlerin ihanetidir.

Eğer bugün DİSK liderliği bir parti kurmaya kalkarsa ne olur? Bu doğrultuda sendika bürokratlarının bir ittifaka varamayacakları açıktır. Bu yüzden oportünizm temeli üzerinde bir uzlaşma sağlanarak parti kurulur, ama hemen DİSK içindeki dinamikler parti içinde de işler ve onu parçalar; ya da, ufak bir kesim yönetici bir parti kurar, ama bu da olsa olsa yeni küçük bir reformist akım olur (eğer Stalinizmin denememiş versiyonu kalmışsa). Bu, DİSK liderliğinin bugün için bir düzen partisi bile kuramayacağını göstermektedir.

Anti-faşist mücadelenin gereksinim duyduğu proleter alternatifin, mevcut Stalinist akımların sınıf uzlaşmacı ve bürokratik merkezietçi politikaları ile geliştirilemeyeceği günümüzde, devrimci-Marksistlerin izleyeceği taktikler ve politikalar, sınıfın bağımsızlıkçı ve birleşik mücadele taleplerine uygun ve cevap getirici nitelikte olmalıdır. Sorunun temelinde, iki zorunluluk yatmaktadır: sınıfı burjuva ideolojinin etkisinden kurtararak iktidarın devrimci zaptı politikalarına kazanmak ve proletaryayı bu politikalar etrafında birleştirmek. Bu aynı zamanda devrimci öncü, yani partinin inşası için izlenecek yoldur. Emperyalizmin işçi sınıfını ve sosyal demokratik reformizmin de proletaryanın siyasî hareketini parçaladığı günümüz şartlarında dünya komünist hareketi bu şartların üstesinden gelebilmek için *Birleşik İşçi Cephesi* (BİC) taktiklerini geliştirmiştir.

Stalinizm, sosyalist hareketi devrimci geleneklerinden koparma çabaları içinde, BİC anlayışını da unutturmaya, karalamaya, daha doğrusu politik olarak (tabii «devlet ideolojisi» olarak) «mahkûm» etmeye çalışmıştır. Sınıfın birliğini hedefleyen BİC taktiklerini savunanları «işçi sınıfı bölmeye çalışan Troçkistler» (bunu bürokratik yönetimleri tehdit eden Leninist Bolşevikler olarak okuyun) olarak adlandıran Stalinizm, kendisi için küllenmiş olan bu devrimci anlayışın tartışmasından şiddetle kaçınmaktadır. Gerçekten de bugün BİC'ni savunanlar yalnızca Troçkistlerdir, zira bu politika dünya devrimci-Marksizminin proletarya hareketine kazandırdığı en büyük politik mevzilerden birisidir.

Birleşik İşçi Cephesi formülasyonu Komintern'in 1922'de toplanan 3. Kongresinde geliştirilmişti. O dönemlerde komünist unsurlar, ihaneti ve umarsızlığı iyiden iyiye açığa çıkmış olan Sosyal-demokrat partilerden kopmakta ve bağımsız örgütlenmelere girmektedirler. Ancak Komünist partileri bu kopuşun getirdiği olumsuzluklarla karşı karşıya idiler. Sosyal-demokratlar ellerinde bulundurdukları güçlü cihazlarla (partilerin kendisi, sendikalar, basın vs.) proletaryanın büyük kesimlerini hâlâ kontrolleri altında bulundurmaktaydı. Komünistler, reformist partilerden ayrılmakla birlikte, sosyal-demokrat liderliklerin arkasında bulunan kitlelere sırtlarını dönemezlerdi. Sorun, bu yığınları reformizmin etki alanından kurtarmak ve komünizmin etki alanı içine çekebilmekeydi. İkincisi, burjuvazilerin saldırıları karşısında sınıfın birleşik bir savunma içine girmesi ve bu aktif savunmanın devrimci birleşik saldırılarının temeli haline dönüştürülmesi gerekmekeydi. İşte, İkinci Enternasyonal oportünizmine karşı kurulan Üçüncü Enternasyonal'in ilk dört Kongresi (Leninist Bolşevik politikalara bağlı olduğu süre) boyunca izlenen taktiklerin hedefi, bunların gerçekleştirilmesine yönelikti; ve 3. Kongrede bu, Komintern yönetimi tarafından Birleşik İşçi Cephesi olarak formüle edildi. Kısaca BİC, bağımsız örgütlenme ve devrimci politikalar temeli üzerinde sınıfın birliğini sağlamak, oportünist liderlikleri deşifre etmek ve kitleleri devrime kazanmak politikasıydı.

BİC taktiklerinin temelinde proletaryayı toplumun önderliği rolüne yükseltme ve kitleleri iktidarın zaptına yöneltme Leninist anlayışı yattığından, Stalinist bürokrasiler uzlaşma politikalarına teorik malzeme sağlayabilmek amacıyla Komintern'in tüm devrimci mirasıyla birlikte, bu politikaları da —sosyal-faşizm teorileriyle, Halk repheleleriyle, milli-bur-

juvazileriyle, barışçı geçişleriyle— hasıraltı etmeye çalıştılar. Ne var ki, proletarya hareketinin üstüne bir karabasan gibi çöken Stalinizmin mevcut krizi ve faşist saldırıların giderek yoğunlaştığı günümüz şartları içinde Leninist-bolşevik politikaların gereksinimi, her zamankinden daha fazla hissettirmekte kendisini.

Birleşik bir sınıf cephesi için mücadele, zorunlu olarak sınıfın mevcut taleplerinin ve onu tehdit eden sorunların niteliği gözönüne alınarak formüle edilecek somut mücadele perspektiflerinin ileri sürülmesini gerektirir. Sınıfı soyut birleşme çağıruları ile biraraya getirmek olanaklı değildir. O, ancak mücadele içinde ve somut hedefler doğrultusunda siyasal birliğini kurabilir. Aynı şekilde Stalinist akımları Leninist Komintern'in kararlarını kabule davet etmek bir anlam taşımaz. Troçkizmin onlarla ideolojik mücadelesi her zaman sürecektir. Önemli olan, onların uzlaşmacılıklarını, savaşın kızgın potası içinde açığa çıkarmaktır. Onlar Birleşik İşçi Cephesini «teorik» olarak «mahkum» etmeye ve bunun «bilimsel temellerini» göstermeye çalışacaklardır. Ama bir direnişin, faşist saldırıya karşı korunması şeklindeki somut bir mücadeleye katılıp katılmamaları belirleyecektir onların miraslarıyla bağıntılarını.

Devrimciler sürekli olarak, sınıf mücadelesinin dayattığı görevler etrafında ortak mücadele çağırılarını reformist ve merkezci hareketlere yollayacaklardır. Bu mesaj, onların arkasındaki kitlelere ve örgütsüz kesimlere de ulaştırılacaktır. Ve devrimciliğin turnusol kâğıdı, bu akımların ne oranda mücadele arzusu ve sınıfı birleştirme eğilimi içinde olduklarını, kitlelerin önüne serecektir. Basitçe, BİC'nin propagandasını yapmakla kalmayacağız BİC, taktikleriyle devrimci politikaların savunusunu, uygulanmasını gerçekleştireceğiz.

BİC'nin temelinde «sınıf cephesi» anlayışı yatmaktadır. Topluma sosyalist bir liderlik alternatifi sunabilmenin yolu, bu sınıf cephesinin kurulabilmesinden geçer. Bugün faşist hareket hızla yeni mevziler kazanabiliyorsa, bunun en önemli nedenlerinden birisi, proleter bir alternatifin bulunmamasıdır. Bu yüzden, faşizme karşı mücadele, aynı zamanda işçi sınıfının aktif müdahalelerini gerektirir. Ancak mevcut şartlar içinde proletarya henüz bir savunma durumundadır. Bu savunmanın örgütlenmesi, birleştirilmesi ve iktidar mücadelesine yönelebilmek için güçlerin toparlanması zorunludur. Ama faşist saldırılara muhatap olan yalnız işçi sınıfı değil, aynı zamanda emekçi kitleler, öğrenciler, ay-

dınlardır da. Bu yüzden, aynı BİC proleter politikası devrimciler tarafından her alanda uygulanmaya konmak durumundadır.

BİC'nin programı kısa ve açıktır: direnişleri, grevleri, fabrikaları, sendikaları, okulları, mahalleleri faşist saldırılara karşı ortak olarak savunmak, faşistleri buralardan temizlemek, örgütlerini kapatmak ve milis çetelerini silâhsızlandırmak. Bu aynı zamanda, yoğun bir anti-faşist ve sosyalist propaganda ile birlikte yürütülmelidir. Biz hiçbir siyasetin kendi konumlarından, bağımsız varlığından vazgeçmesini istemiyoruz. Aynı ayrı yürüyeceğiz, ama yukarıdaki görevler doğrultusunda birlikte vurmaya teklif ediyoruz. Reformist Stalinistler bunu rahatça «terörizm» diye adlandırabilirler ve politikalarını sınıfın görece durgunluk durumuna dayandırabilirler. Ama önemli olan işçi sınıfının savunma eğilimlerini aktif bir biçimde seferber etmektir; aksi takdirde faşizm vuracaktır. Proletaryayı burjuva devletin eline teslim edenler belki tatlı vücutlarını kurtarabileceklerdir, ama faşizm gidecek hiçbir yeri olmayan işçi ve emekçi kitlelerini Stalinizmin ihanet kurbanları olarak görecektir.

Kısaca, Birleşik İşçi Cephesi taktikleri, sınıf mücadelesinin dayattığı sorunlar etrafında proletaryanın sınıfsal birliğini hedefler. Bu mücadele aynı zamanda sınıfı burjuva ideolojisinin etkilerinden ve Stalinist oportünizmin ihanetlerinden koparma amacını da güder. Proleter alternatifin, kısaca devrimci partinin inşası, bugün ancak BİC doğrultusunda ki mücadele ile gerçekleşebilecektir.

İKTİDAR ORGANLARI

Faşizmin ezilmesi sorununda devrimci politikalar ile reformist politikalar radikal bir biçimde birbirlerinden ayrılmakta. Reformizm, tüm mücadelesini bir dizi demokratik kazanımın korunması anlayışı ile geliştiriyor, — ama sadece korunması. Bu tabii kendi mantığı içinde derhal burjuva kurumların başta edilmesi ve bunların savunması amacıyla demokratik burjuvazinin (!) desteklenmesi biçimini alıyor. Reformizm için faşizmi engellemek ancak burjuva devletin, faşist partiyi, yan örgütlerini kapatmasıyla mümkündür. Her türlü demagojinin altında bu temel anlayış yatmaktadır. Ancak, tarihin de birçok kez ispatlamış olduğu gibi burjuva demokrasininin faşist hareketi engellemesi olası değildir; zira ikincisi zaten birincisinin bunalımı, iflası sonucunda yeni bir alternatif olarak gelişmektedir. «Faşizme geçit vermeyecek» olan nedir? İçi boşalmakta,

delik deşik hale gelmekte olan burjuva demokrasisi mi? Hayalin temelsizliği bu sorunun cevabının olumsuzluğundadır. Proletarya başta olmak üzere geniş halk kitlelerinin kopmakta olduğu bu rejimi güçlendirme politikası, yalnızca ümitsiz bir çaba değil aynı zamanda gericidir. Faşizm bu çözüme kendi diktatörlük alternatifini çıkarmaktadır. Proletarya daha üst düzeyden bir demokrasi, proleter demokrasisi, yani sosyalist iktidar alternatifini sunamazsa bundan ancak faşizm yararlanacaktır. Stalinist reformizmin ve CHP'nin yaptığı da proletaryayı mücadeleye geçmekten menetmekten başka birşey değildir.

Faşizme karşı mücadelede demokratik mevzilerin savunulmasının büyük öneme sahip olduğu bir gerçektir. Kimse bunu inkar edemez. Ama bu mücadelede Leninist bir anlayışa sahip olunması gerekir. Proleter siyaset açısından demokrasi mücadelesi, hiçbir zaman demokratik kurumların güçlenmesi için burjuvaziye destek vermek anlamına gelemez. Unutmamak gerekir ki, demokrasi mücadelesi burjuvazinin diktatörlüğünü değil, *proletaryanın devrim kavgasının* korunması doğrultusunda yürütülür. Bu sadece bir anlayış farklılığı değil, somut politikalarda proleter taktiklerle uzlaşmacı yöntemler arasındaki ayrılıktır.

Demokrasi mücadelesi, burjuvaziye teslim edilmez, bizzat üstlenilir, sınıfın bağımsız gücü ile yürütülür. MHP, UO, UGD, vs. «kapatılsın» çağırısı nereye yapılmaktadır? Burjuva devlete mi, kitlelere mi? Ayrılığın özü bu sorunun cevabında yatmaktadır. Faşist örgütlerin Ecevit hükümeti tarafından kapatılması faşizmin kaynaklandığı toplumsal krizi önleyecek midir? Reformizm, sınıfsal dinamiklerle değil, onların görünüşleriyle uğraşmakla yetiniyor. Halbuki sorun, kitlelerin demokrasi mücadelesinde bağımsız sınıf seferberliğini oluşturmak ve bu mücadele içinde iktidarın zaptının hazırlığını yapmaktır. Faşizmi ezmek bir iktidar sorunu olduğu kadar, demokratik mevziler de, devrim savaşının yan ürünleridir.

Bir örnek verelim: Bolşeviklerin Kornilov saldırısına karşı mücadeleleri. Kornilov Petrograd üzerine yürürken burjuva demokrasisi —Menşevik iktidar— kendisini korumak zorunda kalmıştı. Bolşevikler Kornilov tehdidinin proleter devrimine karşı olduğunu biliyorlardı ve ona karşı mücadeleye atıldılar. Ama bunu nasıl yaptılar? Menşevik iktidarı destekleyerek, devrimin korunmasını onun ellerine teslim ederek, onlarla bir «Cephe»ye girerek mi? Hayır. Bolşevik politikalarda sınıf işbirliğine yer yok-

tu. Onlar Kornilov'a karşı sınıfın seferberliğine, yalnızca kitlelere güvendiler ve dayandılar. Bu *nesnel* olarak Kerenski hükümetinin savunusu anlamına da geliyordu. Ama Leninistler tüm propagandalarında demokratik Cumhuriyeti değil, *devrimi* savunduklarını ilân ettiler ve kitleler içinde en küçük bir reformist hayalin doğmasına karşı amansızca mücadele ettiler. «Biz Kornilov'a karşı savaşıyoruz, çünkü o devrimi ezmeye geliyor. Ama Kerenski'ye de en ufak bir itimadımız yok. Zira o da devrime karşıdır. Şimdi Kerenski bize şirin gözükmeye çalışabilir. Ama tehdit geçtikten sonra, proleter devrimi ezmeye yönelecektir,» dediler.

Bu gözönünde tutulduğunda CHP'nin faşist örgütleri kapatmasını istemek kitlelere burjuva demokrasisi hakkında hayal kurma öğüdü vermekten başka birşey olmayacaktır. Burjuvaziye diplomatik, pasif destekler sunmak, sınıfın burjuva ideolojisinin etkisi altında kalmasına ve CHP'nin aynı şiddetle devrimci hareketin üstüne rahatça saldırmasına yolaçacaktır. Başka bir işe de yaramayacaktır. Demokrasi mücadelesi ancak proleter yöntemlerle *sınıf bağımsızlığı* ve *kitle seferberliği* temeli üzerinde yürütüldüğü oranda devrimci mücadele, kitleleri devrime hazırlama ve demokratik mevzileri gerçekten korumak açısından anlamlı olacaktır.

Ama anti-faşist mücadeleye yaklaşım tarzında devrimci politikaların karşısına yalnızca reformist akımlar dikilmiyor. Bir dizi merkezci akım da çeşitli hayali iktidar formülasyonları ile burjuvaziye bağlarını kopartmamakta, ya da *kitlelerin* iktidarı nasıl ele geçireceklerine dair yeterli politikalar geliştirememekte. Bunun en önemli nedenlerinden birisi, ülkemizdeki Merkezci hareketlerin Stalinizmin uzlaşmacı ve hegemonyacı anlayışlarının ağır etkisinden henüz kurtulamamış olmalarındadır. Bu tür siyasetlerin dünya ölçeğindeki benzerlerinin (özellikle Latin Amerika ve kimi Avrupa ülkelerinde) büyük bir çoğunluğunun Stalinist gelenekleri terketmiş olmalarına karşılık, bizim Merkezçilerimiz hâlâ Stalin, Dimitrov, Mao alıntılarına dayanarak, pratikte el yordamıyla ulaşılmış oldukları politik konularına «teorik» temeller sağlama çabalarıyla kendi pratikleriyle sürekli bir çelişki ve bunun doğurduğu bölünmelerin acısıyla kıvrılmaktalar.

Merkezci akımlar, devrimci politikalar ile reformizm arasında sürekli mekik dokumaktalar ve herbiri birincisine veya ikincisine yaklaşarak geniş bir yelpaze içinde yer almaktalar. Bu akımların esas itibarıyla devrime inanmakta ve bunu hedeflemekte

olduklarını söyleyebiliriz. Ancak gerek siyasî taktikleri, gerekse iktidar formülasyonları dönüp dolaşıp burjuvazi ve küçük-burjuvaziyle ilgili konularda onları uzlaşmacı bir konuma sürüklemekte. Bunun temelinde «aşamalı devrim» (önce demokratik, sonra proleter devrimler, ve bunların herbirine denk düşen ayrı iktidar alternatifleri, bu iktidarların arasındaki mesafeler, vs.) Stalinist anlayışı yatmaktadır. Kimisi, «millî», «anti-tekel», «anti-faşist», «anti-emperyalist» burjuva kesimler bulmaya, «proleterya, millî burjuvazi, küçük-burjuvazi ve köylülük»ten oluşan «dört sınıf blokları» kurmaya ve bunu «demokratik devrim»in (MDD, UDD, UDHD, vs.) hayali iktidarı yapmaya çalışırken, kimisi de daha «klasik» bir formülle, Lenin'in 1905'de ileri sürdüğü daha sonra süreç içinde içini doldurarak «eskimiş» olarak nitelediği ama Stalin'in Troçkizme karşı mücadelesinde raftan indirerek soyutlanmış haliyle yeniden gündeme getirdiği ve anti-Leninist politikalarının «tarihsel-teorik» kılıfı haline dönüştürdüğü «proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü» sloganı ile «ara aşamanın» formülü halinde ileri sürmekte.

Devrimci-Marksizmin Leninist-bolşevik politikalar konusunda Stalinizmin getirdiği deformasyonlarla mücadelesi 50 yılı aşkın bir süredir sürmektedir ve Stalinizmin bugün içine düştüğü bunalımla birlikte temelleri de yokedilene kadar sürecektir. Bolşevizmin gerçek savunucuları olarak Troçkistler, toplumu devrimci dönüşüme uğratabilecek yegane sınıfın proleterya olduğunu, geri ülkelerde gündemde olan demokratik devrimlerin sorunlarının emperyalist çağda devrimci feneri sönmüş olan burjuva —ya da onun şu veya bu kesimlerinin— iktidarlar tarafından değil, köylülüğün desteğindeki proleterya diktatörlüğü (işçi-köylü hükümeti) tarafından çözülebileceğini; çağımızda demokratik ve sosyalist devrimin sorunlarının içiçe geçmiş olmasından ötürü muzaffer bir devrimin ancak *Sürekli* bir karakterde olabileceğini, aksi takdirde gericiliğin, galebe çalacağını; proleter taktiklerde burjuvazi —ya da kesimleri— ile ittifaklara en ufak bir yer olmadığını her zaman savunmuşlardır. Koca bir gelenekle ulusal düzeyde bile olsa teorik-politik hesaplaşmanın elbette bir ya da birkaç makale ile sınırlı olması mümkün değildir. Zira Stalinizm elindeki devletin (devletlerin) gücüyle de Marksizmin en ufak molekülüne kadar sızmıştır.

Burada, konumuzla ilgili olarak, bürokratik-merkezîyetçi anlayışın bir yönüne, devlet sorununa yaklaşımına değinmek durumundayız. Marksizm, geliş-

tirdiği tüm politikalarda burjuva devletin parçalanması ve yeni devletin inşası sorununu gözönünde tutar. Ancak reformizm burjuva devletin korunması ve sosyalizme mevcut devlet organlarının kullanılmasıyla, «barışçıl» geçişi savunurken, Merkezci hareketler, burjuva devletin parçalanmasını gündeme getirmekle birlikte, yerine *neyin* konulacağı yani yeni devletin hangi organlar üstünde yükseleceği konusunda tam bir sessizlik içinde bulunmakta. Partinin, kitle organlarıyla ilişkisi ne olacaktır? Stalinist gelenek Merkezçiler için tek bir seçenek bırakmakta : partinin —şu veya bu yolla— iktidara el koyması. Ama Leninizm, bunu değil, partinin kitlelerin iktidara elkoymasına *öncülük etmesini* öngörmektedir. Partinin devrimci inşası ve politikaları ile, kitle iktidar organlarının geliştirilmesi arasında çok yakın bir bağ bulunmaktadır ve devrim sorunu bu ikilemin diyalektik çözümlenmesi ile ancak somut, pratik bir içerik kazanabilir.

Bu aslında, tarihsel-akademik bir tartışma değil, tersine mevcut sınıf mücadelelerinin yakıcı bir sorunudur. Zira, eğer anti-faşist mücadele bir iktidar sorunu ise, anti-faşist mücadelenin organları aynı zamanda halk kesimlerinin iktidar organlarının geliştirilmesi bağlamında ele alınmak durumundadır. Muzaffer iktidarın devrimci organları zaferin ertesi gününde ve gökten düşerek ortaya çıkmaz. Proleterya ve halk kitleleri, geleceğin devletin mevzilerini kapitalist toplumun bağrındaki mücadeleleri içinde geliştirir ve ancak bu organları aracılığıyla burjuva devleti parçalayabilirler. Devrimin niteliği ile ilgili sorunun «silâhlı yoldan mı, silâhsız barışçıl geçişle mi» şeklinde konulması yeterli değildir. Zira, Leninist «silâhlı yol» anlayışını savunanlar, bunu, yine Leninizmin geliştirdiği devlet-devrim ilişkisi ile temellendirmek zorundadırlar. Soru bizce «sosyalizme geçiş burjuva devleti ile mi, yoksa bu devletin parçalanması ile yerine inşa edilecek olan proleter devletiyle mi olacak» biçiminde konulduğunda anlam kazanır. Ve eğer ikincisi savunuluyorsa burada tıkanıp kalanlar bir adım daha atarak, bu yeni devletin iktidar organlarının neler olduğunu ve nasıl geliştirileceğini açıklamalıdır.

Burjuva devleti kriz halindedir. CHP iktidarı bu bunalımı atlatmaktan ziyade, ayakta kalan son gücünü de sonuna kadar kullanıp tüketecek ve dağılımın eşğine getirecektir. Ama bu süreç elbette sınıfların, partilerin iradelerinin tümüyle dışında yaşanamaz. Burjuvazi, bu krizi faşist devlet modeliyle aşabilmenin alternatifini geliştirmekte; proleterya ise

kendine düşeni, kendi alternatif devlet organlarını geliştirmek durumundadır. Eğer proleter devrimin bilinçli çabası olmazsa, karşı-devrim kendi yöntemlerini topluma kabul ettirebilecektir.

Bugün toplumsal mücadelenin ve sınıf seferberliğinin temel kaynağını faşist saldırılar karşısında kitlelerin savunma eğilimleri oluşturmaktadır. Devrimcilerin görevleri de onları bu doğrultuda örgütlemek ve mücadele alanına düzenli bir biçimde sokabilmektir. Bu örgütlenme, çözülmekte olan demokrasinin dışında ve *öz-savunma* temeli üzerinde olmalıdır. Sınıf-bağımsızlıkçı demokratik mücadele ancak bu tür örgütlenmelerle somutluk kazanabilir.

Reformistleri bir kenara bırakacak olursak, devrimci hareketler arasında, —birisi, D.Y. hariç— hiçbiri bu doğrultuda somut bir öneri geliştirememektedir. Kimisi faşizme karşı mücadelenin kitle hareketliliği temeline dayanması gerektiğine işaret etmelerine rağmen bunun *nasıl ve hangi araçlarla* mümkün olabileceğini açıklayamamakta; kimisi de, —suni denge, vs. gerekçelerle— kitle seferberliğini olanaksız görmekte ve faşizme karşı mücadeleyi tek başlarına üstlenme çabalarına girerek, proletaryayı içinde bulunduğu önderlik krizi şartlarında, yalnız ve yönsüz bırakmakta.

D.Y. ise, «direniş komiteleri» formülasyonu ile çok önemli ve kutlanacak bir adım atmış durumda. Ne var ki, bu anlayışı sürekli kendi mirasının ve mirasın temsilciliğini üstlenmeye çalışan diğer benzer grupların ağır eleştirisi altında. Bu durum, D.Y.'u hareketine kazandırdığı politik-teorik mevzilerinde kararlı kılmakta, bu doğrultuda devrimci-Marksist pozisyonlara ilerlemesini engellemekte ve sürekli bir sağdan bağlanmışlığın etkisi altında tutmakta. «Direniş Komiteleri», yalnızca partinin «bağlantı kayışları» mıdır yoksa genelinde kitlelerin öz-örgütlenme biçimleri midir; yalnızca D.Y. militanlarından mı oluşur, yoksa BİC taktikleriyle tüm devrimci akımlar için de bir eylem birliği oluşturmanın araçları mıdır; yalnızca D.Y. tarafından mı kurulabilir, yoksa değişik yerlerde ortaya çıkan komiteler de desteklenecek bunların yaygınlaşması ve giderek merkezileşmesi de talep edilecek midir; geçici organlar olarak mı düşünülmekte, yoksa devrimin temel iktidar organları doğrultusunda bir adım olarak mı ele alınmakta? Sanırız bu ve bir dizi benzer başka sorular cevap beklemektedir. Bunların devrimci çözümleri D.Y.'un mirası ve Stalinist ideoloji ile hesaplaşabilmesine bağlıdır.

Biz devrimci-Marksistler, «Direniş Komiteleri» ni, kitlelerin öz-savunma ve gelecekteki devrimci iktidarlarının nüveleri temelinde ele alınması şartıyla destekliyoruz. Kitlelerin suni denge vs.den ötürü pasifizm içinde olduklarını kabul etmiyoruz. Onlar kendilerini, grevlerini, direnişlerini, örgütlerini, basınlarını, mahallelerini koruyabilmenin arzusu, ama kendilerini bu doğrultuda seferber edebilecek bir önderliğin bulunmayışı sıkıntısı içindedirler. Bu dinamik bir iç savaş eğilimi içinde gelişmektedir ve kendiliğinden patlamalar hızla gündeme gelmektedir.

Temel görev, işçi sınıfına, öz-savunmasını hazırlaması doğrultusunda önderlik edebilmektir. «Direniş Komiteleri» ya da Savunma Grupları, onun faşizme karşı mücadelesinin ilk örgütsel biçimleridir. Bunların yaygınlaşması, genelleşmesi ve merkezileşmesi ile faşizmi ezebilecek ve topluma sınıf önderliğini sunabilecek gücü, yani *İşçi Milisi* doğacaktır.

Ama, *Savunma Grupları* işçi sınıfı ile sınırlı değildir, olamaz da, çünkü faşist saldırıların çapı çok daha geniş alanlara yayılmaktadır. Bu yüzden okullarda, dairelerde, mahallelerde de kitlelerin öz-savunması örgütlenmek durumundadır. Yoğun bir anti-faşist, sosyalist propaganda ile birlikte faşistlerin püskürtülmesi, silâhsızlandırılması ve örgütlerinin kapatılması talepleri kitleler tarafından kavranabilecektir. En azından devrimciler olarak görevimiz, kitlelere gerçekleri ve kurtuluşun yegane yolunu bütün açıklığıyla göstermektir.

Elbette proletaryanın bir anda kendi milis güçlerini kurmasını beklemek hayaldir. Zira gerek düzenin üzerindeki etkileri, gerekse bağlı bulunduğu reformist örgütler, mücadeleye girebilmesinin önündeki güçlü engellerdir. Ama böyle diyerek kitlelerden umudu kesmek, devrimden vazgeçmek ve faşizmin zaferini kaçınılmaz kılmaktır. Biz devrimciler, ısrarla, sabırla ve sistematik olarak doğru, devrimci politikaları savunacağız; savunma temeli doğrultusunda ve BİC taktikleriyle tüm örgütleri birlikte mücadeleye çağıracağız. Kitleler bunu anlayacaktır ve mücadeleden kaçan, burjuva devletin kanatları arasına sığınan oportünist liderliklerinin ihanetlerini görecektirler. Herşeyden önemlisi, bunu görebilmesinin yegane yolu budur. Ulaşabildiğimiz her alanda sınıfı *Savunma Grupları* içinde örgütleyeceğiz ve işçileri bu örnekler doğrultusunda seferber olmaya çağıracağız.

Savunmanın örgütlenmesinde en ufak bir sektarizme yer yoktur. Zira faşizm «demokrat, 'sosyal-faşist,' maocu, reformist, vs.» ayrımı yapmaz. O hep-sine birden vurur.! Tüm bu akımlar kendi sekte politikaları doğrultusunda kafalarını ayrı ayrı kırdır-makta serbesttirler ama devrimciler bunların tümü-nü, savunma gruplarına proleter demokratik temsil temelinde katılmaya çağırırlar. BİC örgütsel birlik değil, ayrı ayrı örgütlerin eylem birliğidir. Devrimci-Marksizm, grupsal çıkarları değil, sınıf mücadelesi-nin acil sorunlarını gözönünde tutar. Kaldı ki, dev-rimci liderlik ancak böylesine bir anlayış doğru-ltusunda gelişebilir.

Proletaryanın savunması ve halk kitlelerine bu doğrultuda önderlik edebilmesi bağımsız öz-ör-gütlerini yaratabilmesiyle mümkündür. Faşizme karşı mücadelede işçi milisi doğrultusunda ve BİC tak-tikleriyle kurulacak olan *savunma grupları* sınıfın birliğini ve seferberliğini, savunmasını, önderliğini ve düzene karşı *kontrol* gücünü pratiğe dönüştü-rebilecek temel öz-örgütlenme biçimlerinden ve gele-cekteki iktidarlarının ilk nüvelerindedir.

İŞSİZLİĞE VE ÜCRETLERİN DONDURULMASINA KARŞI MÜCADELE

İşçi sınıfının önündeki en büyük tehlike faşizm olmakla birlikte, faşizmin gelişmesine temel sağla-yan bunalım bir dizi başka sorunları da gündeme getirmekte. Kapitalizmin ekonomik krizden kurtul-ma çabaları Ecevit hükümetinin işsizlik oranını yük-seltmek ve ücretleri dondurmak yolundaki politika-ları biçiminde somutlaşmakta. Faşizme karşı müca-dele ancak sınıfın önündeki acil sorunlara karşı mü-cadeleyle birlikte anlam kazanacaktır.

Herşeyden önce, hızla yaygınlaşan işsizlik gü-nümüz şartlarında faşist hareketin temel sağlaya-bileceği bir ortam hazırlamaktadır. Bunalımın şid-detıyla işlerinden olan proleterler, dükkanlarını ka-patmak zorunda kalarak proleterleşme durumuna sürüklenen ama mevcut işsizlik şartları altında yal-nızca işsizler ordusuna katılabilen küçük-burjuva-lar, radikal çözüm talepleriyle rejimin çözümüşünü hızlandırmakta. Kapitalizmin işsizlik sorununa çare bilabilmesi mümkün değildir. Ama işsizliğin hızla yaygınlaşmasına neden olan ekonomik krize, faşist alternatifi güçlü bir biçimde geliştirdiği politik buna-lım eşlik ettiğinde, lumpenleşen kitleler toplumsal dengesizlik içinde belirleyici roller üstlenmeye baş-lar. Proleter hareket bu yığınlara mücadelenin yolu-nu gösteremezse, MHP kendisine çalışma kampla-

rında iliklerine kadar sömürülmeyi göze alabilecek bir müttefik bulabilecektir. Devrimcilerin görevi, iş-sizliğin nedeninin kapitalist bunalım olduğunu gös-termek, proletaryanın işsiz yığınları anti-kapitalist mücadelede etrafında toplayabilmesinde ona yar-dımcı olmaktır.

Kapitalizmin «rasyonelleşme», «malîyetleri dü-şürme» gerekçeleri ile geniş işçi çıkarımlarına ve «if-las» nedeni ile fabrika kapatmalarına karşı şiddetle mücadele edilmesi gerekmektedir. Proletaryanın gö-revi kapitalistlerin kârlarını korumak olamaz. Sen-dikaların bu doğrultuda, suskunlukları veya anlaş-maları ile burjuvaziye sağladıkları destek, işçi sını-fına açık bir ihanetten başka birşey değildir. Türk-İş'in «Toplumsal Anlaşması», DISK'in «İş Yasasının değiştirilmesi»nden ibaret anlayışı, işçi sınıfını eko-nomik krize kurban etmektedir.

İşçi sınıfının işçi çıkarımlarına karşı cevabı an-cak *ücretlerde en ufak bir azaltma olmaksızın iş saatlerinin kısaltılması ve mevcut tüm işlerin bütün çalışabilenlerin arasında pay edilmesi* olmalıdır. Tensikatların nedeninin işçi ücretlerinin artması, vs. değil, fakat işsizliğe yolaçan krizin nedeninin kapi-talist üretim tarzı olduğu sürekli olarak anlatılma-lıdır. İflaslar da aynı nedene bağlıdır ve işçilerin burjuva mülkiyeti sisteminin getirdiği felaketleri ek-mekleriyle ödemek gibi bir zorunlulukları olamaz. Fabrika kapatmaları, ekonomik bunalım süreci i-çinde devrimci hareketin mutlaka programına alma-sı gereken bir konudur. «Kapitalist sistem içinde bu önlenemez ve sosyalist iktidara kadar da birşey ya-pılamaz» şeklindeki reformist-evrimci anlayışlar, pro-ietaryayı burjuva saldırılar karşısında her zaman yalnız bırakmıştır. Devrimci hareket kapatmalara karşı *işçi kontrolünde ve tazminatsız millileştirme* talebi ile işçileri, kapanan fabrikalara bizzat elkoy-maya ve kuracakları *İşyeri Komiteleri* aracılığı ile sistem içinde *kontrol* mekanizmaları geliştirmeye çağırmalı, onlara bu yolda öncülük etmelidir. Bu, kapitalist ekonomi içinde sosyalist adacıklar kur-ma talebi değil; hızla işsizliğe sürüklenen prole-taryaya, sorunun gerçek çözümünün iktidarın dev-rimci fethinde olduğunu gösteren bir geçiş talebidir. Kaldı ki bunun «olanaksızlığını» ispat etmeye çalış-an «ideologlar» bilmelidirler ki, işçi sınıfı ekono-mik bunalım içinde hızla kendiliğinden patlamalara yönelmektedir ve devrimcilerin görevi kapitalizmin devrilmezliğini ispat etmek değil, sınıfın hoşnutsuz-luğunu en etkili dile getiriş biçimi olan işgal eylem-lerinde onlara öncülük etmektir. Özellikle bu doğ-

rultuda bir mücadele programının propagandası yapılmalıdır. Zira birkaç küçük işyerinde veya bölgede girişilecek eylemler çabuk bastırılacaktır. Önemli olan bir yandan eylemlerle örnek olurken, diğer yandan özellikle DİSK ve genel olarak işçi hareketi içinde bu anlayış temeli üzerinde sınıf mücadelesi akımları oluşturabilmektir.

Bunların yanısıra işsizler ordusu içinde mutlak bir örgütlenme çabası içine girmenin zorunluluğu vardır. Onları dağıtmak, yönsüz bırakmak, bu yoksullaşan yığınları faşizmin eline terketmek demektir. DİSK ve Türk-İş içindeki devrimci akımlar, bu iki kuruluşun işsizleri de örgütlemesi ve onları işçi hareketine bağlaması yolunda zorlamalı, konunun anti-faşist mücadele için taşıdığı büyük önemi ısrarla vurgulamalıdır.

CHP'nin uzlaşma yöntemleriyle gündeme getirmiş olduğu «Toplumsal Anlaşma» hemen tüm «sosyalist» akımların tepkisiyle karşılaştı. Bu anlaşmanın birçok başka şeylerle birlikte ücretlerin dondurulması amacını taşıdığı açıktır. Ama hiçbir «sol» akım, «işçi ücretleri dondurulamaz» sloganından öteye geçmemektedir. Bu nasıl olacaktır? Daha atak sendikal mücadele ile mi? Evet daha uzlaşmaz sendikal mücadele gerekir, ama hangi perspektifte? Ücretlerin dondurulmasına karşı çıkmak, anlaşmayı imzalamamak ama mücadeleyi siyasi bir düzeye yükseltmeyip, ekonomik bunalım şartları altında, fiyatların hızla artışı karşısında, kapitalizmin empoze ettiği toplu sözleşme sisteminin sınırları arasında sıkışıp kalmak, ekonomizmin içinden kurtulamadığı bataktır. DİSK anlaşmayı imzalamamış olsa bile, ekonomik mücadelede sistemin olanak tanıdığı ücret artışı sınırları içinde kalmakta ve resmen olmasa da fiilen hükümetle anlaşmaktadır.

Günümüzün hızlı enflasyon ortamı içinde *Ücretlerde Oynak Merdiven* sistemi, yani ücretlerin bir sözleşme döneminden ötekine sabit kalması değil, ama fiyat artışları oranında otomatikman bu oranda yükseltilmesi talebinin ileri sürülmesi gerekmektedir. Bu talep doğrudan doğruya kapitalist kârlara yöneliktir. İşçiler, artan fiyatlar karşısında ücretlerini savunmak istemektedirler; devrimciler onlara fiyat artışlarının nedenlerini anlatmak, ücretlerini kapitalist kârlar karşısında korumanın yollarını göstermekle yükümlüdürler.

Fiyat artışları, enflasyon, küçük-burjuva yığınları da ağır biçimde etkilemektedir. Burjuvazi onlara, bunun nedeninin işçi ücretlerindeki yükselişler olduğunu söylemekte. Faşizm orta tabakaları proletar-

yaya düşmanlık besleme doğrultusunda ajite etmektedir. Proletarya, bu kesimlere ekonomik krizin temelinde üretim araçlarının özel mülkiyetinin, kâr hırsının ve ekonominin anarşik yapısının yattığını anlatabilmelidir. Küçük-burjuva yığınların yaşadığı bölgelerde, kitleler içinde kurulacak olan *Fiyat Kontrol Komiteleri* onların bizzat gerçek nedenleri görmelerini sağlayabilecektir. Devrimcilerin, orta tabakalara sistemli olarak gerçekleri anlatması, kurtuluşlarının proletarya ile birlikte kapitalizmi devirmeleri ile mümkün olacağını göstermeleri ve onları sisteme karşı öz-örgütlenmeler içinde birleştirebilmesi gerekmektedir.

Tarih, hiç aklımızdan çıkartmamak zorunda olduğumuz bir gerçeği defalarca gündemine almıştır; küçük-burjuvazi, ya burjuvazinin ya da proletaryanın peşinden gider. Bu özellikle toplumsal bunalım dönemlerinde daha da geçerlidir. Ve faşizm küçük-burjuvaziye, ancak proletaryanın parçalanmışlığı ve sosyalist alternatif sunamaması şartları altında gerici kampına kazanır.

**

Özetleyecek olursak, toplum bir çözülme süreci içindedir. Ekonomik krizle birlikte bütün burjuva kurumlar iflas etmektedir. CHP hükümeti, bu süreci durdurabilecek ve burjuvazinin liderlik bunalımını çözümlenebilecek güçte değildir ve hızla kitleler gözünde itibar yitirmektedir. Faşist hareket, özellikle orta tabakaları ve işsiz yığınları kendi etrafında toplama, onların şoven ve anti-komünist ayaklanmaları ile burjuva demokrasisini parçalayarak faşist diktatörlük kurma alternatifini geliştirmek çabası içindedir ve bu doğrultuda saldırılarını şiddetlendirmektedir. Bir yandan ekonomik kriz, diğer yandan faşist saldırılar, kitleler içinde savunma eğilimlerini, bir iç savaş doğrultusunda güçlendirmektedir. Proletaryanın parçalanmışlığı, faşizmin etki alanını genişletmesine imkan sağlamaktadır. Devrimcilerin görevi ise, proletaryayı bir devrim programı etrafında, Birleşik İşçi Cephesi taktikleriyle birleştirmek ve topluma güçlü bir sosyalist önderlik sunabilmesinde ona yardımcı ve öncü olmaktır. Bu görev, ancak kitlelerin öz-örgütlenmelerinin inşası ile yerine getirilebilecektir.

Toplumun karşısında dikilmekte olan BARBARLIK ya da SOSYALİZM ikileminin devrimci çözümü yalnızca proletaryaya ve proleter devrimcilerine bağlıdır.

Türkiye İşçi Hareketinin Tarihsel Konumu

Mehmet TUNCER

«Marksizm herşeyden önce bir analiz yöntemidir. Ama metinler değil toplumsal ilişkilerin analizi»

GİRİŞ

Kapitalist-Emperyalist sistemin bir parçası olan ülkemizde de kapitalizmin krizi derinleşmekte ve burjuvazinin ekonomik-siyasal çözümlerinin çıkmazları iyice ortaya çıkmaktadır.

Burjuva demokrasisinin tüm kurumları dağılmakta, sistem çözülmektedir. Bu süreç, proletaryanın iktidarı ele geçirmesi ile bitecektir. Ancak proletaryanın bu görevini yerine getirmesi «sadece üretici güçlerin düzeyine değil» ama «sınıf mücadelesi içindeki bir dizi ilişkilere, uluslararası duruma ve nihayet bir takım özel etmenlere (gelenekler, işçilerin inisiyatifi ve savaşa hazır olma durumları) bağlıdır.»

Bu tek yazının boyutlarında işçi sınıfının tüm yapısını ve gelişimini incelemek olanaksız. Ancak ısrarla üzerinde durmamız gereken nokta kendilerine «geleneğin mirasçısı» gözü ile bakanların nasıl bir yapay gelenek ve tarih icad ettiklerini vurgulamak olacaktır.

Öncelikle sonda söylenmesi gerekeni başta söylersek; ülkemizde hiçbir dönem, sınıf hareketine öncülük ettiğini iddia eden partilerin burjuva ideolojisinden bağımsız davranmadığının altını çizmemiz gerekir. Kısaca işçi sınıfı hareketi ve liderlikler bağımsız devrimci mücadele yolunda burjuvazinin güdümünü parçalayan ivmeye hiçbir zaman erişememişlerdir.

İŞÇİ SINIFININ OLUŞUM ve GELİŞİMİ

Çok uluslu Osmanlı İmparatorluğunda işçi sınıfının ilk ögeleri, toprak sisteminin bozulması ile ortaya çıkan mülksüzleşme sonucu, işsizliğin artması ve köylerden kentlere göç ile oluşmuştur.

Kendine özgü toprak sisteminin batı kapitalizminin de büyük etkisiyle çözümlenmesinden sonra Osmanlı İmparatorluğu büyük bir hızla

yarı-sömürge bir ülke durumuna girmiştir. Bu sürecin sonu ise Birinci Paylaşım savaşı ile imparatorluğun yıkılmasıdır.

Birinci Paylaşım savaşının öncesinde imparatorluk büyük ölçüde Fransız ve İngiliz kapitalistlerinin güdümü altında iken daha sonradan devreye Alman emperyalizmi girmiş ve giderek Osmanlı Bürokrasisini ideolojik olarak da en fazla etkileyen Almanya, Bağdat Demiryolu yapımı ile başa geçmiştir.

Bu dönem içinde Osmanlı İmparatorluğunda Ulusal Sorun tüm şiddeti ile gündeme gelmiş ve sınıfsal mücadeleyle içiçe yürümeye başlamıştır.

İşçi sınıfının, kapitalist gelişmeyle koşut kapitalist ülkelerde mücadelesinin büyük boyutlara eriştiği ve ilk kez Paris Komünü ile iktidarı eline aldığı tarih dilimi içinde Osmanlı İmparatorluğunda sadece birkaç grev görülmektedir. Bu grevlerin çoğunluğu da Türk olmayan uluslardan olan becerili işçilerin öncülüğünde yapılmaktadır.

Sanayinin en yoğun olduğu bölgeler zamanla ulusal kurtuluş mücadeleleri ile Osmanlı sınırları dışında kalmakta ve buradaki işçi sınıfı doğal olarak sınırlar içindeki mücadelede etkisini kaybetmektedir.

İşçi sınıfının, kapitalist gelişmeyle koşut olarak, çok geç sahneye çıkmasının ve çok uluslu olmanın getirdiği parçalanmışlık ötesinde önemli olgulardan biri de sınıfın her dönem revizyonist-reformist nitelikte de olsa liderlikten yoksun kalmasıdır.

Gelenekçilerin sahip çıktığı, izinde yürüdüklerini söyledikleri TKP ve onun öncesi olan Ş. Hüsnü'nün Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkası (TİCSF) «hep çok küçük ve yasa dışı kalmak zorunda olmuş» ve sınıf içinde etkin olamamış kuruluşlardır.

Liderliklerin esas görevlerinin bağımsız, devrimci bir sınıf ideolojisi yolunda savaşmaları olduğu düşünülürse sözünü ettiğimiz par-

tilerin kesinlikle bu tanıma uymayacağı ortaya çıkar.

Gerek Ş. Hüsnü'nün partisi gerekse Mustafa Suphi'nin çeşitli grupları oluşturarak kurduğu Bakü doğumlu TKP sürekli olarak burjuvazinin ideolojik güdümünde, kemalizmden yasalaşma hakkı için uğraşmışlardır. Hatta, «kemalistlerin ulusal burjuvazi yaratma çabalarına destek olan» KP liderliği «Kemalistlerin kendilerine yasallık tanıyacağı yanlısına düştüğü için şehit edilmiştir.»

Komintern de Türkiye'deki komünist hareketin liderliğine pek aldırış etmemektedir. Zira gerçekten, bu liderlik bir güç taşıdığı imgesini yaymak istese de Kemalistler hiçbir güçleri olmadığını son derece iyi bilmektedirler. Nitekim Mustafa Suphi'nin öldürülmesindeki temel gerçek budur. Ve de gerçekten Komintern buna bir iki ufak protestonun dışında ses çıkartmamış, buna karşılık İngiliz emperyalizminin yayılmasını engellemek için, Suphi'nin öldürülmesinden 6 ay sonra Sovyetler, Kemalistlerle dostluk anlaşması imzalamıştır.

TKP liderliği sürekli olarak sınıfsal esaslar yerine «pazarlık» yöntemlerini kullanmaktadır. 1920'de TBMM, Sovyetler Birliği'nden yardım istemiş, 1921 yılında bunu destek aldığını sanan TKP liderliği Türkiye'ye gelmiş ve öldürülmüş, ardından da söylediğimiz gibi bu yardım çok daha fazlası ile devam etmiştir. 1922 yılında büyük bir tevkifatla, zaten güçsüz olan komünist hareket iyice ezilmiştir. 4. kongre ise bu tevkifatı sadece kınamaktadır.

Bu gelişimin günümüzle bağlantısını kuracak olursak MDD, UDD, DHD gibi tezlerin, işte bu sınıfsal işbirlikçiliği gelenek kabul ettiği açıkça ortaya çıkar.

Senelerce sonra bazı marksistler turancılığı ilerici olarak kabul etmiş, asker-sivil bürokrasinin «ilerici» niteliğini belirleyebilmek için «pan-islamizmden» «Pan Turanizme» geçişi esas almışlardır.

1925 yılında kemalizmin tırpanını tam anlamı ile yiyinceye değin sol hareket zaman zaman derlenip Birleşik Cephe kurma çabaları göstermişse de bunda başarılı olamamıştır.

Çeşitli sol örgütler tarafından kurulan

Birleşik Cephenin ortak komisyonla çalışması benimsendiği halde, örneğin 1919 seçimlerinde hiçbir sosyalist, milletvekili olamazken, burjuvazinin hoşgörüsü ile bakıp desteklediği Osmanlı Mesai Fırkası'nın bir adayı (Numan Usta) meclise girebilmiştir.

Daha sonraları ise en önemli işçi örgütü olarak gördüğümüz Beynelmillel İşçi İttihatı (Bİİ) en radikal çalışmaları yapan örgüt olarak görülmektedir. Bİİ, Profintern'e üye olmuş, komünist hareketin liderleri olan Lenin-Troçki-Zinovyev posterlerini sokaklara asmış, işçiler arasında daha etkin olabilmek için çeşitli işçi birlikleri kurmuş fakat **trade-union**'cu bir hareket olmaktan öteye gidemediği için 1922 yılında rahatca kapatılabilmektedir.

Proletaryanın sayıca az olması, liderlikleri suni bileşimlere götürmüştür. Artık, Etem Nejat gibi teorik plânda hayli bilgili liderler bile aynı Şefik Hüsnü örneği, nüfusun «% 95'ini meydana getiren proletarya olan Türk'ün tüm menfaat ve refahını sosyalizmde arayacaklarını» ilân etmektedirler.

1923 yılı komünistler için adeta bir dönüm yılı olmuştur. TKP'nin ardından yeniden AYDINLIK çevresinde toplanan İstanbul komünistleri artık açık seçik biçimde yazılar yazarak seçimlerde kemalistleri destekleyeceklerini bildiriyorlardı. Fakat kemalizmin geçirdiği deneylerden aldığı dersler daha fazlaydı ve 1923 yılında, giderek 1925 yılında tüm sol hareketi tırpanlayan tevkifatlarıyla komünist partisini uzun yıllar çıkamayacak kadar yeraltına itti.

Manuk o dönemde de kemalizme sırt vererek «kara gericiliği» yenmek ve böylece «sosyal ilerleme» yolunda başarılı adımlar atmaktı.

Görüldüğü gibi 1925 yılına değin geçen sürede komünist hareketler hiçbir zaman gerçek anlamda leninist bir öz ve biçime kavuşmamıştır. Sürekli olarak kemalistlerle içiçedir ve resmî ideolojinin gecikmeli bir biçimde de olsa peşini takip etmiştir.

1925 yılından 1946 yılına değin geçen zaman içinde artık hiçbir türden liderlik kalmamıştır ortada. Siyasî örgütlenmeler bir yana, sendikal örgütlenmeler de 1925 yılında Takriri Sükun yasası ile engellenmiş ve çok

uzun bir süre sol nitelikli işçi hareketi kalmamıştır,

Bu dönem içinde önemli olguları şöylece sıralayabiliriz :

1 — Osmanlı İmparatorluğu çok uluslu olması yanısıra proletaryanın oluşumu açısından da geç kalmış bir niteliktedir.

2 — İşçi sınıfının örgütleri, becerili işçilerin başka uluslardan olması nedeni ile onlar tarafından kurulmuş ancak bu kuruluşlar Bab-ı Âli'nin şoven-dinci baskıları nedeni ile işçi sınıfı ile bütünleşmemiştir. Örneğin, Sosyalist Enternasyonal üyeliğine Osmanlı İmparatorluğundan hiçbir kuruluş alınmamış, ancak bir ermeni örgütü alt üyeliğe kabul edilmiştir.

3 — 1908 hareketinden sonra süren sekiz aylık bir dönemde sınıfın grev hareketleri alabildiğine yükselmiş ancak siyasî liderlikten yoksun olan bu eylemler sonuç olarak İttihat Terakki tarafından kolaylıkla ezilmiştir.

Bu dönemde büyük rol oynayan H. Hilmi daha sonraları da (İşgal döneminde) ortaya çıkmış, gene partisini oluşturarak İstanbul'da büyük grevler örgütlemiştir. Grevlerin ereğinin ne olduğunu kesinlikle saptamak olanaksızdır. Ancak bu grevlerde İngiliz ve Fransızların arasındaki çelişkilerin rol oynadığı ve çoğu grevlerin İngilizlerin parası ile desteklendiği ortadadır. Grevlerin bir ikisi hariç tümünün, İstanbul'da yoğunlaşan işçi sınıfını anadoludaki kurtuluş hareketinden soyutlayan bir görünümü vardır.

4 — Hilmi'ye göre daha tutarlı bir programla ortaya çıkan TİÇSF'sı ise işçi sınıfı hareketi ile hiçbir zaman bütünleşemediğinden ufak bir hareket olarak kalmıştır.

5 — İşçi sınıfının siyasî liderliklerinin ajitasyon ve propagandası 'trade-unioncu' bir nitelikten öteye gidemediğinden bu hareketler her zaman burjuvazi tarafından sözcüğün tam anlamı ile kolaylıkla yok edilebilmiştir.

Bunun en somut örneği İzmir İktisat Kongresidir. İzmir İktisat kongresi, 1135 kişilik delegasyonu içine 100 kişilik işçi temsilcilerini de almıştır. İşçi temsilcilerinin istemlerinin, Ş. Hüsnü'nün Aydınlık'ta formüle ettiği dünya işçilerinin istemleri ile aynı doğrultuda olmasına karşılık, bu istemlerin ikisi

hariç kongrece kabul edilmemiştir. Zira kongreye gelen işçi delegeler İstanbul Umum İşçi Birliği tarafından gönderilmektedir. Başlarında İstanbul ticaret burjuvazisinin adamları vardır. Yerleri bile Ticaret Odasında verilen bir odadır. Hüsnü'nün talepleri bu delegasyonu ne denli etkilemiş olursa olsun bu kongrede mücadele verecek bir işçi örgütü yoktur. Bu nedenle de talepler kongrede savunulmamıştır.

Kongre daha baştan «halkı [biribirinden] ayrılan sınıf halinde değil, bilakis [varlıkları] ve [çalışmalarının bileşimi] [biribirine] lazım olan sınıflardan ibaret...» gören düşünceyle işe başlamış ve tercihini yapmıştır. Elbette bu düşünce yeni değildir; kemalizm başından beri bu formülasyonla yola çıkmıştır. Fakat sosyalist hareketin liderlikleri bu düşünceye karşı ciddi ve tutarlı hiçbir mücadele vermemişlerdir. Buna neden olarak «batıda görülen kapitalist sömürünün keskinliğinin Türkiye'de olmaması» ve «üretim ilişkilerinin dinsel politik unsurlarla örtülü olması» gibi gerekçeler ileri sürülebilir. Ancak bu gerekçelerin özellikle devrimci mücadele açısından önemli etkenler olduğunu kabul etsek bile, ilişkilerin analizinden sonra bir gelenekten söz etmemiz olanaksız duruma girer.

Kısaca özetlemeye çalıştığımız bu dönemin tüm ilişkiler bütünü leninist bir anlayışla ele alınarak incelenmediğinden ve «işçi sınıfının sendikalist politikasının, işçi sınıfının burjuva politikasının ta kendisi» olduğu gözüldü edilerek devrimci bir gelenek miti yaratılmakta ve bugüne ambargo konmak istenmektedir.

1946 - 1960 DÖNEMİ

1946 yılına gelinceye değin işçi sınıfının siyasal eylemleri bir yana sendikalist eylemlerinde de devingenlik görülmemektedir. Tek parti yönetimi, İttihat Terakki'den alınan, Mustafa Kemal'le devam ettirilen devletçi ekonomi yolu ile Ulusal burjuvazi yaratma sevasından vazgeçmiştir.

CHP, dünya konjonktüründeki değişiklik ve ülkenin iç dinamikleri sonucu «demokratikleşme» görüntüsünü vermek istemektedir. 1933 yılında ceza yasasındaki grevleri ağır suç kabul eden değişiklik, 1938 yılındaki sınıf esasına dayalı parti kurulmayacağı yasaları,

CHP diktasının işçilere karşı en önemli silâhlarıdır.

1946 yılında cemiyetler yasasında yapılan bir değişiklikle sınıf esasına dayalı dernek kurma hakları biraz daha genişletildi. Bu serbesti sonucu işçilerin örgütlenme istemleri açıkça ortaya çıktı ve 500'ü aşkın işçi derneği kuruldu. Ancak CHP yöneticilerinin işçi sınıfının bu örgütlenme istemlerini hoşnutsuzlukla karşılamaları, sıkıyönetim ilân ederek işçi örgütlerinin radikal olanlarını kapatmaları ile açığa çıkıyordu. CHP yöneticileri «sendika» sözcüğüne bile karşıydılar. Ve de **«kanun yolu ile [yasaklamaya] çalışacağımız cemiyetler ve partiler, kökü dışarda yani yabancı aleti olan cemiyet ve partiler ve onlardan [esinlenenlerdir]»** diyerek sınıf esasından ne anladıklarını da açıklamış oluyordu. Bu düşüncenin sonucu olarak 1946 yılında kurulmuş partilerden sadece DP ve bir de CHP'ye bağlılık telgrafları çeken Türkiye İşçiler Derneği ayakta kalabiliyordu. Gerçi 1950 yılına değin ikisi sosyalist olduğunu söyleyen 24 parti birden kurulmuştur. Fakat bunlar 1946 seçimlerine giremedikleri gibi sıkıyönetim yolu ile de kapatılmıştır; ve ayakta muhalefeti temsilen sadece DP kalabilmiştir.

İşçi sınıfının **«kökü dışarda»** cemiyet kurmasını engelleyeceğini söyleyen CHP iktidarı bir İngiliz uzmanın hazırladığı İşçi ve İşveren Meslek örgütleri yasasını 1947 yılında yürürlüğe soktu. Bu arada işçi sınıfının, sendikalar yasasını beğenmeyen eksik bulan bildirilerinden başkaca bir eylemi görülmemektedir. DP işçilerin kendi himayesinde mutlaka sendikalara kavuşmasını ileri sürerek sözde sınıfın koruyuculuğunu yapmakta, diğer yandan CHP grev sözcüğünü kullanmanın bile **«vatan hainliği»** olduğunu iddia etmektedir. Sorun işçiler arasında yaygın olarak tartışılmakta gibi gösterilmek istense bile tüm çatışmanın Meclis içinde olduğu, işçi kuruluşlarının ise eylem gücünden yoksun bildirilerle etkin olmaya çalıştığı bir gerçektir. Yani kısaca 1946 yıllarında işçilerin örgütlenme istemlerini karşılayacak devrimci niteliklikte bir hareketin olmayışı burada da kendi etkisini göstermiştir. İşçilerin sendikal bilinci, ekonomik bilinci onların kısa bir sürede sendikalar içinde örgütlenmesini sağladı. An-

cak, bu bilinç, sınıfın burjuva siyasetinin en edilgen yollardan biçimlenmesidir.

CHP ve DP sendikaların kurulmasında, kendilerine kitle tabanı oluşturacak örgütler oluşturulması mantığından yola çıkmaktadırlar. Bunun sonucu olarak ta gerek CHP gerekse DP kendilerine bağlı sendikalar oluşturmaya başladılar. Bu dönem içinde sendikaların bu denli yoğun kurulmasının esas nedeni işçilerin örgütlenme istemlerinin de burjuvazi tarafından böylesine kullanılmasının bir sonucudur. Sonradan DISK Genel Başkanı olan Türkler: **«İşçiler sendikanın ne demek olduğunu farkında bile değillerdi. İktidar kendisi bizzat sendikalar kurarak işçilerin buraya üye olmasını istiyor, üye kaydediyor ve işçilere sendikaların yararını anlatmaya çalışıyordu»** diyerek aslında dönemin özelliğini anlatıyordu.

CHP, iktidarı elinde tutmasının avantajlarını kullanarak **«ceza paraları»** ile yeni sendikalar oluşturuyor veya kurulu sendikalara para yardımı yaparak onları kendi güdümüne alıyordu. Tamamen CHP'ye bağlı İstanbul İşçi Birliği'ne karşı DP'ye bağımlı Hür İşçi Sendikaları Birliği kuruldu. CHP'nin baskısına karşın DP programında grevden söz ederek işçiler içinde etkin olmaya çalışıyordu.

Grev hakkının istismarını yaparak 1950 seçimlerini kazanan DP de bilindiği gibi bütün iktidarı boyunca grev hakkını yasalaşırmadığı gibi giderek tüm hak ve özgürlüklere saldıran bir politika yürütmüştür. Ve bu dönem içinde Sendikalar Yasasının siyasetle uğraşmayı yasaklayan 5. maddesi iktidarların istediği gibi uygulanmış ve örneğin polis tarafından kötü muamele gösterilmesini protesto eden İstanbul Gazeteciler Sendikası **«siyaset yapıyor»** gerekçesi ile bir ay faaliyetten alıkonulmuştur.

SENDİKALAR ve DEVLETE İKTİSADİ BAĞIMLILIKLARI

Sendikalar yasasının çıkması ile birlikte **«işçilerden kesilen ceza paraları»** iktidarlar tarafından sendikalara verilmeye başlanmıştır. Böylece sendikaların mali bakımdan iktidarlara tutsaklığı pekiştirilmiştir. Örneğin Türk-İş kurulduğu yıllarda aidat gelirisinin hemen hemen 4 misli oranda devletten yardım almıştır. Bu yardımlar sendikaların iktidarlara

iyice bağlanmasına ve giderek iktidarların istediği türden işçi üzerinde baskı aracı olma işlevini yürütür olmuşlardır. Örneğin Türk-İş'in ilk yaptığı kongrede CHP'li biri başkan olduğu halde bir yıl geçmeden yapılan olağanüstü kongre ile başkan devrilmiş ve yerine DP'li bir genel başkan seçilmiştir. DP egemenliğinin 1958 yıllarına değin sürmesine karşın bu yıllarda Türk-İş liderlik kadrosunda CHP'li sendikacıların ağırlık kazanması üzerine Türk-İş, DP tarafından kapatılmakla tehdit edilmiştir.

Bu gelişmelerin sonucu DP, Türk-İş liderlik kadrosuna tekrar egemen olmuş, ancak artık işçi düşmanı niteliği iyice ortaya çıkan DP'den işçiler iyice soğuduklarından Türk-İş'in de etkinliği azalmaya başlamıştır. Sendikalar yasasının çıkmasından sonraki oranlara göz atıldığı zaman işçi sınıfının büyük ölçüde örgütlendiğini görmekteyiz. 1948 yılını baz alan bir istatistikte sendikalaşan işçi sayısı on yıl içinde yüzde yüze yakın bir artış gösterirken bu miktar genel olarak işçi sınıfının içinde % 37 lik bir yeri kapsıyordu.

Fakat bu artış işçilerin genel artış oranından epeyce fazladır ve işçilerin yıllardır gaspedilmiş örgütlenme hakkını arayışlarının bir sonucudur. Ancak politik plândaki yansımalarının bu oranlar dikkate alındığında abartılması yanlış olacaktır. Nitekim batı ülkelerinde dahi o yıllarda sendikalar tüm çalışan nüfusun çoğunluğunu sendikalar çatısı altında toplayamamıştır. Ancak son yıllarda Avrupa ülkelerinde bu oran % 100'e yaklaşmıştır. Bu çizgi incelendiğinde Türkiye'de sendikal örgütlenmenin başarılı olduğu söylenebilir. Sözünü ettiğimiz dönem Türk-Sendikacılık hareketine emperyalizmin dolaylı yolları bırakıp dolaysız, düpedüz eğitim yaparak girdiği yıllardır. Marşal plânına uygun olarak ABD Emperyalizmi yardımın gittiği ülkelerdeki sendika hareketini de kendi güdüme almak için gerekli masrafı ve çabayı sarfetmektedir. Artık Türk sendikacıları Amerika'ya «sendikacılık» öğrenmeye gidiyorlar ve Türkiye'de Amerikan sendikacılığını öğretmek üzere «İşçi Kolejleri» açmaya başlıyorlardı. AID-ICFTU-AFL/CIO gibi emperyalizmin güdümündeki işçi kuruluşları doğrudan Türk-İş'le içiçedir. Amerikalılar İş ve İşçi Bul-

ma Kurumu eliyle açılan seminerlerde Türk sendikacılarını yetiştirmekte ve sendikacılarımız bu seminerlere katılmakla övünmektedirler. /Maden-İş sendikasının Türk-İş'e katılma istemi raporunda: «1954 senesinde Amerikalı hocaların [katılımıyla] iş ve işçi bulma kurumunda açılan ilk YETİŞTİRME SEMİNERİ'ne Sendikamızdan da üç idareci katılmıştı. Üç ay, bütün gün devam eden bu ilk seminer memleketimize sendikacılık konusunda yeni fikirler getirmektedir.» Gerçekten de ABD emperyalizmi kendi politikasına uygun sendikacılar yetiştirmek üzere büyük bir kampanya açmıştır. Bu girişimler özellikle de 1960 yılından sonra büyük bir hızla artmıştır.

Bu Amerikan eğitimleri ve paraca yardımlarının yerini bulmadığını söylemek olanaksızdır. Hem o denli yerini bulmuştur ki sendikacılarımız artık Karl Marx'ı eleştirebilmekte, o'nu cahillikle suçlamaktadırlar: «Muhterem arkadaşlar, 'doktrinler temelinden sarsılmıştır' dedim. [Örnek] vereceğim; Karl Marx'ın 19. asırda görüşü şu idi: 'İşçi tek başınadır, her zaman ezilecektir, büyük sermayedarların karşısında işçinin kendisini tek başına savunmasına imkan yoktur.' Arkadaşlar, Karl Marx'ın düşünemediği, o anda hayal edemediği bir gelişme vardır 20 asırda. Karl Marx Toplu Sözleşme Düzenini düşünememiştir... Bu nedenle doktrinlere bağlanmak yanlıştır» (Halil Tunç, 1966 Türk-İş 6. Kongresi).

Maden-İş Sendikası Kemal Türkler başkanlığında 13. kongresinde uluslararası ilişkiler için şu gerekeceği getiriyordu: «... İlgili [uluslararası] sözleşmeye imza koyan iktidar işçilerin Türkiye'de de sendikalaşmasını kabul etmişti. Ve buna dayanarak 1947 yılında tatbikata konan bir sendikalar kanunu çıkarılmıştı. Fakat o tarihte işçiler sendika anlamından habersizdi. Zamanın hükümeti (İnönü dönemi kastediliyor) işçilerin çekingenliği karşısında sendikaların kurulmasını teşvik etme ihtiyacını bile duymuştu... Fakat bugüne kadar sendikalar arzuhalci dairesi veya yardımlaşma sandığı olmaktan daha ileriye gidememiştir... Bugün parlak bir [geleceğe] doğru giderken huzur içindeyiz (27 Mayıs ihtilâli yeni olmuştur) ... haklarımızı kullanmak için [Batıdan] feyz almak, [Batının] ışığı altında sendikacılığı öğrenmek tek yoldur. Esasen 1954 yılında Amerikalı hocaların [katılımı] ile başlayan yetiştirme seminerlerinin Türk sendikacılarına kazandırdığı hususları açıkça [gözlemlemiş] durumdayız», «... [Uluslararası] teşkilâtlerin (ICFTU söylenmekte) Türkiye için düşündük-

leli işbirliği ve yardımlaşma sendika yöneticisi yetiştirmek için seminerler açılmasıdır. Yetiştirme seminerine giren sendikacıların tüm masrafları onlar tarafından [üstlenilmek] üzere 5-6 ay Avrupa ve Amerika'da staj [niteliğinde] çalışmalara tabi tutulması da bu yetiştirme programı içindedir.»/

1960 ihtilâli olana değin sendikacıların DP ile olan çelişkileri siyasal plâna kesinlikle yansıtılmamaktadır. DP döneminde CHP'li sendikacılar işbaşına gelirse iktidar duruma hemen el koymakta, yeni bir düzenleme ile kendi yandaşlarını işbaşına getirmektedir. 1960 öncesi Türk-İş genel başkanına övgü yakan bazı işçi liderleri «**Nuri Beşer'i takdirle yadeder... Beşer işçilerin liderliğini ilk kez ama tam anlamıyla ispat etmiştir**» gibi DP'li başkanı överken 1960 ihtilâlinde sonra «... **Sabık iktidar başvekiline 28 Nisan olaylarını [kınayan] telgrafı çekmesi inkılâpçılar nezdinde işçileri kötü bir anlayış ithamı karşısında bırakmıştır**» diyerek bugünkü Çalışma Bakanı Bahir Ersoy'un başkanlığında bir ON'lar grubu kurarak hemen bir kongre toplamışlar ve bu kez CHP'li bilinen ihtilâlcilerin onaylıyacağı kişiler liderliğe getirilmiştir.

1960 SONRALARI ve TİP'in KURULUŞU

İşçi sınıfının siyasal geriliğinin temelinde, gerçek anlamda bir sınıf partisinin kurulamamış olması başlıca etkindir. Sınıfın, kendisi için bilince yükselmesi, yani ekonomik bilincin kafalara yerleştirdiği kıvılcımların siyasal düzeye çıkarılması görevi «**devrimci basil**»in görevidir. Ne var ki Türkiye İşçi Sınıfı tarihi incelendiğinde bu görevin kesinlikle yapılmadığı ortadadır.

İşçi sınıfı partisi olarak ortaya çıkan tüm partilerin geçmişi incelendiğinde gene kendi deyimleri ile «**ufak, etkisiz ve burjuvazi karşısında suskunluk gösteren...**» ya da «**kara gericiğe karşı sosyal ilerleme için ilerici bürokrasiyi**» destekleyen kuruluşlar oldukları sonucuna varılabilir. Hiçbiri reformist nitelikte de olsa bir kitle partisi durumuna bile girememişlerdir.

Burjuvazinin büyük baskısı, terörist yöntemleri bile bu partiler tarafından analiz edilememiş ve karşı mücadele biçimleri saptanmamıştır.

Böyle bir eksiklik elbette işçi sınıfının

kendiliğinden hareketlerinin de burjuvazinin güdümü altına alınmasını getirmiştir.

1960 ihtilâli burjuvazinin kendi iç hesaplaşması; DP iktidarının göreceli tüketim ekonomisinin kısa sürede iflas etmesi sonucu doğan toplumsal hoşnutsuzluğa «**ilerici bürokrasinin**» müdahalesidir, 27 Mayıs hareketinin sabahında tüm emperyalist sisteme bağlılığını öncelikle bağırarak aynı biçimde işçi sınıfının tüm istemlerine, en demokratik istemlerine bile karşı olduklarını açıklamaktadırlar. Liderleri Gürsel İstanbul'da yaptığı basın toplantısında «**grev hakkını vermek için çok erken**» olduğunu söylerken diğer liderlik sözcüleri sınıf kavramına hep karşı olduklarını açıklamaktadırlar.

Sınıfın siyasî düzeyinin geri oluşu ve kendiliğindencilikten kurtulamamış olmasının doğal sonucu olarak, işçiler hiçbir dönem iktidar seçeneği olarak ortaya çıkamamışlardır.

1960 SONRASI SENDİKACILIK

Marşal yardımı ile birlikte sendikacılık hareketimizi de güdümü altına almaya çalışan ABD emperyalizmi, 1960 sonrası Çalışma Bakanı Bülent Ecevit yolu ile tek işçi kuruluşu TÜRK-İŞ'le birlikte eğitim programları hazırlamaya başlamıştır.

1962 yılında Bülent Ecevit'in başkanlığında toplanan Çalışma Meclisi'nde Türk-İş Genel Başkanı ülkenin ancak Özel Sektör eli ile kalkınabileceği yolundaki işverenlerin bildirisini imzalıyor, ve «**işyerinde işçiler ile işverenlerin ortak menfaatleri etrafında çalışma yapmazlarsa ülkenin batacağını**» ilân ediyordu.

Çalışma Bakanı tarafından Türk-İŞ'e verilen eğitim programının uygulanması yolunda 1963 yılında ilk adımlar atılıyor ve eğitim programı uygulanması için AID'den ilk para yardımı geliyordu. Daha sonra Washington Post Gazetesinde (23 Mayıs 1966) CIA ajanı olduğu açıklanan Lovenstone (ABD Sendikalar Birliği Dış İlişkiler Md.) Türkiye'de sendikacılığı ilerletmek üzere ülkeye gelir. Bu yardımların arkası hiçbir zaman kesilmez.

Örneğin Türk-İş binasının yapılabilmesi için AID 2 milyon, eğitim programının uygulanması için de 2,5 milyon lira, ICFTU 36 bin, OECD ise 192 bin lira yardım vermiştir (sadece 1966 yılı içinde). Kısaca 1966 yılında Türk-İŞ'in yıllık geliri 9 milyondur ve bunun

yalnızca 1 milyonu üyelerden, geri kalan kısmı ise ABD'nin CIA paravanı kuruluşlarından gelmektedir. AFL-CIO (ABD İşçi Sendikaları Konfederasyonu) güdümünde kurulu çeşitli örgütler vardır. Bunlardan en önemli iki tanesi AAFLI kısa adlı Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü ile AIFLD kısa adlı Amerikan Hür İşçi Geliştirme Enstitüsü gibi Latin Amerika ülkeleri işçilerini kapsayan CIA işbirlikçisi kuruluşlardır. Bunların 10 yıl içinde sendikacı eğitmek için harcadığı para 100 milyon dolardır ve sadece Latin Amerika ülkelerinden 45 bine yakın sendikacıyı eğitmişlerdir. 12 Mart gibi karanlık dönemlerde CIA ajanı sendikacıların rol oynadığı artık ortadadır. Örneğin, CIA'da Kim Kimdir isimli kitapta adı, künyesi açıklanan Emmanuel Boggs) 12 Mart döneminde Türkiye Direktörüdür.

ABD'nin eğitim programı kendini iyice göstermektedir. Nitekim TİP kurucusu, sonradan DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler bu eğitimi övüp, «dünya pazarlarının ABD ile Rusya arasında paylaşıldığı» tesbitini yapmakta ve «[Batının] ileri teşkilâtlarından feyz alarak» sendikacılık yapacaklarını söyleyip «ülkeleri komünizmden ancak hür sendikacılığın koruyacağını» anlatmaktadır.

Türkler bu sözleri söylediği zaman Türkiye İşçi Partisinin bir numaralı kurucu üyesi ve Genel Başkan Yardımcısıdır.

TİP'in KURULUŞU

Niteliğini yukarıda belirttiğimiz sendikacıların 12 tanesi biraraya gelerek 13 Şubat 1961 tarihinde TİP'i kurmuşlardır. Bu kurucuların ikisinin sonradan polis ajanı olduğu ortaya çıkmıştır.

TİP incelemesi yapmadığımız için bu partinin üzerinde öylece fazla durmak niyetinde değiliz. Ancak, CIA kökenli eğitimden geçmiş sendikacıların işçi sınıfının örgütlenme yolundaki istemlerini bilinçli bir durumda karşılamak üzere böyle bir kuruluş yapacakları ortadadır. Sendikacıların parti kurmaktaki amacı yapılacak seçimlerde meclise girebilmek ve işçi haklarını mecliste savunmak gibi bir düşünceyle açıklanabilir en iyimser olarak. Zira bu partiyi kurmadan önce YTP-CHP-DP-CKMP gibi partilere bağlı sendikacılar öncelikle kendi aralarında pazarlık

yapmışlar ancak anlaşmamışlardır. TİP bunun üzerine kurulmuş ve meclisteki milletvekili sendikacıların TİP'e geleceği umulmuştur. Ancak böyle bir gelişim olmayınca TİP kurucuları işi bırakmışlar hatta genel Başkanları YTP'den aday olmuştur.

Sendikacılar o denli bilinçsizdirler ki sınıf sendikacılığı gibisinden düşünceleri bile yoktur aslında. Nitekim gene aynı sendikacılar MESS'in daha etkin bir kuruluş olmasını istemekte ve işverenlerin örgütlenmesini savunmaktadırlar. Özcesi bu sendikacıların bilinç düzeyleri son derece düşüktür ve burjuvazinin güdümü altındadır.

TİP'i kurduktan ve yürütemeyeceklerini anladıktan sonra kendilerini aydınlarla bütünleştirecek yollar aramaya başlamışlardır. Bu nedenle partiye bir genel başkan aramaya başlarlar ve Sadi Irmak, Fındıkoğlu, Ekmel Zadi, Orhan Arsal, Sabri Esat Siyavuşgil, Cahit Talas, Sabahattin Zaim gibi daha bir çok isimi düşünmüş sonunda ilerici bir demokrat olarak gördükleri M. Ali Aybar'ı Genel Başkanlığa getirdiklerini bildiriyle ilân etmişlerdir.

TİP'in GELİŞİMİ

Türkiye İşçi Partisi devrimci bir parti olarak kurulmamıştır. Hatta ilerici niteliği bile kuruluşunda şüphelidir. Ancak işçilerin kendiliğinden bilinçlerini niteliksel değişime uğratacak olan aydın kadronun partiye girişi ile birlikte TİP'te özellikle aydınlar açısından hızlı bir gelişim başlamıştır.

Ancak bu gelişim hiçbir şekilde, «ruhsuz işçi sınıfını harekete geçirecek», «devamlılığı sağlanabilecek», «devrimciler örgütü»nün gelişimi değildir.

TİP'in yerli yerine oturtulması sorununa girmeden önce dağılması üzerinde durmak birçok konuya özellikle aydınlarımızın geleceksizlik nedeni ile içinde buldukları açmazları belirtmek açısından yerinde olacaktır.

TİP, kuruluşu ile birlikte bir çok aydının ilgisini çekmiştir. Ancak bazı sendikacılar ve aydınlar TİP'i beğenmeyerek yeni bir parti oluşturmaya çalışmışlarsa da başarılı olamamışlar ve bu çaba içinde olan bir çok aydın da TİP'e girmiştir. Ancak kısa bir süre sonra aydınlar arasında parçalanma ortaya çıkmıştır. MDD tezi olarak ortaya atılan teze göre

ülkenin ekonomik yapısı ve sınıfsal analizi yanlış yapılmaktadır. Feodal Üretim biçiminin ağırlığından söz edilmekte ve de «asker-sivil bürokrasinin» ilericiliğinden dem vurularak sınıf mücadelesi ertelenmek istenmekteydi. İlk bölünmenin temelini M. Belli'nin «... (Rusya'da) asker-sivil aydın zümrenin büyük çoğunluğu toplumsal kökeni gereği karşı devrim safında yer aldı. Oysa Türkiye'de sivil-asker zümre önemli bir devrimci potansiyeli temsil eder ve devrimci güçler içinde ele alınmalıdır...» savunmasını yerleştirebiliriz.

Bu bölünmeler içinde sendika liderleri sürekli olarak saf değiştirmişlerdir. Parti içinde MDD olgusunun ortaya çıkması ve MDD cilerin tasfiyesi sürecinde sendikacılar kesinlikle merkez takımının yanında yer almışlar ve MDD tezine karşı çıkmışlardır. Aybar-Boran ayrılmasında ise bir senelik zaman diliminde görüşlerini önemli ölçüde değiştirmişler, parti içinde «doğu grubu» denilen kesimle denge hesaplarına girmişlerdir. Doğu grubu dedikleri grubun parti içinde ağırlık kazanması (kontenjanların paylaşılmasında onlara iyi yerler verilmesi) sendikacıları kızdırmış ve bu kez Aybar'a cephe almışlardır. Bu dönemde söyledikleri şeyler önemlidir. 1969 yılında Maden-İş sendikası tarafından Kemal Türkler ve ekibinin görüşleri olarak hazırlatılan Türkiye Raporunda TİP'in yapısı şöyle anlatılmaktadır :

«TİP'ni öteki sosyalist partilerden ayıran ve sosyalist görüşlerden ayıran özelliği, TİP'in işçi sınıfı diktatörlüğünü savunmamasıdır» ... «TİP bağımsız bir sosyalist parti olarak herhangi bir sosyalist partiler birliğine de bağlı değildir»; «... onun için de Nato'ya karşı olduğu kadar Varşova paktına da karşıdır»; «... onun için Amerika'nın Türkiye'den gitmesini ister, onun için Sovyetler Birliği'nin Çekoslovakya'yı işgalinin şiddetle karşısındadır» ... «ne Amerika, ne Rusya, ne Çin...», «TİP'in en önemli yönü ise, bir aydın kadronun ya da bir sosyalist parti kadrosunun ülkeyi yönetmesini doğru bulmamasıdır». Bu rapor o dönem yapılan DİSK kongresine de esas alındığı için belirttiği düşünceler hemen tüm TİP'li sendikacıların düşüncesini aktarmaktadır. 1970 yılında yapılan DİSK Genel Kurul raporunda ise artık Boran grubu şid-

detle kınanmakta, MDD tezi yadsınmakta, parlamento dışı muhalefet tezinin tutarsızlığı açıklanmakta ve: «... emekçiler adına asker-sivil-aydın kadronun şu veya bu yolla iktidara gelmesi sosyalizmin kurulması demek değildir. Bir azınlığın emekçiler adına tahakkümüdür, yukarıdan aşağıya bir baskı düzenidir. Biz, aşağıdan yukarıya emekçi halkla beraber, onun şevkli çabasıyla sosyalizmi kurmak için işçi sınıfının bilimsel ve tarihi öncülüğü etrafında ...mücadele ediyoruz. Bu görüşlerin savunucuları olarak TİP içinde daima işçi sınıfının en bilinçlilerinin temsilcileri olarak parti yönetiminde söz ve karar sahibi olmaya devam edeceğiz.» demektedirler. Fakat bu kararlılıkları fazla sürmez; 12 mart ve sonrasında gelen günler bu sözleri söyleyen sendikacıların hemen tümünü şe veya bu şekilde CHP'li yapmıştır. (*)

DİSK'in KURULMASI

Türkiye İşçi Partisinin hızlı gelişimini yaşadığı ilk beş yıllık dönem içinde parti liderleri kendilerine bağlı bir işçi örgütünün oluşmasında yarar görmeye başlamışlardır. Türk İş liderliği de işçi sınıfına ve TİP'e tamamen karşı cephe almış ve kendi içindeki sendikacıları (özellikle TİP'li olanları) sürekli komünistlikle suçlamaya hatta polise ihbar etmeye başlamıştır.

27 mayısın getirmiş olduğu göreceli özgürlükler sınıfın hareketliliğini sağlamıştır.

(*) Amerikan sendikacılığının ideolojisi ile yetişen Türk sendikacılarının 27 mayıstan sonra bir araya gelerek işçilere ait bir parti kurmak arzusunu göstermeleri ve bunun için parti ayrımı yapmadan görüşmelerini sürdürmeleri gene aldıkları eğitimin (!) sonucu olsa gerektir. Zira ABD sendikacılığında da sendikacıların zaman zaman bir işçi partisi kurma istemleri ayaklanır. Bunun tek amacı elit bir tabaka olarak kendilerinin politik planda kabulünü ve ağırlığını sağlamaktır. Nitekim ABD Sendikacılığının atası sayılan Gompers döneminden beri bu böyle süregelmiştir. Ve ilk kez o dönemde (1900'ler) «eğer işçilerden böyle bir istek gelseydi karşı çıkmayacaklardı» «ancak Gompers böyle bir partinin liderliğinin sosyalistlerin eline geçeceğinden korktuğu için şiddetle karşı koyuyordu». Ve bu nedenle de tüm aydınlarla ilişkisini şiddetle kesiyordu. Gompersçilik, başlı başına dünya sendikalist hareketini etkileyen bir felsefedir ve bu felsefenin bugünkü yürütümü CIA eliyle sürdürülmektedir.

Ancak senelerdir grev hakkını elde edemeyen işçi sınıfı 27 mayıstan sonra da işverenler tarafından büyük baskılara uğramaktadır. Grev hakkının verilmesi yolunda gösteriler yoğunlaşmakta, fabrikalarda çeşitli haksızlıklara karşı direnişler oluşmaktadır. Türk-İş liderliği kesinlikle bunlara karşı çıkmakta iktidarla bütünleşerek işçi hareketini sindirmeye uğraşmaktadır. Bir çok olay gelişirken en önemlisi olarak Kavel grevi görülmektedir. Grev hakkının Anayasada yer almasına karşın hâlâ ilgili yasanın çıkartılmadığını söyleyen Kavel işçileri, işten çıkartmaların durdurulması için işi bıraktı. İşverenle Maden-İş sendikası arasında bir protokol imzalanarak işçiler işbaşı yaptıysa da sonradan yeniden işçi atılması üzerine tüm işçi işi bıraktı ve greve başladı. Polis yolu ile yeni işçi alınması sağlanmak istenirken, işçiler fabrikalarını savunmaya geçtiler. Polisle büyük bir çatışma çıktı. Bir çok arkadaşları yaralanmasına karşın işçiler fabrikayı başarı ile savundular ve yeni işçileri çalıştırmadılar.

Çeşitli sendikalar grevin yanında yer almasına karşın Türk-İş liderliği greve karşı çıktı. Bunu bir çok olay takip etti. Sendikalar arasındaki çatlaklar büyümekteydi, Türk-İş Genel Başkanı işçileri kışkırtıkları için sendikacı arkadaşlarını ve aydınları ihbar ettiğini gazetelere verdiği demeçlerle açıklıyordu.

Çeşitli sendikalar Türk-İş liderliği tarafından ihraç cezalarına çarptırılmaya başlanmıştı. Bu arada yapılan TİP Malatya kongresi açık bir karar almamasına karşın DİSK'in ilk kuruluş kararının da alındığı kongredir.

Nihayet 13 Şubat 1967 yılında Türk-İş'ten ayrılan bir grup sendikacı tarafından DİSK kuruldu.

DİSK'in kurulması ile birlikte sendikacılar ile aydınlar arasındaki diyalog bir an için daha da gelişmiştir. Ancak giderek sendikal liderlerin TİP içinde kendilerini denge unsuru olarak görmeleri, partinin tüm yönetiminde işçiler adına kendilerinin söz sahibi olmak istemeleri ve özellikle milletvekilliklerinin paylaşıldığı yönetim kurulu toplantılarında istedikleri sonucu alamamaları 1969 yılından itibaren sendikacıları TİP'ten kopartmaya başlamıştır.

TİP içindeki aydınlar ise birer «rüzgâr

fırındağı» gibi davranan sendikacılara cephe almak yerine anlaşmalar ve uzlaşmalar gibi yöntemlerle işi yürütmeye çalışmışlardır.

TİP içindeki son parçalanmadan sonra da sendikacıların büyük bir bölümü elini TİP'ten çekmiştir.

İŞÇİ HAREKETLERİ

1963 yılından yani grev yasasının çıkışından sonra işçi sınıfı hareketinde büyük bir ilerleme oldu. Peşpeşe grevler patlamaya ve işverenlerden grev yolu ile hak alma bilinci yayılmaya başladı. 1969 yılına değin geçen zaman içinde yapılan grevler giderek direnişler haline dönüşmeye başladı. Türk Demir Döküm Fabrikası işçileri 1969 da işverenlerinin toplu sözleşme ücretlerini vermemeleri üzerine fabrikayı ilk kez işgal ettiler. Bir haftaya yakın süren işgalde işçiler kendilerini dağıtmaya gelen polisleri fabrikaya sokmadılar, Polisin yapamadığını askere yaptıran burjuvazi ilk kez gene ordu ile işçileri karşı karşıya getirdi. İşçiler uzlaşarak fabrikayı askerlere bıraktı.

Bu olay direniş hareketlerinin başlangıcıdır. Ve de işçi sınıfı açısından yaşanan önemli bir süreçtir. Peşpeşe işverenlere karşı devrimci direniş ve fabrika işgalleri bu denli yaygınlaşmaktadır. Nitekim aynı yıl Gamak fabrikasındaki direniş sonucu gene polisle çıkan bir çatışma sonucunda işçiler Şerif Aygün'ü şehit verdiler.

Bu direniş ve işgallerin en önemli yanı devrimci aydın kadro ile işçilerin bütünleşme sürecinin yaşanmasıdır. Burjuvazi artık kesinlikle sınıfın eylemlerinden tedirgin olmaktadır. Bunun için de kendi güdümündeki Türk-İş ile işbirliği yaparak meclislere sendikalar yasasında bir değişiklik sevketti. Bu değişikliğin altına Türk-İş'e bağlı sendikacılar (örneğin şimdiki DİSK Genel Başkanı A. Baştürk) da imza koydular. Yasa meclisteyken gösteriler başladı. Meclisin yeni tasarıları kabul etmesi üzerine de Türkiye İşçi Sınıfının ilk kez görülen büyüklükteki eylemi 15 haziran günü başladı.

15-16 Haziran olayları sendikacıların başlattığı ve organize ettikleri bir hareket olduğu halde boyutları kısa bir zaman içinde onların istedikleri ölçünün çok üzerine çıktı.

İşçiler korkunç bir güç olarak devrimci niteliğe dönüştürdüler protesto yürüyüşlerini.

DİSK liderliği harekete açıkça karşı çıkmaya başladı. Genel Başkanları yolu ile işçilerin fabrikalarına geri dönmeleri istendi. Ancak işçiler artık DİSK liderliğinin güdümünde değil ama kendiliğinden gelen bilinçlerinin itisi, çeşitli devrimci kuruiuşların güdümü ile hareketlerini burjuvaziye yönelttiler. İşçilerin karşısına ordu çıkarıldı, işçi sınıfı şehitler vererek eylemlerini sürdürdü.

Sendikal liderliğin işçiler gözündeki ilk somut kaypaklığı bu olayda ortaya çıkmıştır. Daha sonraları DGM direnişi ve süreksiz yas kaypaklığı ile birleştirilecek olursa, sendika liderliklerinin burjuva ideolojisi ile donatımı rahatça anlaşılabilir. Nitekim DİSK Lideri hapisten çıktığı gün «**ordumuzun kendisini misafir ettiğini**» söylemektedir. Oysa aynı günlerde tutuklu işçiler işkence görmektedirler. (Basın Bülteni Nebioğlu-Kuas).

Türkiye tarihi içinde ilk kez işçi sınıfının büyük eylemleri sonucu burjuvazi sıkıyönetime bu dönemde başvurmuştur. Sıkıyönetim sonucu binlerce işçi işlerinden atılmış sendikal liderlik hiçbir eylemde bulunmamıştır.

İşçi sınıfının ve devrimci hareketin büyük bir ivme kazandığı yıllardır 1969-70 yılları. Direnişler ve işgaller giderek işçilerin ilk kez iktidar sorunu ile karşılaştıkları ve bilinçlerinin kendisi için olmaktan öteye yollar aradığı dönemdir. İşçi sınıfının yükselen hareketi burjuvazinin kendi içindeki çelişkileri kapitalizmin konjonktürel bunalımının etkileri sonucu 12 mart'ta değin gelindi.

SONUÇ

12 Mart üzerinden fazla bir zaman geçmedi. Henüz birçok konunun açıklığa kavuşmadığı bir sırada genel olarak söylenebilecek sözler dışında somut olarak sınıfın yaşadığı olgulara değinmek daha yerinde olacaktır.

Sıkı yönetim ile birlikte işçi sınıfının tüm grevleri yasaklandı, en ufak demokratik hakları tam anlamıyla «askıya» alındı ve sınıf bir kez daha kendiliğinden bilincin (sendikal bilincin) yenilmeye mahkum oluşunu yaşadı.

12 Martta uygulanan teröre karşı işçi sınıfının direnişte bulunamayışının da temel nedeni güçlü bir liderlikten yoksun oluşudur.

Sendikal bilinc, sınıfın kurtuluşunu sağ-

layacak niteliksel dönüşümü yapmadığı sürece bu bilincin burjuva sınırlar içinde hapsolüp kalacağını birkez daha yineliyelim. Eğer bu bilincin dönüşümünü sağlayacak aygıt yoksa, ya da gelenek mitosu ile sahip çıktığımız birçok örgüt ve liderlik devamlılık sağlayamamışsa, geriye dönüşlerimizde sınıfın eylemlerinin sendikal plândaki eylemlerinin özümlemesinin yoğunluğuna bakmak zorundayızdır. Yoksa suni bir gelenek yaratmak için çözümü değildir.

Sorunun temelinde devletle olan ilişkiler yatmaktadır. Sendikal hareket özü gereği devletle bütünleşme tehlikesini sürekli olarak içinde taşır. Bu sürekliliğin kırıldığı noktada da «**parti**» vardır. Eğer devrimci bir parti yoksa sendikalar ve liderlikleri devletle bütünleşme, burjuva devletin güdümü altında kalma durumundadırlar. Bu tehlike sadece bir devrimci parti olmayışında değil bu kisve altındaki partilerin varlığı sürecinde de en keskin biçimde vardır. Çünkü, «**devrimci bir partinin temelinde sınıflar arası savaşın öğretisi yatar.**» Bunun dışında, aşamalar icad ederek, araya kategorik basamaklar sokarak devrim yolunun dolandırılması gibi yolları açan sapmalar sınıf ihanetine yol açar.

Bu noktada unutulmaması gereken konu Türkiye'nin özel olarak geçmişinde yer alan parti anlayışının ve devrim stratejilerinin bir takım değişikliklerle hâlâ sürdürülmek istenmesidir.

Uzun bir dönem kemalistlerin kuyruğuna takılarak meşruiyet kazanacağını sanan ve bunu devrimcilik adına yapan düşünceyi gelenek kabul edenler, bugün de hareketi küçük burjuvazinin kuyruğuna takmak isteyenlerdir. Gene ortaya parti masalları sürülmekte, 58 yıllık bir devrimci gelenekten ve savaşımdan söz edilmekte, gene stalinist yöntemler ve ara aşamalar teorileri yenileştirilerek ileri sürülmektedir. Bütün sorun «**meşruiyet**» kazanmaktır. Bunun da temelinde burjuvazinin koyduğu sınırları çizilmiş platformda dövüşülebileceği düşüncesi yatmaktadır.

Sendikal liderlikler ve parti liderliği arasındaki en önemli fark birinin burjuvazinin alanı içinde dövüşmek ve güncel çıkarları mutlaka gözetmek zorunda olmasına karşın diğerrinin ana hedefinin devlet aygıtını parçala-

mak oluşudur. Bu farklılıktan dolayıdır ki sendikalar parti işlevi göremezler ve parti gibi örgütlenemezler.

Fakat sendikaların partilerin yanısıra dolaysız bir işlevi vardır. Bu işlev sınıfın kavgaya hazırlanmasıdır. Bir bütün halinde tutulup partinin görevine yardımcı olmaktadır.

Fakat ülkemizdeki süreçte bu yaşanmamaktadır. Devrimci bir liderlik yoktur, «...**Bütün emekçiler ve işçilerin eğiticisi, yolgöstericisi ve önderi olmaya yetenekli bir proletarya öncüsü(nü) eğitecek**» parti yoktur. De-tantla, 'Helsinki' ile, dünya burjuvazisi ile anlaşılan «**sosyalist sistem**» nedeni ile, tüm dünya işçileri liderlik krizi içindedir. Bu kriz en etkin ve uzun biçimde ülkemizde yaşanmaktadır. Zira ülkemiz geçmişi ile birlikte ele alındığında bugüne değin doğrudan kapitalist sistemi hedef almış bir sınıf hareketi ve liderliği bulunmamaktadır.

Sendikal gelişimin kapitalist ülkelere göre çok daha geri olması, kendiliğinden hareketlerin abartılmadan ele alındığında ancak 1963 yıllarından sonra bir önem kazandığı, devlete yönelik eylemlerin ise çok cılız ve yanlış olmasına karşın ancak 1971 yıllarından sonra görülmesi önümüzdeki yolların da gerçekten daha çok uzun olacağını kanıtıdır.

Şu anda işçi sınıfının bütünlüğü burjuvazinin koyduğu yasalar nedeni ile sendikal bütünlükten bile yoksundur. 34 ayrı işkolunda getirilen örgütlenme zorunluluğu, yasalarda sendikaların yetki alması işlemlerinin çok dolambaçlı olması, grev yapmanın hemen hemen yasalar tarafından engellendiği düşünülürse bu parçalanmışlığın nedenlerinden bazıları ortaya çıkar. Ancak sorun sadece yasalar sorunu olmaktan öte işçi sınıfının bilinçlenmesi sorunudur da.

Konfederasyon biçiminde örgütlenmenin getirdiği bir avantajla DİSK kuruluşundan çok kısa bir süre sonra oldukça büyümüştür. Ancak bu büyümüşlük ağır sanayideki işçi kesimlerini içermemektedir. Bu işçilerin hemen bütünü Türk-İş içindedir. DİSK'in büyümesi daha çok hizmet sektöründeki işçilerin sendikalarının katılması yolu ile olmuştur. Bu da nicelik olarak DİSK'e gölge düşüren bir konudur.

DİSK Liderliği ise, gerek eskisi gerekse yenisiyle, mücadeleyi hiçbir şekilde marksist ölçülerde vermemektedir.

Sendikal mücadeleyi, siyasî mücadele kısaca sosyalist mücadeleye dönüştürecek liderlikten olan yoksunluk bugünü belirleyen en önemli etkidir. Ortada var olan partiler, sınıfla, marksizmle uzak yakın ilişkisi olmayan meşruiyet kavgası içinde kendilerini yitirmiş kulüpler durumundadır.

Sorun işçi sınıfının burjuva demokrasilerinin sınırlarını zorlaması değil ama burjuva devlet düzeninin yıkılması yolunda akılcı adımlar atmasıdır. İlki uğruna ikincisinin iyice gözden çıkarıldığı bir ortamda devrimci marksistlere önemli görevler düştüğü açıktır.

KAYNAKÇA :

1. Atatürk Ve Komünizm ... Rasih Nuri, MAY Yy., 1970 (1972).
2. Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye... S. Yerasimos, Gözlem Yy, 1975 .
3. Solun 94 Yılı... Ajlan Sayılğan, 1967.
4. Türkiyede Sol Akımlar... Mete Tuncay, Bilgi Yy, 3. Basım 1978.
5. Türkiyede Sol Hareketler... Ajlan Sayılğan, Hareket Yy, 1968 (1972).
6. Türkiyede İşçi Hareketleri... Kemal Sülker, Gerçek Yy, 1968
7. İstanbul Hükümetleri Ve Milli Mücadele... Sina Akşin, Cem Yy, 1967.
8. Türkiye'de Sosyalizmin Tarihine Katkı... A. Cerrahoğlu, May Yy, 1975.
9. Asya Üretim Tarzı Ve Osmanlı Toplumunu... Sencer Divitçioğlu, Köz Yy, 1971.
10. Türk-İş Kongre Raporları...
11. DİSK Kongre Raporları ve Çeşitli Sendikaların Kongre Raporları
12. Ne Yapmalı... Lenin, Sol, Evren, Yücel Yy,
13. Türkiye Anıları... M. V. Frunze, Cem Yy, 1978.
14. 1. Doğu Halkları Kurultayı... Koral Yy, 1975.
15. Sendikalar Üzerine... L. Troçki, May Yay, 1967
16. Atatürk Devrimi Sosyolojisi... K. Steinhaus, Sander Yy, 1973.

Makaleler ve Broşürler :

1. AYDINLIK DERGİSİ, Cilt 2 (1969).
2. İŞÇİLERİN UYANIŞI... DİSK Yy, 1967.
3. TÜRK-İŞ ÇIKMAZI... DİSK Yy, 1967.
4. MADEN İŞ GAZETESİ... Özel Sayı, 15 Haziran 1970.

İşçilerin Öz-Örgütlenmesi ve İşçi Denetimi

Zeynep DAĞLAR

Yeni vergi yasasından, üniversiteler yasasındaki değişikliklere, Toplumsal Anlaşma'dan KUP, Köy Kent, UKGP yb. türünden projelere değin, CHP hükümetinin Türkiye'de genel olarak toplumun yeniden-örgütlenmesine «giriştiği» bir gerçek... Bunlar arasında işçi sınıfının çıkarları açısından en tehlikeli olan girişim, Toplumsal Anlaşma çerçevesi içinde yer alan ve şimdilik KİT'leri kapsayan «yönetime katılma modeli»dir. Hükümetin sözcülüğünü yapan ve onun ideolojisinin üretiminde 'görev alan' günlük basın dışında sosyalist örgüt ve yayın organlarının hemen hepsi Toplumsal Anlaşmayı kınamışlar ve «bunun bir ihanet belgesi olduğu» ve «işçi sınıfının kandırıldığı», «işçi sınıfının Toplumsal Anlaşmaya karşı çıkması gerektiği» konusunda ortak tavır almışlardır. Bütün bu tesbitlere katılmamak mümkün değildir. Ancak sınıfa Toplumsal Anlaşma'nın onun çıkarlarına denk düşmediğini anlatmakla yetinmemek gerekir. Burjuvazinin bu tür manevralarına karşı işçi sınıfının öz-taleplerini geliştirmek ve onun bu talepler yolundaki mücadelesini iktidar mücadelesiyle birleştirmek: işçi sınıfının tarihsel çıkarlarını ancak bu yolla savunmak mümkündür.

KAPİTALİZMİN CÖKÜŞÜ ve BURJUVA «KATILIM»

Özellikle geç-kapitalizm döneminin başlarında Batı'da işçi sınıfını «yönetime katmak», ona «iktidar olmadan sorumluluk vermek» gibi reform önerilerinin burjuvazi tarafından öne sürülmesi özünde kapitalist üretim ilişkilerinin gelip çatığı özgül bir evreye karşılık düşer. Bu, aynı zamanda, (hakim sınıflar ve emekçiler arasında varolan) güçler ilişkisindeki evrimin de belli bir aşamasında or-

taya çıkar. Kapitalist sınıflar için artık «kutsal mülkiyet hakları» en önemli unsur olmaktan çıkmış ve bunun yerini «bir bütün olarak kapitalist sistemi çözülmekten kurtarmak» almıştır.

«Emperyalist ülkelerde kapitalist yoğunlaşma, tekellerin burjuva devletiyle artan bütünleşmesi ve tekel kârlarının arttırılmasında devletin gitgide garantör rolü oynaması ve neo-kapitalizmde ekonominin örgütlenmesi ve «programlanması» yönünde gelişen eğilim —bugünkü ekonominin bütün bu özellikleri sınıf mücadelesinin ağırlık noktasını üretim biriminden ve sanayi sektöründen ekonominin bütününe doğru iter.» (Ernest Mandel, İşçi Denetimi Üzerine Tartışma, İşçi Denetimi derlemesi içinde, s. 341, Vintage Books Edition, 1973)

Bu bağlamda, 'işçileri yönetime katma' önerisi burjuvazi için aynı zamanda taktik bir amaç da taşımaktadır. Böylece, üretim biriminin sınırları içinde işçilerin temsilcileri günlük sınıf-işbirliği politikasına çekilmiş ve kapitalistlerin mali gücü karşısında sınıfın örgütlü gücü çözülmüş, militanlığı sindirilmiş olacaktır. Ayrıca, burjuvazi için, sendika liderleri işçi-yönetici komitelerine girdikten, sosyal-demokrat bakanlarla koalisyon hükümetlerinde bütünleştikten sonra ...işçilerin temsilcilerini fabrika konseylerinde yöneticilerle «bütünleştirmek» neden mümkün olmasın? (1)

İşçileri yönetime katmanın, onlarla «sorumluluğu paylaşmanın» burjuvaziye sağlayacağı, aynı zamanda emekçilerin sırtına çöken iktisadî krizin istenmeyen sonuçları karşısında işçilerin anlayış göstermesi olacaktır. İngiliz Yöneticiler Enstitüsü'nün yayın organı

1. Ernest Mandel, Workers' Control derlemesi içinde, İşçi Denetimi Üzerine Tartışma, s. 351, Fontana Books Edition, 1977.

olan **Yönetici**'de bu özlem çok açık bir şekilde dile getirilmektedir :

«İşçileri yönetim kurullarına katma fikri şimdi hatırı sayılır bir çabayı geliştirmeye başlamıştır... Hükümet, temel sanayinin işleyişinde sendikaların sorumluluğu paylaşmasını istiyor. Daha da önemlisi, / hükümet / sendikaların olası bazı istenmeyen kararların da sorumluluğunu paylaşmasını istiyor.» (Ken Coates-Tomy Topham, **The New Unionism. The Case for Workers' Control**, Pelican Books, 1974)

Burada sözü edilen «**olası bazı istenmeyen kararların**» daha sonra, yetmişlerin ortalarında çelik sektöründe 100,000 civarında işçinin işten çıkartılması olduğu anlaşılmıştır...

KAPİTALİST ÜLKELERDE YÖNETİME KATMA MODELLERİ

İşçileri aslında kapitalist düzenle (hem çıkarları açısından hem de ideolojik olarak) bütünleştirmeyi amaçlayan '**yönetime katılma**', uygulamada birçok farklılıklar göstermiştir. Bu farklılıklar, esas olarak ülkeden ülkeye değişen toplum yapısına, gelişme düzeyine (özellikle yaygın üretim birimlerinin nitel ve nicel özelliklerine) ve işçi sınıfının tarihsel özellikleriyle, sendikal hareketin geleneğine bağlanmaktadır. (2)

Federal Almanya'da, daha 1920'de yürürlüğe giren «**ortak işyeri komiteleri kanunu**» yla yönetime katılma, **yasal bir devlet uygulaması** olarak ortaya çıkmıştır. Günümüzde de burjuvazinin yönetime katılma anlayışını «**en iyi**» uyguladığı ülkelerden belki en önde geleni de Federal Almanya olmaktadır.

«Federal Almanya'da reformist sosyalist parti ve sendikaların geliştirdiği **Mitbestimmung** kurumu aracılığıyla / sanayinin kilit sektörlerinde / işyeri komiteleri ve iktisadî komitelerin, üretim araçlarının özel mülkiyeti temelinde kurulu «özgür toplumsal düzende», «toplumsal barış» sağladığı savunulmaktadır.» (Jozef Balcerak, **Ekonominin Uluslararasılaşması ve İşçi Katılımı** Sempozyumuna bildiri, İstanbul, Eylül 1976, s. 4)

Aslında **Federal Almanya**'da işyeri düzeyinde sendikal örgütlenme yasaktır; toplu pazarlık işkolu düzeyinde yapılır ve yönetime katılma ile sendikal örgütlenme birbirinden ayrı tutulur; yönetime katılma uygulamasında ise iki model esas alınmıştır: (3)

1. *Daha yaygın olarak, kömür ve madencilik kesimlerinde uygulanan «yönetici işçilik modeli.»*

Bu model işyerindeki en yetkili kurulda bir de işçi temsilcisinin ('yönetici işçinin') bulunmasıdır. İşkolunda örgütlü olan sendikanın atadığı bu 'yönetici işçi'nin sendikanın işyerinde, en yetkili kuruldaki bir uzantısı olmaktan başka bir işlevi olmadığı açıktır. Türkiye'de de benimsenmiş olan (devlet işletmelerinde 29 'yönetici işçi') bu uygulamanın diğer «ortak komite» türü uygulamalardan bile çok daha biçimsel olduğu tartışılmaz bir gerçektir.

2. *(Büyük devlet işletmeleri —kömür vb. dışında) hemen tüm işyerlerinde uygulanan «ortak işyeri komitesi modeli.»*

Bu uygulamada, sendikaların tamamen sahneden uzaklaştırılmış olmaları, sendikaların komite için liste çıkarmalarının yasaklanmış olması, yönetim kuruluna katılacak işçilerin işyerindeki işçiler tarafından seçilmesi ve komiteye giren işçilerin işlevlerinin toplu pazarlık çerçevesi içinde belirlenmesi... Bütün bunlar Federal Almanya'da yönetime katılma uygulamasının istikrar ve başarısının nedenlerine ışık tutmaktadır.

Çağımızda zaten işçi sınıfının devrimci potansiyelini yükseltmekte ve yönlendirmekte sınırlı işlevlere sahip olan sendikaların dahi işçi tabanı üzerindeki etkileri de yokedilince, işçi sınıfının tümüyle işyerindeki yönetim kademelerinin otoritesine, giderek de burjuva devletine bütünleştirilmeye direnecek silâhı kalmamakta, sınıfın kendi bağımsız ideolojisini ve hareketliliğini geliştirme olanakları kesilip atılmış olmaktadır. Özel olarak Federal Almanya gibi işçi sınıfını atomize eden bir faşizm olayının yaşandığı ve yüzyıla yakın reformist geleneğin varolduğu bir toplumda bu

2. Burjuva 'katılım' modellerinin toplu bir sunuşu için, bkz. Kurthan Fişek, **Yönetime Katılma, TODAİE**, 1977; ve **Yol-İş Federasyonu eğitim yayınları** içinde, **Yönetime Katılma** s. 31-54, Ankara 1975.

3. Kurthan Fişek, **Yol-İş...** s. 51-53.

tür uygulamalar kendileri için son derece uygun bir alan bulmuştur.

İkinci bir uygulama tarzı olarak İngiltere, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve Hindistan'da görülen Anglo Saxon geleneğinden sözedilebilir. Bu uygulama esas olarak «ortak-danışma» ilkesine dayanır; sendikaların işyeri düzeyinde toplu pazarlık vb. işlevleri yokedilmez, onların yanısıra 'ortak-danışma' kurulları da varlıklarını sürdürür.

Üçüncü olarak, İsveç, Norveç, Danimarka'da uygulanan İskandinav modelini sayabiliriz. Bu uygulamada esas alınan işçi sendikaları ve işveren sendikaları arasında ulusal düzeyde, merkezi toplu anlaşmalardır.

Görüldüğü gibi her ne kadar belli farklılıklar gösteriyorsa da öz olarak, bütün bu modeller ortak ve bir tek noktada birleşmektedir: işçi sınıfının **kendisi için bir sınıfa** dönüşmesini, sosyalist bir perspektife ulaşabilmesinin en önemli aracı olarak anti-kapitalist bir program etrafında kendi öz-örgütlenmesini ve bağımsız siyasî ideolojisini oluşturmasını engellemek... Hele Lenin sonrası III. Enternasyonal'in, en devrimci dönemlerde bile uyguladığı sınıf işbirlikçisi politikaların, burjuva hükümetlerine Thorez'leri başbakan yardımı kadar götüren Stalinizmin ihanet tarihi ve işçi sınıfı, aldığı yenilgilerle köşeye sindikten sonra burjuvazinin elde ettiği bu ideolojik-siyasî manipulasyonların başarısına pek de şaşmamak gerek...

Gerek gelişmiş kapitalist toplumlardaki, gerekse de son zamanlarda Türkiye'de de uygulanmak istenen benzeri girişimler karşısında alınacak tavır, sadece bunları lanetlemekle sınırlı kalamaz ama bu sınır, neredeyse dünya çapında işçi hareketini etkisi altında tutan Stalinizmin, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki bu burjuva manevraya karşı alternatif talebi işçi sınıfına sunmamak ve onları bu uğurda mücadeleye sokmamakla da yetinemez. Yapılması gereken, bu sınırın daha da genişletilerek, sosyalist olduğu iddia edilen SSCB, Yugoslavya, Polonya, Çekoslovakya gibi bir dizi geçiş toplumunda kitlelerin toplum yönetiminde ne denli etkin oldukları ya da olmadıklarının da tahlile katılmasıdır.

İŞÇİ DEVLETLERİNDE KİTLELERİN ÖZ-ÖRGÜTLENMESİ

«Lenin için, devrim yalnızca iktidarın **bir sınıfın elinden diğerine geçmesi** değildi; aynı zamanda bu bir **iktidar biçiminden diğerine** geçti: onun için bu ikisi bir arada gidiyordu. İktidarı eline alan işçi sınıfı kendi kendini yönetecek olan işçi sınıfıydı... Bir kere daha Lenin'i kendi sözleriyle ifade etmek gerekirse 'bu bazı kurumların yerini onlardan esasta nitel olarak farklı kurumların alışdır.'» (L. Colletti, **From Rousseau to Lenin**, s. 220, Monthly Review Press, 1972.)

Gerçekten de gerek Marx'ın devlet kuramını geliştirdiği **Fransa'da İç Savaş'**ında gerekse Lenin'in **Devlet ve İhtilâl'**inde ve özellikle 1917 Ekim proleter devrimi sonrası Sovyet Devletinin örgütlenmesi üzerine yazılarında görüldüğü gibi, kapitalizmden sosyalizme geçiş sadece bir **devrim sorunu** olmayıp baştan sona ve en önemli olarak **devlet aygıtı / toplum** yönetimi düzeyinde bir yeneden örgütlenme sorunudur. Daha da önemlisi, bu aynı zamanda, devlet yöneticilerinin ya da partinin kendini işçi sınıfının yerine koyarak toplumu yönetmesi değil, kitlelerin kendi öz örgütleri aracılığı ile kendi kendini yönetmesi ya da bir başka deyişle bir bütün olarak toplumun siyasî etkinliğini gerçekleştirilmesi sonucu devletin sönümlenmesi demektir.

Şimdi de kitlelerin gerçek öz-yönetiminin gerçekleşmesi gereken işçi devletlerindeki duruma bir göz atalım.

POLONYA'da kitlelerin sanayi ve devlet düzeyinde yönetime katılmalarını kabaca altı aşamada izlemek mümkündür: (4)

1. Polonya'daki proleter dönüşümün ilk aşamasında (1944-45), daha önce Nazi'lerce elkonan ve işlemez hale gelen fabrikalarda işçilerin kendi inisiyatifi ile işçi komiteleri ve konseyleri kurulmuş, bu fabrikalar işler hale getirilmiştir.

2. İktisadî hayatta bürokratik merkezîyetçiliğin benimsenmesi ile (1950-55) işçilerin

4. Jozef Balcerek, **Yayımlanmamış Görüşme**, s. 5-6, 1976.

yönetime gerçek katılımından tamamen vazgeçilmiştir.

3. 1956'da işyeri düzeyinde özyönetim amacıyla işçi konseyleri kendiliğinden oluşmuştur.

4. Ancak, bu 1958'e kadar sürmüş, daha sonra yerlerini Polonya Birleşik İşçi Partisi, işçi konseyleri ve işyeri sendikaları konseyleri tarafından kurulan İşçilerin Özyönetimi Kongresi'ne bırakmıştır. Sonuç olarak, daha önce sahip oldukları öncü rollerinden alınan işçi konseyleri, kongrenin birer yürütme organı haline geldiler. Ulusal ekonominin merkezileştirilmesini izleyen dönemde işçi konseyleri ve diğer işçi organları, yeni devlet girişimlerinin yönetiminde tamamen etkisizdi ve yönetimin dışında bırakıldı. Ağırlik sendikalara verildi.

5. 1960'larda, yani işçi konseylerinin ve Özyönetim Kongresi'nin ilk dönemlerinde bazı sendikalar devletin yüksek düzeyde iktisadi yönetiminin plânlamasında işçi denetiminin genişletilmesi, artırılması yolunda birtakım girişimlerde bulundularsa da, bu çok yararlı uygulama gerçekleşmedi ve tedrici olarak reddedildi.

YUGOSLAVYA ise sık sık bütün işçi devletleri arasında kitlelerin sanayinin ve devletin yönetimine katılımının en yaygın olduğu ülke olarak gösterilmektedir. Hatta Ecevit'in de çeşitli demeçlerinde zaman zaman kutsadığı bu Yugoslav tipi özyönetim uygulaması gerçekten de sosyalist inşa sürecini geliştirme yolunda bir uygulama mıdır, yoksa daha farklı sonuçlara yolaçan bir katılım modeli midir? Şimdi buna bir göz atalım. (5)

1948'de Yugoslav Komünistleri Stalin tarafından Kominform'dan ihraç edilince diplomatik, siyasî ve iktisadî bir tecrit ile karşı karşıya kaldılar. Sovyet vesayetinden yoksun kalmanın ortaya çıkardığı güçsüzlükleri gidermek için Yugoslavların en kısa zamanda ülkedeki tüm işgücü potansiyelini harekete geçirmesi gerekmekteydi. Ayrıca Stalin'inkinden farklı bir sosyalizm anlayışı arayışında «Yugoslavya'ya özgü sosyalizm» fikri bütün özgünlüğünü bu «özyönetim» uygulamasından alıyordu. Giderek bu uygulama işyeri ve işkolu düzeyinde verimliliği artırma karşılığı verilen maddi özendiriciler sisteminin yerleş-

mesine, hatta işyerlerinin işçilere tahvil satmasına kadar varmıştır, Yugoslavya'da özyönetim uygulamasının sosyalist inşa sürecini hızlandırma yönünde gelişmediğini, esasta yalnızca «ulusal kalkınmayı» ve «verimlilik» artışını amaçladığını söyleyebiliriz. Buna bir noktada «bürokratik yapının ademi-merkezileştirilmesi de» denilebilir.

Bu haliyle, öz-yönetim anlayışı, Yugoslav toplumunda kent ile kırsal, değişik uluslar ve coğrafi bölgeler ve de ulusal çapta bürokratik yapının doğurduğu çelişkileri ortadan kaldırma yolunda olmamış, aksine bütün bu çelişkilere bir yenisini eklemiştir: yeni sanayi bürokrasisi ile eski siyasî bürokrasi arasında derinden derine gelişen çelişkiler...

ÇEKOSLOVAKYA'da ise işçilerin yönetime katılımı 1966-68'de ekonominin tümü için yapılması tasarlanan iktisadî reformların kitleler düzeyinde desteklenmesi amacıyla, toplumsal bir reform olarak öngörülmüştür. 1966'da Devlet Yönetim ve Örgütlenme Komisyonu'nun kararıyla işyeri düzeyinde, üçte birini işçi delegelerinin, üçte birini uzmanların ve üçte birini de devlet temsilcilerinin oluşturacağı konseyler biçiminde örgütlenen bir karar karar düzeni kurulmuştur. (6)

Bu uygulama 1968'e kadar sürdürüldü. Daha sonra, konseylerin tüm Çekoslovakya çapında yaygınlaştırılmasıyla doğan hareketlilik ve beliren çelişkiler karşısında siyasî-merkezi düzeyde bürokratik yapının zorlaması ile yönetim, geri adım atmak zorunda kaldı. Nihayet Dubçek'in yerine Komünist Parti Birinci Sekreterliğine getirilen Husak'ın döneminde 'sanayide özyönetimin, iktidar sorununu yeniden gündeme getirebileceği' nedeniyle reddedildi. (7) Ve nihayet 1970'de konsey uygulaması Çek Endüstri Bakanı tarafından tamamen yasaklandı. Bu uygulama 'konseylerin Komünist Partisinin etkinliğini ve merkezi plânlamacılığı, sosyalist devleti ve ulusal ekonominin yönetiminden sendikaları tasfiye etmeyi amaçlamış olduğu' ve giderek

5. Ken Coates-Tomy Topham, Workers' Control s.239-245, Pelican Books, 1974.

6. Vladimir Fisera, Workers' Councils: Second Prag Spring, New Left Review, s. 86 Eylül-Ekim 1977.

7. Vladimir Fisera, age. s. 89.

de 'toplumsal mülkiyeti tümüyle tasfiye edeceği' gibi «teorik» kılıflarla da pekiştirildi. (8)

Bu üç ülkede yaşanan deneylerin sonucunda kaba iki hat çıkıyor ortaya : ya Polonya, Çekoslovakya vd. lerinde olduğu gibi özellikle iktisadi/toplumsal bunalım dönemlerinde, kalkınma hızının ve verimliliğin artırılmak istendiği ya da reform tasarılarının gündeme getirildiği dönemlerde kitlelerin tüm fizik ve toplumsal enerjilerini seferber etmeleri için konseyler bir araç olarak kurulmuşlardır —ve bu uygulama, konseylerde örgütlenen kesimlerin işyeri düzeyinde de olsa yönetimi sorgulamaları ve bu ülkelerde gelişen muhalif akımların kendilerine zemin bulmaları sonucunda tedricen terkedilmiştir— ya da Yugoslavya'da olduğu gibi, benimsenen sosyalizm modelinin uygulanmasında araç-kurumlar olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir.

«Bu noktada sosyalist ülkelerde işçilerin yönetime katılım modellerini analiz etmenin en önemli yerine geliyoruz: ademi-merkeziyetçilik ve merkeziyetçilik arasındaki açık ve tartışılır çatışma... yani işçilerin yönetime katılmasının koşulu olarak ademi-merkeziyetçilik ve bunun inkarı olarak merkeziyetçilik.

Gerçekte, esas çatışma burada değildir; merkeziyetçilik üretim araçlarında toplumsal mülkiyetin dolaysız bir gereğidir. **Esas ikilem** bürokratik veya demokratik merkeziyetçiliğin benimsenmesi arasındadır... Görülmektedir ki; işçilerin **gerçek** öz-yönetimi (sosyalist ülkeler için tek verimli katılım modeli olarak) ve bürokratik devlet yönetimi birbirleriyle asla birarada bulunamayacak, uzlaşamayacak iki olgudur. Tarihsel süreçler ya birinin ya da ötekini egemen olacağını göstermektedir ve gösterecektir.» (Jozef Balcerek, yayg., s. 8)

İşçi devletlerinde bugüne kadar işçi konseyleri türü uygulamalar '**bürokratik yapı içinde öz-yönetim adacıkları**' olarak gelişmiş ve bu uygulamalar zamanla da terkedilmiştir.

Sonuç olarak, işçi devletlerinde kitlelerin öz-örgütlenme yolunda mücadelesi bu ülkelerde **politik devrim**'in en önemli içsel itkilerini oluşturacaktır denilebilir. Nitekim Polonya'da yetmişlerin başlarında gelişen —si-

nirli bir perspektife sahip olsa da— muhalefet akımlarının nüveleri, '68'lerde başlatılan ve daha sonra yasaklanan işçi konseyleri (komisyonları) temelinde bu hareketlilikle bütünleşen aydınlar tarafından oluşturulmuştur.

TÜRKİYE'DE GÜNCELLEŞEN YÖNETİME KATMA ÇABALARI

Türkiye'de CHP hükümetinin Toplumsal Anlaşma çerçevesi içinde şimdilik yalnızca Kamu İktisadi Teşekkülleri için öngördüğü yönetime katılma uygulamasının başlangıcı sınırlı da olsa 1964'da çıkarılan 440 sayılı İktisadi Devlet Teşekküllerine ilişkin yasaya —ve bazı özel yasalarla kurulan kuruluşlara— dayanır. Burada uygulanan, KİT'lerin yönetim kurumlarında bir «**yönetici işçi**»nin bulunması şeklindedir. Halen Türkiye'de KİT'lerde 29 yönetici işçi bulunmaktadır. Bunun yanı sıra sendikalar yasasına göre bir toplu sözleşme maddesi olarak belirlenen ortak işyeri komitelerinin büyük çoğunluğu devlet sektöründe kurulmuştur. Bu komitelerde işçiler ve işverenlerin eşit oranda temsili ilkesi uygulanmaktadır. Komite başkanının (ki bu işveren temsilcisidir) iki oy kullanma hakkı olduğu düşünülürse, bu komitelerde her zaman için işverenlerin lehine kararlar çıkmasının mümkün olduğu açıktır.

Hükümet ile Türk-İş arasında 20 Temmuz 1978'de imzalanan Toplumsal Anlaşma çerçevesinde şimdilik KİT'leri kapsamına alan yönetime katılma modeli esasta '**ortak-danışma**' ilkesine dayandırılmıştır. Bu model kabaca şu şekilde işleyecektir: (9) öngörülen, sermaye sahibi olan devlet ile çalışanların yönetimde «**eşit**» biçimde temsil edilmeleridir. Yönetim kurulu beşi işveren, diğer beşi işçi temsilcilerinden ve sonuncusu da her iki taraf temsilcilerinin birlikte anlaşarak seçecekleri kişi olmak üzere onbir kişiden oluşacaktır. Buraya kadar yönetim kurulunun bileşimi, son derece '**demokratik**' olarak '**ortak çıkarları**' olduğu varsayılan işçi ve işveren taraflarının eşit sayıda temsil edildiği bir bileşim olarak gözükebilir. Oysa me-

8. Vladimir Fisera, age. s. 90.

9. Tam metin için bkz. Milliyet, 23 Ağustos 1978.

tinde aynı paragrafta bir hüküm daha getirilmiştir. Şöyle ki, eğer yönetim kuruluna seçilecek onbirinci kişinin kim olacağı konusunda işçi ve işveren tarafları anlaşamazlarsa bu kişiyi hükümet atayacaktır. Bu arada, işveren —devlet— temsilcisi olan başkanın iki oy hakkı olduğu da düşünülürse, bu komiteden çıkan kararlarda işveren tarafının ağırlığı kesindir. Bu tür bir yönetime katılma modelinin sadece bir danışma işlevi taşıdığı açıktır. Hükümetin, KİT'ler için yönetime katılma modelini sunarken gösterdiği en önemli gerekçe, KİT'lerin içinde bulunduğu iktisadî bunalımdan kurtarılması olmaktadır. (10) Oysa KİT yöneticileri de, uzmanlar da, hükümet yöneticileri de KİT'lerin durumunun «yönetime katılma» ile düzeltilemeyeceğini bilmektedirler. Giderek artan yatırım görevlerine oranla, finansman olanakları çok kısıtlı KİT'lerin işletme açıkları da muazzam oranda artmaktadır. Bu açık, 1978 yılı için 25 milyar TL'si olarak tahmin edilmektedir; on yıldan bu yana ise KİT'lerin işletme açığı 200 kat artmıştır. 1976 için verilen sayılara göre, KİT'lerdeki borç / sermaye oranı % 350'dir. DİE araştırmasına göre 1978 yılı ortasında KİT'lerin zararı 13,662 milyon liraya ulaşacaktır; Hükümet bu zararı karşılamak için üretim artışı sağlanmasının gerekli olduğunu söylemektedir.

Uzun vadede, devlet kesiminde çalışan emekçiler için ücretlerin ve sendikal hakların kısıtlanması gündeme gelebilir. Bu noktada, hükümet, yönetime katılma yoluyla bu kısıtlamaların emekçi kesime benimsetilmesinin, kabul ettirilmesinin mümkün olacağını tasarlamaktadır.

Sendikal cephe de ise «demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı» yaptığı iddiasında olan DİSK, hükümetin bu girişimlerine karşı olduğunu belirtmiştir. Ancak, DİSK'in yönetime katılmaya alternatif olarak işçi sınıfına gösterdiği bir hedef yoktur. Aslında DİSK yönetime katılma modeli içinde esasta şu iki noktaya karşı çıkmaktadır: (11)

1. 'Bu modelde işçiler azınlıkta tutulmaktadır.'
2. 'Yönetime, eğer katılınacaksa, kurulda yer alacak işçileri bağlı olunan sendika atamalıdır.'

Önerilen yönetime katılma modeline bu türden yaklaşımlarla karşı çıkmak ve alter-

natif sunmamak gerçekte modelin özüne karşı çıkmamak demektir. Bu noktada, DİSK için temel sorun, bu katılım uygulamasının, DİSK'in sendikal çalışmasını zayıflatacağıdır, o kadar.

BURJUVA PLÂNLARA KARŞI BİR GEÇİŞ TALEBİ OLARAK İŞÇİ DENETİMİ

Buraya kadar, gerek kapitalist-empereyalist toplumlardaki, gerekse de işçi devletlerindeki katılım uygulamalarından örnekler vermeye çalıştık. Uygulanan bütün katılım modellerini eleştirdik. Ancak, bu kapitalizmin sınırları içinde işçilerin işyeri ya da işkolu düzeyinde her türden müdahalelerini yadsımak anlamına gelmemektedir.

Şu unutulmamalıdır: eğer esasta sınıfın birliğini, siyasî bağımsızlığını ve seferberliğini sağlamayı amaçlıyorsak, işçi sınıfına gösterebileceğimiz perspektif, burjuvazinin yöneticileri ile yönetimde sorumluluğu paylaşmak doğrultusunda olmamalıdır. **Amaç, sorumluluğu paylaşmak için katılmak değil, üretim üzerinde, denetim sağlamaktır.** Bu talep anti-kapitalist, yapısal bir taleptir, bir **geçiş talebidir**. Kitlelerin bugünkü acil ihtiyaçlarından —yani üretim koşulları üzerinde denetim kurmak— kalkar ve mücadelenin doğrultusunu sosyalist devrime bağlar. **İşçilere anti-kapitalist dürtü verebildiği oranda, işçi denetimi mücadelesi devrimci bir içerik kazanır.**

«Biz, kapitalizmi yıkmamızın, meydan savaşına hazır işçilerle burjuva devleti arasında bütün bir parlamento-dışı karşılaşmanın gerekliliğine inanıyoruz. Anti-kapitalist, yapısal reformların amacı da tam budur: İşçileri, böyle bir karşılaşmaya yönelik mücadeleyi başlatabilir duruma getirmek.» (Ernest Mandel, *age*, s. 346-7)

İşçi denetimi yarının toplumsallaşmış ekonomisinde işçilerin gerçek öz-yönetimi için bir okul işlevi görürken, bu gerçek öz-yönetim fikri işçileri denetim talebine götürecek en önemli itkililerden biri olacaktır.

10. KİT'lerin iktisadi durumlarına ilişkin sayısal veriler için, bkz. TİB Yönetime Katılma Özel Sayısı, s. 18-23.

11. Abdullah Baştürk, Yönetim dergisinin 7. sayısında yayımlanan röportaj, s. 44, 48.

Sınıfın kendisi için sınıf haline gelmesi, birliğini sağlaması, siyasî bilinç kazanması, bu tür öz-örgütlenmelerle mümkündür.

«Bu temsili organı kurduğu ölçüde işçi sınıfı ...kendini yeniden-kazanır, organik birliğini sağlar ve bir bütün olarak kapitalizmin karşısına dikilir.» (A. Gramsci, Turin Workers' Councils, **Revolution and Class Struggle** içinde, s. 380, Fontana Edition, 1977)

Aslında işçi denetimi son yıllarda keşfedilmiş bir talep ve mücadele anlayışı değildir. **İşçi denetimi Komünist (III) Enternasyonal'in İkinci Kongresinde benimsenmiş bir anlayıştır. İkinci Kongre, Komünist partilerin görevinin, ekonominin düzensizliğinden yararlanarak işçi denetimi fikrini yaygınlaştırıp işçileri, proletarya diktatörlüğü için mücadelelerin gerekliliğini gösterme yolunda örgütlemektir** der.

İşçi denetim için mücadele, bugünden yarına devrimci kriz dönemini belirleyen temel unsurları yeşertmeyi hedefler. Devrimci kriz dönemini belirleyen unsurlar ise şunlardır:

- «Devlet aygıtının baskı mekanizmalarının hatırı sayılır bir düzeyde çözülmüş olması,
- İkili iktidar durumunun varlığı; işçilerin ve halk güçlerinin öz organlarının **gelişmiş ve yaygınlaşmış** olması,
- İşçi sınıfının büyük bir çoğunluğu için devlet kurumlarının meşruluğunun tehlikeye girmesi.» (12)

Bir geçiş talebi olarak işçi denetimi, işçilerin soyut bir devrim fikrine kazanılamayacağı gerçeğinde hareket eder.

«İşçi denetimi, işçileri ikili iktidar dönemlerinde iktidarın ele geçirilmesi yolunda eğitir. Onlara burjuva demokrasisinin sınırlarını çatlatmaları için gerekli gücü ve pratiği verir; bu da burjuva demokrasisi avuntusuna karşı mücadelenin temel taşlarından biridir. Devrimci bir dönemde işçiler tartışmanın iki ucunun demokrasisi ve diktatörlük olmadığını, aslında burjuva demokrasisinin sınırlı ve baskıcı karakteri ile demokrasinin sınırlarının kitelerin insiyatif ve otoriteleriyle sınırlı ol-

duğunu görmelidirler.» (Ernest Mandel, *Revolutionary Strategy in Europe*, s. 112, **New Left Review** da, sayı 100.)

Emekçiler, işçi denetimi perspektifi içinde, kapitalizm şartları altında öz-örgütlenmelerini çeşitli biçimlerde gerçekleştirebilirler. Bunlar, işyeri konseyleri, grev ve öz-savunma komiteleri vd. olarak tanımlanabilir. **Ancak burada esas olan, işçilerin ikili iktidar dönemlerinde gerçekleştirme mücadelesi verecekleri işçi denetimi organları ile barışçı dönemlerde sendikaların programlarına girmesi için ya da doğrudan gerçekleştirilmesi için mücadele verecekleri örgütlenmeleri özdeşleştirmemektir.** İkili iktidar döneminin öz-örgütlenme organları barışçı dönemlerdeki bu tür örgütlenmelerin gelişerek vardığı organlaşmalar değildir. Ayrıca, bujuvazinin her türden katılım, sorumluluk alma vs. önerilerine karşı devrimcilerin tavrı işçi sınıfının burjuva yönetimden tam bağımsızlığının korunması olmalıdır. Bugünden yarına işçi denetiminin çekirdeklerini işyeri düzeyinde hiyerarşinin bütün kademelerinden **bağımsız, bunların dışında** oluşturma mücadelesi verilmelidir.

PRATİK TEZAHÜRLER ve TÜRKİYE'DEN YENİ BİR MODEL

İşçi denetimi organlarının oluşması için devrimci kriz döneminin bütün kurucu unsurlarının birarada bulunması gerekli olmayabilir. Örneğin, Fransa'da 1968 Mayıs hareketliliği döneminde 10.000 işçi fabrikaları işgal etti. Hatta bazı bölgelerde üretimin tümü işçilerin denetimi altına girdi. İşgal edilen fabrikalarda işçiler üretimi sürdürdüler. Ancak, öteki kurucu unsurlar varolmayınca, yaygınlaşmaması şartlarında bu embriyon örgütlenmeler ve girişimler sönümlendi.

Türkiye'de de buna benzer birkaç olay, geçmişte işyeri düzeyinde kendiliğinden olarak ortaya çıkmış ve tabii kısa sürede son bulmuşur (en göze çarpanı Aıpagut Olayı). Son zamanlarda ise Amasya, Yeni Çeltek kömür işletmelerinde Toplu Sözleşmeye alı-

12. Ernest Mandel, *Revolutionary Strategy in Europe*, **New Left Review**, sayı 100.

nan bir model vardır. (13) Bu noktada 'sol' bir yaklaşım olarak görülen Yeraltı Maden-İş sendikasının alternatif yönetim kurulları, işyeri komiteleri modeline bir göz atalım. Bu model şu şekilde özetlenebilir :

- «İşyerinin tabanından başlayarak işletme hiyerarşisinin en üst kademelerinde etkin olmalı ve yaptırım gücüne sahip kılacak bir «sayı eşitliği» ni temel almalıdır;
- «İşverenler»le oluşturulacak olan komitelerde işletmenin teknik, ekonomik, sosyal ve personel alanlarında işletmenin tüm faaliyetini kapsayacak konular «karar konusu» edilebilmelidir.
- Komiteler sendikaların gözetimi altında oluşturulmalıdır.» (T.İ.B., **Yönetime Katılma Özel Sayısı**, s. 39 Ağustos 1978)

Görüldüğü gibi bu modelde İşyeri Komitesi ve Merkez Komitesi sendikaların gözetimi altında oluşturulan, yaptırım gücüne sahip olması amaçlanan ve işverenlerin de içinde yer aldığı organlardır.

Bu haliyle bir modelin temelinde yatan anlayış ne kendilerinin iddia ettiği gibi alternatif yönetim kurumları ne de **denetim** organları işlevlerini kapsayan bir anlayıştır. Bu, yasada varolan ortak-komite türü örgütlenmenin biraz daha **işlevselleştirilmiş** ve içinde sendikaların **daha etkin** olduğu bir modeldir en fazlasından. Varolduğu iddia edilen yaptırım gücü nereden gelmektedir? Bu, işyeri ve Merkez Komitesi Yönetmeliğinde şu şekilde belirlenmektedir: / 3 İşveren temsilcisi ve 3 sendika temsilcisinden oluşan işyeri komitesinin görevleri /

- «... Toplu-iş sözleşmesinde kendine verilen görevlerle ilgili sözleşmenin uygulanmasını sağlamak;
- Toplu-iş sözleşmesinin uygulanmasından doğan her türlü uyuşmazlığı işyeri düzeyinde örgütlemek;
- .....
- İşyeri komitesinde anlaşmaya varılamayan konular 3 gün içinde merkez komitesine gönderilir.» (TİB, **age**, s. 42-43)

Görüldüğü gibi bu modelde İşyeri Komitesi bir noktada sendikanın işyeri içinde örgütlenmiş bir parçasıdır. Sonuçta bunun getireceği de sendikanın daha fazla işlerlik kazanması olmaktadır. Bu komitede işçi ve işverenlerin eşit sayıda bulunmaları nedeniyle sık sık ortaya çıkması mümkün anlaşmazlıkların —yönetmelik gereği— Merkez Komitesine götürülmesi söz konusudur. Eğer bu düzeyde de anlaşmazlık çözülmezse artık durum **İş Yasası'na** göre **uyuşmazlık** olarak sonuçlanır, Sonuç olarak, bu tür komiteler aracılığıyla işçilerin işyeri düzeyindeki mücadeleciliğini arttırmak mümkün olabilir. Ayrıca bu tür örgütlenme anlayışı ile geleneksel —bürokratik— sendika yapısının önemli ölçüde dışına çıkıldığı da bir gerçektir. Aslında bu modelin en önemli yanının da işçilerin —ücret ve çeşitli sosyal haklar doğrultusunda da olsa— işyeri düzeyinde ve sendikal işlerlik içinde **etkinleştirilmesi** olduğu görülmektedir.

Ancak bu örgütlenme modeli, gelişerek alternatif kurumlar yaratmaya doğru evrilemez. Zira bu birimlerde işçilerin kazandığı bilinç (işverenlerle ortak komitelerde bulunarak) **anti-kapitalist** bir doğrultu kazanamaz. Kısaca bu bir **denetim** perspektifi değildir.

Ancak yukarıda da belirtildiği gibi, devrimci Marksistler ülkemizde yaşanan bu tür girişimleri —teorik olarak eleştirseler de— desteklemek durumundadırlar. Zira, benzer örgütlenmeleri barışçı dönemlerde sendikaların programlarına, toplu sözleşmelerine sokma mücadelesi anlayışı devrimci Marksistler için de geçerlidir. Ancak temel ayırım, daha doğrusu, **işçi denetimi** talebinin ve mücadele anlayışının özgün yanı, işçilere daha ileri perspektif sunan ve ikili iktidar organları yaratılmasında onları eğitip iktidar mücadelesine yönlendiren, hazırlayan içeriğidir.

13. TİB, Yönetime..., s. 38-48.

Yazıda kullanılan kısaltmalar :

KUP	: Köye Ulaşım Projesi
UKGP	: Ulusal Kalkınma'da Gençlik Projesi
KİT	: Kamu İktisadi Teşekkülleri
TİB	: Tüm İktisatçılar Birliği
DE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
TODAİE	: Türk-Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü

AYDINLIK'ın Tahrifatlar Dünyası

Yavuz OGAN

Tarihi doğrudan sosyalizme giden bir yol olarak gösterme çabası, Stalinizmi tarihi tahrif etmeye götürmüştür. Kendi günahlarını örtbas etmek, proleter enternasyonalizmini ve iki savaş arası dönemde Avrupa'daki devrim hareketlerini boğan kanlı ellerini gizlemek için, Stalinizmin tarihi tahrif etmekten başka bir yöntem bulamaması gerçeği, devrimci marksizmi terkeden ve pragmatizme yönelen liderliklerin tarihsel çıkmazını günümüz devrimcilerine göstermek bakımından son derece öğreticidir. Bugün gerek Sovyet gerekse Çin ideologlarının bir yandan birbirlerine küfür yağdırırken öte yandan geçmişteki ve şimdiki günahlarını Stalinizmin kanlı paçavralarıyla örtmeye çalışmaları rastlantı değildir. Marksizmi basit şemalara ya da veciz deyişlere indirgeyerek, kendilerince kutsal bilinen «kelam» ları tekrarlayarak ülkemizdeki sınıf mücadelesine yaklaşmaya çalışan *konsolosluklar*, oportünizmlerini gizlemek için gereksindikleri tarihsel gıdayı ancak Stalinizmin tahrifatlar çöplüğünden gagalayıp taraftarlarını zehirleyebilmektedirler.

4 Eylül sayılı Aydınlık'ta «Halkların Dünyası» —daha doğrusu oportünizmin tahrifatlar dünyası— köşesinde (1) Reha Akbay şöyle diyor: «İkinci Dünya Savaşı'nın bugüne ışık tutacak önemli derslerinden biri de Stalin'in ve Dimitrov'un önderliğindeki uluslararası devrimci hareketin, faşist kampın ortaya çıktığı dönemde yükselen savaş tehlikesine karşı izlediği politikadır.»

Bu sözlere katılmamak olanaksız. Gerçekten de faşizmin ortaya çıktığı II. Dünya Savaşı dönemi önemli derslerle doludur. Ancak, *faşist kampın nasıl ortaya çıktığı* ve savaşa öngelen dönemde *Stalinist Komintern'in izlediği politikaların sınıfsal özü*, bütün bu süreç boyunca, çok çok daha önemli derslerle doludur. Bu dersleri, Aydınlık köşe yazarının «faşizmin çanak yalayıcılığı» ya da daha ilginç «milli ihanet» ve «Hitler ajanı» olmakla suçladığı «Troçkistler»in bu dönemde izledikleri politikanın sınıfsal özünden çıkan derslerle karşılaştırmak, günümüz devrimcilerinin sorunlarına ışık tutmak bakımından son derece öğretici olacaktır.

Aydınlik köşe yazarı Komintern'in politikasını hiç de ustaca olmayan bir biçimde sansür etmekte, tarihi işine geldiği yerden makaslamaktadır. Hitler'in 1933'de iktidarı ele geçirmesinden söz etmekte, buradan Komintern'in 7. Kongresinde (1935) kabul edilen Halk Cephesi politikasına sıçramaktadır. Okuyucu, sanki Komintern Avrupa'da 1920'lerden yükselmeye başlayan faşizm ve savaş tehlikesine karşı on yıl beklemiş ve faşizmin Almanya'yı pençesine almasından iki yıl sonra bu konuda bir tavır almak gereğini duymuş gibi bir izlenim altında bırakılmak istenmektedir. Oysa gerçek bu denli basit değildir.

Savaş öncesi dönemden savaşın bitimine dek uzanan süre boyunca Stalinist Komintern birbirinin karşısı olan iki ayrı politik çizgi izlemiştir. Birincisi Faşizmin Avrupa'ya egemen olmasına yol açmış, ikincisi sınıf işbirliği ve emperyalistlerle uzlaşma nedeniyle proleter enternasyonalizminin «tek ülkenin politik —daha doğrusu diplomatik— çıkarlarına» kurban edilmesi sonucunu doğurmuştur.

1928'de başlayan ve adına «Üçüncü Dönem» denilen dönemde Stalinist Komintern faşizm olgusunu «sosyal demokrasinin sağ kanat uzantısı» olarak nitelemiştir. (2) Ekonomik ve politik krizin içiçe gelişmesiyle (özellikle 1929) Avrupa'da ortaya çıkan devrimci durum, SBKP liderliğinin «Tek Ülkede Sosyalizm» revizyonist teorisi sonucunda tüm Komintern'in SSCB'nin sınır bekçisi durumuna düşürülmesi nedeniyle değerlendirilememiş, bunun üzerine ekonomik krizden yararlanan faşizm olmuştur. Faşizmin adım adım geliştiği dönem boyunca Komintern, devrimci marksistlerin tüm uyarılarına rağmen

(1) Reha Akbay, Aydınlik, 4-5 Eylül 1978, «Hitler ve Brejnev'in Dostları, I-II.

(2) Stalin faşizmin özünü şöyle açıklamaktadır: «Burjuvazinin, sosyal demokrasinin aktif yardımına dayanan savaşı bir teşkilâttır faşizm. Objektif bakımdan sosyal demokrasi faşizmin ılımlı kanadır.» (Stalin, Sochinenya, v. 4, p. 282'den aktaran İ. Deutscher, Stalin, Ağaoğlu Yy., c. II, s. 164).

(3) komünistlerin sosyal demokrat işçi örgütleriyle anti faşist güç birliği yapmalarını engellemiştir. Tam aksine «sosyal faşist» olarak nitelediği sosyal demokratlara karşı faşistlerle birleşmesini, faşistlerle ortak miting ve referandumlara girilmesini vaaz etmiştir. (4) Stalin ve Dimitrov «yoldaşlar»ın üstün(!) teorik anlayışlarının pratiğe bu biçimde yansımaları sayesinde Alman faşizmi, proletaryanın üzerine, O'nun tüm siyasi varlığını yok edici bir tarzda çökebilmiştir.

Stalinist Komintern'in hayatındaki yeni dönem, yani Faşizme Karşı Birleşik Cephe ya da Halk Cephesi dönemi işte bu gelişmeden sonra başlamıştır. İlk iş olarak, daha önceleri «sağ kanat sosyal demokrasi» olarak adlandırılan faşizm, doğrusu yepyeni bir bilimsel (!) tanıma kavuşturulmuştur. «Usta» Dimitrov, faşizmin mitinglerde ittifak edilemeyecek kadar kötü bir şey olduğunu anlamıştır. Evet, Dimitrov'a göre faşizm artık son derece kötü bir şeydi. Faşizm, en emperyalist, en şoven, en baskıcı en kan dökücü vb. güçlerin en baskıcı rejimiydi. Fakat Dimitrov faşizmin kapitalizmden ve burjuvaziden güçlenerek geliştiğini belirtmekten, O'nun *burjuva özünü* teorik planda açıklamaktan biraz çekiniyordu. «Alman işçi sınıfı engelleyebilirdi bunu» diyor, ama neden engelleyemediğini somut olgular temelinde koymuyordu. Komintern'in bilincinde, burjuvazi-proletarya ikileminin yerini faşist-anti faşist ikilemi alıyor, proletarya kavramı kitleler kavramıyla yer değiştiriyor, emperyalist ülkeler saldırgan ve saldırgan olmayan olarak ikiye bölünüyordu. Stalinist Komintern'in yeni çizgisi faşist olmayan herkesle, liberal burjuvaziyle, sosyal demokrasiyle, İngiliz, Fransız ve Amerikan emperyalistleriyle ittifakı öngörüyordu. Çünkü savaş çanları Sovyetler Birliği için çalmaktaydı.

İşte Stalinist Komintern soldan sağa doğru yaptığı bu büyük sıçrama sırasında belini kırmıştır ve 1943'de Komintern «savaş arkadaşları» olan diğer emperyalist ülkelere pek sevimsiz geldiği için feshedilmiştir. Proletaryanın 1864'den beri sınıf mücadelesinin savaş alanlarında kanını dökerek yarattığı Komintern, Stalinist bürokrasi tarafından *nasıl ele geçirilmiş, neyin hizmetinde kullanılmış* ve karanlık kulislerde *nasıl yok edilmiştir?* Aydınlik taraftarları bu sorunun cevabını «tecrübeli» liderlerinden sormalıdılar. Kendileri için bu sorunun cevabı doğrusu son derece öğretici derslerle doludur.

Aydınlik köşe yazarı «Sovyetler Birliği faşist kampa ve emperyalist savaşa karşı kolektif güvenli-

ği gerçekleştirebilmek için 1934 yılında Milletler Cemiyetine girdi» demekte ve böylelikle Çin Halk Cumhuriyeti'nin de «Sosyal Faşist» kampa ve emperyalist savaşa karşı «kollektif güvenliği gerçekleştirebilmek» için Birleşmiş Milletler'de mücadele vermekte olduğunu ihsas etmeye çalışmaktadır. Ama öte yandan 1939'da imzalanan Alman - Rus paktından hiç söz etmemektedir. Aydınlik'a soruyoruz: 1939 da faşist Almanya ile imzalanan ve Letonya, Estonya, Finlandiya ve Litvanya'nın *iki devlet arasında* paylaşılmasını öngören anlaşma «faşist kampa ve emperyalist savaşa karşı kolektif güvenliği» sağlamak amacıyla mı imzalanmıştır? Almanların Doğu Polonya'ya saldırmasıyla birlikte, Sovyet Birlikleri'nin Finlandiya'yı işgal etmesi «*kollektif güvenliği*» sağlamak için midir? Bu anlaşma Avrupa'da kolektif güvenliği ne kadar sağlamışsa Çin Halk Cumhuriyeti'nin Japonya ile yaptığı anlaşma ve ABD, Avrupa ülkeleri ve Balkan devletlerine yaklaşımı da o kadar sağlayacaktır. Oportünizmin yolu her zaman birdir diplomatik çıkarların arasında «proleter devrimciliği» etiketi anlamsız bir yama gibi durmaktadır.

Aydınlik köşe yazarı Fransa ve İngiltere'nin, Sovyetler Birliği'nin «saldırganı tecrit etme» çabasını baltaladıklarını yazmaktadır. Bu hem yanlıştır, hem de saçma ve kasıtlıdır. I.sinde olduğu gibi II. Savaş sırasında da burjuvazi, esas olarak, Avrupa'daki devrimci mücadeleyi baltalamaya çalışmıştır. Kapitalizmin eşitsiz ve bileşik gelişme yasası gereğince, emperyalistler arasında savaşa yolaçan rekabetin varlığına rağmen, burjuvazinin esas düşmanı 19. yüzyıldan bu yana değişmemiştir. Bu düşman, proletarya ve yoksul köylülüğün devrim için verdiği savaştır. II. Savaş sırasında, burjuvazi, içindeki bu düşmanı bastırabilmek ve peşinden sürükleyebilmek için tüm Avrupa'daki devrimci mücadelenin kendisi için bir tehlike oluşturmamasına özen göstermiştir. Doğrusu, Stalinist liderliğin eşsiz yardımı ile bu konuda pek başarısız olduğu söylenemez.

25 Aralık 1939 tarihli Pravda gazetesini okuyan Avrupa ve faşizmin çizmesi altındaki Alman komünistleri, Stalin'in, Finlandiya'nın işgali nedeniyle Hit-

(3) Bu konuda özellikle bkz. L. Troçki, Faşizme Karşı Mücadele, «Birleşik Savunma Cephesi -Bir Sosyal Demokrat İşçiye Mektup— Kız Yı, s. 367.

(4) Ortak referandum için bkz., L. Troçki, age, «Ulusal Komünizme Karşı -Kızıl Referandum'un Dersleri», s. 99.

Ortak miting için bkz., G. Dimitrov, Seçme Eserler, c. 1, s. 298.

ler'e gönderdiği bir mesajla karşılaştılar. «Halkların Babası» bu mesajında şöyle diyordu: «Kanla pekiştirilmiş olan Alman-Rus halkları dostluğu sağlam ve sürekli olmak için hiçbir şeyden yoksun değildir.»

(5) Yine bu dönemde Sovyetler Birliği, Leon Blum hükümetinin önyak olmasıyla oluşturulan ve İspanya devrimini tecrit etmeyi amaçlayan «Adem-i Müdahale» Komitesi'ne katıldı. «Bir Numaralı Devrim Kahramanı» Stalin, L. Caballero'ya gönderdiği mektubunda şöyle diyordu: «İspanya'nın komünist bir Cumhuriyet olarak kabul edilmesi... İspanya için en büyük tehlike olacaktır.» (6) 18 Mayıs 1944'de Eden ile Sovyet elçisi Guşev arasında imzalanan anlaşmayla Romanya'nın Rus, Yunanistan'ın İngiltere nüfuz alanlarına bırakılması kararlaştırılmıştır. (7) Bundan sonraki gelişmeyi özetleyen şu sözler de Churchill'den: «Stalin Ekim Anlaşmamıza (8) tam sadık kaldı. Atina sokaklarında komünistlere karşı çarpıştığımız o uzun haftalar boyunca ne Pravda'dan ne Izvestia'dan bir kınama gelmedi» (9)

Komintern'in kapatıldığı 1943 yılında müttefiklerin güvenini pekiştirmek amacıyla Ortodoks kilisenin haklarını iade eden Stalin, bundan iki yıl sonra emperyalist müttefikleriyle masa başına oturarak Avrupa'yı çıkar bölgeleri temelinde paylaşmıştır. (10)

Reha Akbay, savaş öncesi ve savaş sırasının bu somut olayları ile birlikte Tahran - Yalta ve Potsdam Konferanslarında Stalin'in takındığı proleter devrimci enternasyonalist (!) tavrı dikkatle incelemeli ve özellikle «% 30'u hatalı olan» Stalin'in geri kalan «% 70'i üzerine dikkatle düşünmelidir. Yoksa yakın gelecekte, bu konuda, «Halkların Dünyası»ndan yükselen sorular karşısında hazırlıksız yakalanacaktır.

Önemle belirtmeliyiz ki, Troçki'yi ya da «Troçkistler»i «faşizmin çanak yalayıcılığı» ile suçlamak her babayığidin harcı değildir. Hele ki bu «babayığit», ÇKP oportünizminin ve dolayısıyla ABD emperyalizminin, NATO'nun, şahların, şeyhlerin ve yarı sömürgelerdeki işbirlikçi burjuvazilerin bir «çanak yalayıcısı» isel!

Alman faşizmine ve savaşa karşı Troçki'nin ve devrimci marksist yoldaşlarının tavrı son derece açıktır. Reha Akbay da dahil olmak üzere okuma bilen herkes Troçki'nin bu konuda 1940'a, yani ölümüne kadar yazdığı yazıları (11) ve devrimci marksist tutumunu inceleyebilir ve bütün bunları Stalinist Komintern'in aynı dönemdeki politik çizgisi ile karşılaştırabilir. Devrimci marksistler savaş sırasında ve öncesinde, GPU'nun, GESTAPO'nun ve emperyalizm ajan-

larının kendilerine yönelttikleri terör ve katliama karşı III. Enternasyonal'in ilk dört kongresindeki Leninist ilkeleri ve proleter enternasyonalizminin bayrağını yükselterek faşizme ve oportünizme karşı mücadele vermişler, Komintern'in fiilen iflas ettiği bir dönemde IV. Enternasyonal'i kurarak *Sürekli Devrim mücadelesini* devam ettirmişlerdir. Aynı dönem içinde ise, Stalinist Komintern'in ihanet etmediği tek bir proleter devrimci hareketi göstermek hemen hemen olanaksız gibidir.

Savaş sonrasında, Stalinist bürokrasi, tıpkı Napoleon ordularını kovalayan Rus Çar'ı I. Alexander'ın (1812-15 dönemi) İngiltere ve Prusya ile Avrupa'yı paylaşmasına benzeyen bir biçimde, coğrafi sınırlar üzerine İngiltere ve Amerika ile pazarlığa oturmuştur. Tarihi tahrif etmek isteyen herkes sınıf mücadelesinin bu somut gerçeklerine kafasını tekrar tekrar çarpmaktadır, Türkiye'de de çarparacaktır.

Aydınlık köşe yazarı Troçkistlerin «bütün ülkelerde milli ihanet politikası» izlediklerini yazmaktadır. Büyük bir cüretle kullanılan bu kavrama özellikle dikkat edilmelidir: «*milli ihanet*»! Aydınlık kararlılıkta fısıltıyla küfreden, karşılık gelmedikçe sesini perde perde yükselten bir adama benzemektedir. «Diplomatik» kaynağı ÇKP'dir, silâhı demagojidir, küfür ettiği marksizmdir! «*milli ihanet*» kavramının marksizm'de ne anlama geldiğini uzun uzadıya tartışmadan belirtelim ki, *proleter enternasyonalizmi çizgisini «milli ihanet» çizgisi* olarak nitelendirmek doğrusu gerçeğe pek de aykırı düşmemektedir! Fa-

(5) Bu mesaj için bkz., İ. Deutscher, age, c. II, s. 218.

(6) Bu mektup için bkz., P. Nenni, İspanya'da İç Savaş ve Faşizm, Suda Yy., s. 57.

(7) Anlaşma için bkz., K. Çukalas, Yunanistan Dosyası, Ant Yy., s. 85.

(8) 1944 Ekim ayında Churchill ve Stalin arasında Moskova'da imzalanan gizli anlaşmanın ek maddesi şöyleydi: «Yunanistan'da çıkacak bir iç karışıklığı bastırmak konusunda İngilizler askeri bir harekâtı gerekli gördükleri taktirde, Ruslar müdahale etmeyeceklerdi. Buna karşılık, İngilizler, düzeni sürdürme konusunda Rusların, Romanya'da hak sahibi olmasını kabul edeceklerdi.» -İ. Deutscher, age, c. II, s. 317.

(9) Churchill'in bu demeci için bkz., K. Çukalas, age, s. 101.

(10) Paylaşmanın savaş sonunda açıklanan tam metni için bkz., W. Shirer, Nazi İmparatorluğu, Ağa-oğlu Yy., c. II, s. 842, ayrıca bkz., Tahran, Yalta Potsdam Konferansları, Sinan Yayınları, İstanbul, 1972.

(11) Bu yazılar için bkz., L. Troçki, age.

kat, bu anlamda en büyük «milli hain» olarak karışımıza çıkacak olan da Lenin'den başkası değildir! Lenin, II. Enternasyonal oportünistlerine karşı «bütün ülkelerde *milli ihanet*» politikası izlemiş ve bu çizgiyi ısrarla savunmuştur. «*Milli ihanet*» çizgisi izlemeyen II. Enternasyonal partileri ise kendi hükümetlerinin savaş politikasına boyun eğerek «*milli birlik*»e katılmışlar ve kendi ülkelerinin proletaryasına devrimci değil «*saldırgan karşı yurt savunması*» nı vaazetmişlerdir.

III. Enternasyonal'in temelleri Basel Manifestosu ile atılmıştır. Manifesto, «*savaş ekonomik ve politik bir buhran yaratacak... savaş işçilerde 'kıvılcım ve başkaldırma' isteği uyandıracak... 'halkı ayaklandırmak ve kapitalizmin yıkılışını çabuklaştırmak için' bu buhrandan ve işçilerin kızgınlığından yararlanmak sosyalistlerin görevidir*» demektedir. (12) İşte size «bütün ülkelerde izlenen» bir *milli ihanet* politikası! Bu politika şovenizme ve oportünizme karşı yöneltilmiştir. Lenin şöyle demiştir:

«*Bizim sosyal şovenizmle kastettiğimiz, bugünkü emperyalist savaşta vatan savunması fikrinin kabul edilmesi, sosyalistlerle burjuvazi ve bunların ülkelerindeki hükümetler arasında bir ittifakın haklı görülmesi, bir kimsenin 'kendi' burjuvazisine karşı proleter devrimci eylemi savunmayı ve desteklemeyi reddetmesidir... Sınıflar arasında işbirliği fikri oportünizmin temel özelliğidir. Savaş... Özel işlemlerin ve baskının işlemesiyle cahil ve bölük-pörçük yığınları burjuvaziyle işbirliğine zorladı. Şartlar doğal olarak oportünizm taraftarlarını iki katına çıkardı.*» —abç— (13)

Neredeyse Aydınlık için söylenmiş sözler! «Savaş» kavramını «ekonomik ve politik kriz» kavramları ile değiştirirseniz «cahil ve bölük pörçük yığınlar»ın, şartların zorlamasıyla, Aydınlık taraftarlarını neden iki katına çıkardığını anlayabilirsiniz! Aydınlık yazarları miyop gözlüklerini çıkartarak geleceklere dikkatle bakarlarsa, II. Enternasyonal oportünistlerinin, Hydman'larm, Guesde'lerin, Kautsky ve Plekhanov'ların orada, tarihin çöplüğünde kendilerini belediklerini göreceklerdir! Onların eninde sonunda varacakları «proleter gelecek» (!) işte orasıdır!

Aydınlık köşe yazarı «*Tarih bir tekerrürden ibaret değildir. Ancak dünya halkları ve uluslararası proletaryanın yararlanacağı zengin deneylerle doludur*» diyor. Doğrusu «feylesofça» söylenmiş pek doğru sözler! Ancak aynı deneylerden burjuvazinin de nasibini aldığını ve özellikle oportünizmin son altmış yıl içinde kılıktan kılığa bürünmekle birlikte özün-

de «bir tekerrürden ibaret» olduğunu, böylelikle de, «dünya halkları ve uluslararası proletarya» için zaman zaman çok pahalya malolarak yaşanan deneyleri zenginleştirdiğini eklemek gerekir.

Sorun salt tarihsel değil günceldir de. Aydınlık'ın —kuşkusuz bu arada ÇKP'nin de— «Uç Dünya Teorisi»ni savunmasıyla birlikte, Stalinist dönemin politikalarına *özellikle* ve sıkı sıkıya sarılması bir raslantı değildir. Onlar da, tıpkı ustaları gibi, yükselen fakat bu kez «Hitler'in çizmelerini giymiş» emperyalizme karşı, mazlum (!) emperyalist milletlerle ittifaka çalışmakta, demogojik ve «halkımızın daha iyi anlaması için» (!) veciz tekerlemelerle dünya milletlerini ve halklarını —haliyle bu arada dünya proletaryasını da— bu ittifakı desteklemeye yönelik ulusal savunmaya çağırmaktadırlar.

Teoride oportünist olan eylemde pratik faydacı olur. Devrimci marksizmin, tarihi boyunca, ilkeli tutumuna bağlı kalarak reddettiği pratik faydacılığın özü ve işleyiş biçimi Makyavel'den beri değişmemiş, fakat gerek burjuva politikacıları gerekse oportünizm tarafından türlü kılıklarda yaşatılmaya devam edilmiştir. Aydınlık için tarih, istediği kadar ve istediği yerden kepeçleyebileceği, içinde her çeşit maddenin yüzdüğü karışık bir çorba haline gelmiştir. Daha önceleri merkezci akımları Troçkistlikle (!) suçlayan Aydınlık, bu kez köşe yazarının agzından Arnavutluk Emek Partisi'ni troçkistlikle (!) suçlamakta, Troçki'yi II. Enternasyonal oportünistlerinin yanına (!) koymakta, üçüncü dünyayı «doğrultup» birinci dünyaya hem de «tarifi imkânsız» evet tarifi imkânsız darbeler (!) vurdurmaktadır, vb...

Aydınlık için «amaç her çareyi meşru» kılmaktadır. Aydınlık, gazetesinin ön sayfasında süper devlete karşı çıkan Ege Sanayi Odası Başkanını, arka sayfasında işçi mücadelesini alkışlamaktadır. Arka sayfasına «toprak devrimi programını» yazmakta, ön sayfasında toprak ağası Kamran İnan'ın «mızrağın sivri ucunu süper devlete çeviren milli» yazısını alkışlamaktadır. Faşistlere sayfalarını açarak faşistlere karşı mücadele etmekte, savunma durumunda faşistlere karşı mücadele veren militanları «bir avuç serseri» olmakla suçlamakta; öğrenci gençlik mücadelesinde dünya görüşünün değil öğrenci kimliğinin belirleyiciliğini savunmakta, AP Gençlik Kolları'nın kendi toplantılarına gönderdiği çiçeklerle övünmektedir; bir yandan Kontr-Gerillayı teşhir etmekte öte

(12) Lenin, Proletarya İhtilali ve Dönek Kautsky, Bilim ve Sos. Yy., s. 15.

(13) Lenin, age, s. 53.

Yandan ABD ve NATO'nun VARŞOVA Paketi'ne karşı gereğince uyanık olmadığından yakınmakta ve emperyalistlerden birinin diğerine karşı daha çok silahlanmasını istemektedir. Kısacası Aydınlık, takdire değer bir biçimde «birleşilebilecek bütün güçlerle birleşmektedir». Ama ne yazık ki bu güçlerin sınıfsal yapısı O'nu hiç ilgilendirmemektedir! Aydınlık Türkiye'de varolan her sınıf içinde «nabza göre şerbet vererek» parça parça ve ayrı ayrı ilerleyerek taraftar kazanmaktadır. Fakat derinleşen ekonomik ve politik kriz bu sınıfları son derece diyalektik ve ancak marksist anlayışla açıklanabilecek biçimde birbirinden ayırmaya başladığı zaman, Aydınlık'ın her bir parçası bu sınıflarla birlikte kalarak adım adım O'nun parçalanmasına yol açacaktır. Birleşilebilecek bütün sınıfsal güçlerle birleşme çabası, bu sınıfsal güçlerin ayrılmaya başladığı dönemde burjuvazinin yedeğine düşmekle sonuçlanacaktır.

Aydınlık, bu gün için, ÇKP'nin oksijen çadırında yaşayan bir harekettir. Ama ne yazık ki, bu çadırın oksijeni diğer Maocu hareketler için olduğu kadar Aydınlık için de her geçen gün biraz daha azalmaktadır. Reha Akbay, köşesinden yakınmaktadır: «Sovyet sosyal emperyalizmine karşı kararlı tutum alan herkese 'Amerikancı', 'faşist' damgası vuruyorlar... Çin Halk Cumhuriyeti'ne karşı olmadık suçlamalarla saldırıyorlar... bunların ikinci dünya savaşındaki Troçkistlerden hiç farkı yok...» vb., vb. Gerçekten de çok acı!!!

Aydınlık son zamanlarda telaş içindedir. Saflarındaki teorik eğitim çalışmalarını hızlandırmakta, kısa ve veciz sözlerle «derslerin» verildiği «Parti Okulları» açmakta, yeni bir teorik yayın organı çıkarmaya çalışmaktadır.* Böylelikle, kafası gündün güne karışan taraftarlarının ilgisini canlı tutmaya, özellikle kendi siyasal faaliyetlerine teorik ve pratik çareliklerinden ötürü son vererek Aydınlık saflarına katılan devrimcilerin kafasını daha da bulandırmaya çalışmaktadır. Bu devrimcilerin Aydınlık'ın kendi taraftarlarına nazaran kısmen tecrübeli ve uyanık olmaları, telaşı körüklemektedir. Aydınlık, bu tip faaliyetleri «büyük zaferler» ve «gelişmenin belirtileri» olarak göstermeye çalışmaktadır. Gerçekte ise bütün bunlar BOĞULMA BELİRTİLERİ'nden başka birşey değildir. Çünkü ÇKP'nin ulusal ve uluslararası platformda «Uç Dünya Teorisi» boyunca izlemekte olduğu çizgiyi durdurmaya, bu çizginin her geçen gün açığa çıkan sonuçlarını ertelemeye olanak yoktur. Gerçi Sol kanadın terörle tasfiyesinden sonra Hua Kuo-feng yoldaş «sarsılmaz bir kaya gibi» —Çin proletaryası ve halkının üzerinde— durmaktadır.

Ama öte yandan Romanya'da hora tepmekte; bir zamanların «revizyonist»i Tito'nun boynuna sarılmakta, «faşist» şahın yanından öpmekte, Japon burjuvazisi ile birlikte «kollektif güvenliği» sağlamakta, Taiwan'la ilişkileri yumuşatmakta, ABD ve Avrupa'nın kapitalist emperyalist sistemine sokularak, çok uluslu şirketlerden silah, teknoloji, sermaye almaya hazırlanmaktadır. Eski ve yeni Aydınlıkçılar «bu adam ne yapmak istiyor» diye kendi kendilerine sormakta ama Aydınlık ağırlığı bu konulara vermekten kaçınmaktadır. Aydınlık'a göre bunlar diplomasinin gündelik —mutad— işlerinden (!) olsa gerektir. Aydınlık, Yeni Çin Yönetimi'nin ve bir zamanların «hain çücesi» Teng Hsiao-ping'in Kültür Devrimi'nin getirdiği «kazanımları» nasıl hasır altı ettiğini taraftarlarının gözlerinden gizlemektedir.

Aydınlık, 25 Ekim 1977 günü Zinhua Üniversitesi'nde toplanan IV. Ulusal Halk Meclisi Daimi Komitesi'nin oturumunda Ekonomi Bakanı Yu Chiuli'nin Mao Tse-tung yönetiminin ekonomik politikasına yönelttiği şiddetli saldırıları nasıl yorumlamaktadır? (14) Çin'de Kültür Devrimi'nden bu yana hapiste tutulan sanatçı ve aydınların Yeni Yönetim tarafından salıverildikten sonra özel olarak Amerika'dan buyur edilen Washington Post gazetesi muhabirleriyle görüştürmelerini Aydınlık nasıl yorumlamaktadır? Çin'in yeni yöneticileri tarafından bir «mizansen» olarak hazırlanan bu gösteride bu tutuklu sanatçı ve aydınların Amerikalı gazetecilere Kültür Devrimi sırasında uğradıkları baskıları anlatmaları, «Proleter» Kültür Devrimi açısından nasıl yorumlanmaktadır? (15) (Bu röportajların bir kısmı 5 Mayıs 1977 tarihli Washington Post'ta yayınlanmıştır) Nihayet, Çinli yöneticiler dünya basınına, 9. Senfoni'yi topluca dinlediklerini, Shaekespeare'in eserlerini basmakta olduklarını ilân etmişlerdir. Bu yeni bir Kültür Devrimi midir? Konuyla yakından ilgilenmeyen okuyucuya garip gelebilir ama bu «9. Senfoni» ve «Shakespeare» Çin açısından büyük öneme sahiptir. Çünkü, Kültür Devrimi'nin temellerinden biri de her çeşit yabancı kültüre karşı çıkmak ve halk için halka hizmet eden sanat anlayışını yerleştirmektir. Öyle sanıyoruz ki, bütün bunlar Çin'de çok sevilen yüzme sporunun Çin halkı tarafından nasıl icra edildiğini bizlere göstermekten çok daha büyük ve belirleyici bir ö-

(*) Bu yazı, BORA adlı dergi yayımlanmadan önce kaleme alınmıştır. SD.

(14) Bu konuda bkz., Les Evans, Intercontinental Press, 26 Aralık 1977, s. 1422.

(15) Les Evans, age.

nem taşımaktadır. Aydınlik bütün bunları nasıl yorumlamaktadır?

Çin'in Yeni Yöneticileri Mao Tse-tung döneminin ülke altyapısında ve gerek siyaset gerekse kültür alanında uygulanan tüm politikalarını köklü bir değişime uğratmakta, Kültür Devrimi'nin getirdiği ve özellikle bu devrimin kitleleri politize eden kısmi kazanımlarını yoketmektedirler. Aydınlik'ın olanca çabasına karşı Mao Tse-tung'a maledemediği —ki bu çabanın ne teorik ne pratik hiçbir özel önemi yoktur— «Uç Dünya Teorisi»ni izleyen ve sınıf işbirlikçiliğini —teslim etmeliyiz ki,— Stalin den çok daha sağ'da savunan, bürokratik egemenliği Mao Tse-tung'dan çok daha şiddetle ve baskıcı bir tarzda uygulayan Çin'in yeni liderleri, sürdürdükleri politikayla tüm dünya ve Türkiye proletaryası ve yoksul halk kitleleri karşısında her geçen gün biraz daha açığa çıkmaktadır. Yeni Çin liderleri «mızrağın sivri ucunu» «Mao Zedung düşüncesi»ne yöneltmektedirler. Aydınlik liderliğinin görmemesini olanaksız kılacak kadar açık olan bu gerçek, hareketin saflarını oluşturan bireylerin pek yeterli olmayan

dikkatleri ve açıkça yetersiz olan araştırmaları nedeniyle henüz Aydınlik yayınlarına —tabii «usturuplu» biçimde— yansıtılmıyor olsa gerektir. Nâdir ki, tarih devam etmektedir. Çinli yöneticiler, önümüzdeki dönemde, bir yandan bugün Sovyetler Birliği'nde görülen tipte egemen bir bürokratlar kastı yaratacaklar, maddi özendiricilerle beslenen yönetici tabakaları çoğaltarak iktidarlarını pekiştirmeye çalışacaklar, öte yandan hızla dünya emperyalist kapitalist sistemiyle sadece ekonomik değil askerî alanda da bütünleşme doğrultusunda maceralarını sürdüreceklidir. Aydınlik'ın içine düştüğü ve önümüzdeki dönemde giderek yoğunlaşacak olan, bugün kendini sadece bir «telaş» biçiminde gösteren krizin temel nedeni işte budur.

«Yedi yıllık tecrübeli öncü»nün gelişimin bu doğrultusunu görememesi düşünülemezine göre, pek haksız bir telaş sayılmaz bu. Oportünizmin tek yöntemi tarihi tahrif etmek ve yaşanan gerçekliği gözlerden gizlemek olacaktır.

Reha Akbay'ın yazısı oportünizme özge bu yöntemin somut ifadelerinden sadece birisidir.

CAMP DAVID ANLAŞMASI ORTADOĞU'YA BARIŞ GETİRMEMEYECEK

(David Frankel'in bu makalesi, Sosyalist İşçi Partisi'nin / 4. Enternasyonal'in ABD seksiyonu / haftalık yayım organı The Militant'da yayımlanmıştır. Makaleyi kısaltarak aktarıyoruz.)

İŞGAL SÜRECEK

Amerika emperyalizminin gözetimi altında Camp David'de, İsrail ve Mısır arasında varılmış olan anlaşmada, İsrail'in işgal altında bulunduğu Golan tepeleri ile ilgili tek bir kelime bulunmamaktadır. Aynı şekilde Doğu Kudüs'den de söz edilmemekte ve burasının İsrail tarafından ilhak edilmiş olduğu kabul edilmektedir.

Bunun yanı sıra, İsrail parlamentosu, Sina'daki tesisleri sökmek ve geri almak kararına varmıştır. Ama İsrail Sina'dan çekilirken, sınır bölgesinde güçlü askerî üsler kuracak ve Sina'ya Birleşmiş Milletler «Barış Gücü» yerleşecektir.

Filistinliler, Siyonist baskı ve işgal altında yaşadıkça, Lübnan, Ürdün ve Suriye'de sürgün göçmenler halinde kaldıkça, emperyalizm tarafından dayatılan bu kaderlerine

karşı her zaman savaşıacaklardır. Ve onların bu savaşları sürekli olarak İsrail'in karşı koyuşlarına ve diğer Arap ülkelerine ve özellikle Lübnan'a saldırılarına yolaçacaktır. **MOSKOVA NE DİYOR?**

Anlaşmanın hemen ertesinde TASS ajansı anlaşmayı «Araplara karşı düzenlenmiş bir komplota» olarak nitelendirdi ve Sedat'ı «Filistin halkına ihanet etmek»le suçladı. Ama gerçek şudur ki, Carter'ın bu diplomatik başarısının temelinde, Sovyet bürokrasisinin ABD emperyalizmi ile girmiş olduğu yumuşama yatmaktadır. 1972 yılında Brejnev ile Nixon arasında yapılan görüşmelerden hemen önce Sovyet askerî komutanlığı, Suriye'li komünistlere «Sovyetler Birliği'nin, Arapların Rusya ve ABD'yi bir çatışmaya sürükleyecek olan girişimlerini desteklemeyeceği»ni bildirmişlerdi. 1973 Temmuzunda yine iki liderin buluşmasında Orta Doğu, Vietnam'dan sonra «dünya barışını tehdit eden en büyük çıbanbaşı» olarak adlandırılmıştı. Sovyet liderlerinden Spartak Beglov ise, 29 Haziran 1973 tarihin-

de New York Times muhabirine verdiği demeçte, «İki güçlü ülkenin anlaşması, diğer büyük ve küçük ülkeler arasında da benzer girişimlerin gerçekleştirilmesi doğrultusunda da bir örnek teşkil etmemelidir» diyordu. Son Camp David anlaşması da, «iki küçük» ülkenin, İsrail ve Mısır'ın, barış içinde bir arada yaşama ilkesi doğrultusunda attığı bir adımdan başka birşey olmasa gerek! Kremlin'in politikaları Sedat'ın ABD'ye dönüşünü kolaylaştırmış ve Filistin halkının ve Lübnanlı devrimcilerin gerici güçler tarafından ezilmesine yolaçmıştır.

CAMP DAVID ANLAŞMASI YENİ SAVAŞLAR DEMEKTİR

Filistin halkı anayurduna dönene, burada kendi devletini kurana kadar savaşı devam ettirecektir. Arap kitleleri baskıcı rejimleri devirene ve ulusal birliğini gerçekleştirene kadar mücadelesini sürdürecektir. Bu nesnel süreci ne emperyalizmin girişimleri, ne de Sovyet bürokrasisinin «yumuşama» politikaları önleyebilecektir. Orta-Doğu gerçeği budur.

IV. Enternasyonal'in Kırkıncı Yıldönümü

Ernest MANDEL

— 1 —

Dördüncü Enternasyonal'in kuruluş kongresi kırk yıl önce Paris bölgesinde küçük bir dairede yapıldı. Esas olarak Avrupa ve Kuzey Amerika'dan onbir seksiyonun otuz kadar delegesi bir araya gelmişti. Sömürge bir ülkeden yalnızca birtek yoldaş, güneş yarıküre aktivistlerinin katılmasına engel olan aşırı yoksulluk ve şiddetli baskıyı aşarak kongreye katılabildi.

Bu kongre, daha önce Komünist partiler içindeki Sol Muhalefet saflarındaki aktivistlerce, uluslararası işçi sınıfı öncüsünün 1933 Hitler öncesindeki Alman işçi hareketinin çöküşünden gerekli sonuçları çıkarması için harcanan beş yıllık çabaların doruk noktasıydı. İkinci ve Üçüncü Enternasyonal'ler dünya sosyalist devrimi önünde dev birer bürokratik engel haline gelmişti. Devrimin zaferi için gerekli yeni bir alet yaratılmıyordu : proletaryanın yeni bir devrimci enternasyonal.

Söz konusu olan, bir avuç bezginin ya da Avrupa işçi sınıfı için Hitler'in iktidara gelişinin temsil ettiği yenilgiye fazlasıyla tepki gösteren insanların izlenimci bir tepkisi değildi; söz konusu olan, berrak düşünen tüm bir Komünist kuşağın yetiştigi uzun bir sürecin sonucuydu.

Hitler olgusu, ilk işçi devleti SSCB'nin yozlaşması olgusundan ayrı alınmaz. Komünist Enternasyonal'i Sovyet diplomasisinin uysal bir aleti haline dönüştürmek, Nazilerin iktidarı almalarına kesin biçimde katkıda bulunmuş olmak ve böylece bizzat Sovyetler Birliği'nin varlığına vahim bir tehlike yaratmış olmakla Stalin ağır suç işledi. Onun karşıdevrimci politikası bizzat SSCB'de bir milyon Bolşevik'in katledilmesinde, 1936 ve 1937'de Halk Cephesi politikası ile İspanyol ve Fransız devrimcilerinin boğulmasında trajik doruk noktasına ulaşacaktı.

Dünya tarihinin ve uluslararası işçi hareketinin kaderinin nasıl bir dönüm noktasında bulunduğunu görenler arasında bazı önde gelen Komünist önderler

bulunmaktaydı; bunlar arasında kendi ülkelerinde parti kurucuları, Komünist Enternasyonal'in Yürütme Komitesi üyeleri, bu partilerin merkez komiteleri üyeleri, hatta politbüro üyeleri dahi vardı. Sadece şunları saymamız yeterlidir: Sovyetler Birliği'nden Leon Troçki, Rakovski, Evgeni Preobrajenski (SBKP'nin ilk genel sekreteri); Çin'den Chen Tu-hsiu; Birleşik Devletler'den James P. Cannon; Belçika'dan Edouard van Overstraeten ve Léon Lesoil; Hollanda'dan Sneevliet; İspanya'dan Nin ve Andrade; Fransa'dan Rosmer; İtalya'dan Blasco (Tresso); Avusturya'dan Josef Frey; Yunanistan'dan Pandelis Pouliopoulos; Vietnam'dan Ta Thu Thau.

Hepsi de (bu insanüstü gibi görünen) görevi tamamlamak gücüne sahip değildi: yaşamlarının onyılını Üçüncü'sünü kurmak için harcayanların şimdi sabırla yeni baştan bir enternasyonal kurması... Hemen hepsi faşist, Stalinist ya da emperyalist terörle öldürüldüler. Dördüncü Enternasyonal'in kurulmasına katılarak Leninist düşünce ve eylemin sürekliliğini sarsılmaz biçimde sürdürenler, tıpkı 1914'ün enternasyonalistleri veya Ekim sosyalist devriminin önderleri gibi, tarih önünde, geleceğin sosyalist dünyasının gerçek öncüleri olarak gözükeceklerdir.

Dördüncü Enternasyonal'in kuruluş kongresi son derece güç koşullarda toplandı. Uluslararası proletarya, herbiri birbirinden ağır yenilgilerle kötürüm olmuştu. Proletaryanın o denli kahramanlık ve devrimci coşku gösterdiği İspanya'daki yenilgi özellikle trajikti. İnsanlık, o güne değin görmediği acılarla dolu yeni bir savaşın arifesindeydi. İnsanlara giderek artan bir karamsarlık çökmekteydi. Victor Serge'in bir romanına koyduğu ad gibi 'çağın geceyarısı' değil miydi bu? Bu gece, yüzyıllar boyu sürmeyecek miydi?

Dördüncü Enternasyonal'in «ilân edilışı» (kuruluş kongresinde buna yalnızca İsaac Deutscher Yoldaşın temsil ettiği Polonya seksiyonu karşı çıkmıştı) gibi görünürde resmî soruna Troçki ve yoldaşlarının verdiği önemi kavramak için bu tarihsel bağla-

mı anlamalıyız. Pratikte, «Dördüncü Enternasyonal Hareketi», demokratik merkezîyetçilik temelinde uluslararası bir örgüt olarak yıllardan beri işlemekteydi.

Ama «ilân edilişi», uluslararası proletaryanın ve sosyalist devrimin yazgısına olan inancın ifade edilmesiydi. Dünyaya değilse bile, en azından öncüye ve bizzat hareketin üyelerine ve aktivistlerine şunu açıklamak amacıydı: «Evet, Stalinizmin ve faşizmin ve sömürgelerde emperyalist barbarlığın görünürdeki zaferine karşın, içinde yaşadığımız kabus, ancak çağımızın tarihinde bir an olacaktır. Evet, kaçınılmaz olarak yaklaşan bu savaş süresince ve savaşın bitiminde devrim yeniden küller arasından yükselecektir. Evet, tersine gibi gözüken herşeye rağmen, gelecek sosyalizme, komünizme aittir. Ve bu geleceği yaratmak için sosyalist devrimin bir dünya partisi, yeni bir devrimci sosyalist enternasyonal yaratmak zorunludur.»

Bugün, her zamankinden de fazla olarak inancımız odur ki, dünyanın dört bucağına dağılan, İkinci Dünya Savaşı'nın süregiden iniş çıkışlarıyla farklı coğrafik kesimlere bölünen ve bazı kesimlerde açıkça yokedilmeye varan vahşi bir zulme uğrayan devrimci-Marksist kadroların politik olarak yaşamaya devam etmesi ve tutarlılığı, bu «ilân ediliş» olmaksızın olanaksız değilse bile sonsuz derecede zorlaşacaktı. Bu anlamda 1938'deki kongreye katılan bir avuç insan ve onların başlıca esin kaynağı Leon Troçki, tarihinin en güç döneminde Leninizmin tarihsel sürekliliğini kurtarmak yolunda kesin bir katkıda bulunuyorlardı.

— II —

Bununla birlikte kuruluş kongresinden on yıl sonra 1948'de, yani Dördüncü Enternasyonal'in İkinci Dünya Kongresi ertesinde ve soğuk savaşın eşliğindeyken, Troçki ve yoldaşlarının 1938'deki devrimci iyimserliklerinin temelsiz olduğu gözükebilir; 1917-18'den sonra olduğu gibi bir yeni devrimci öncü hızla büyüyüp ortaya çıkmamıştı. İki yarı-sömürge ülke hariç Dördüncü Enternasyonal, 1938-40 yıllarının karanlık günlerindeki kadar güçlü değildi; işçi hareketi içinde yol açabildiği bu iki ülke Seylan ve Bolivya idi. Stalinizm muzaffer görünüyordu; yayıldığı ülkelerin sayısı giderek artıyordu. Artık Birleşik Devletler'in gücüyle uluslararası plânda sıkıca merkezileşmiş olan emperyalizm, üçüncü bir dünya savaşını başlatacak gibi gözükmekteydi. Dehşet

verici yeni silâhların —hepsinden çok nükleer silâhların— yapılması, bu olasılığa, insan soyu için İkinci Dünya Savaşındakinden sonuçları çok daha barbarca ve ağır boyutlar katıyordu.

Böylece açıktır ki, 1938'de hüküm süren ruh halinin tersine, ondan daha aşağı kalmayan ama 1948'de ancak bir kaç öncü kesime egemen olan kötümserliğe fazla mahal yoktu. Dünya devriminin inişi sona ermişti, hem de uzun bir süre için. Yugoslavya, Çin ve Vietnam işçi sınıfı ve köylü kitleleri birbiri ardısıra kendi ülkelerinde kapitalizme ve emperyalizme belirleyici yenilgiler verdirteceklerdi. Devrim sömürge imparatorluklarını sarsacak ve zincirleme bir şekilde Çin devriminin zaferi Güneydoğu Asya'ya, Arap dünyasına, Kuzey Afrika'ya, Latin Amerika'ya (Küba) ve Kara Afrika'ya uzanacaktı.

Ama işçi sınıfının yirmi yıl boyunca yaşadığı yenilgilerin toplu etkisi —bu yenilgiler 1923'te, hatta 1933'te ne kaçınılmazdı ne de «programlanmıştı»; bunlar, o dönemin sonuna gelindiğinde birer olguydu— proletaryanın sınıf bilincinin gerilemesine neden olmuş, böylece 1943-44'te başlayan devrimci yükseliş aslında, Birinci Dünya Savaşı ertesinde olanların tersine, geleneksel bürokratik aygıtlar veya merkezci güçler tarafından soğurulabilmiştir.

Sonuç, Batı Avrupa'daki bu yükselişin Sosyal Demokrat ve Stalinist bürokrasilerce boğulması olmuştur; her ikisi de kapitalist devlete payanda olmak ve kapitalist ekonomiyi sağlamlaştırmak için ellerinden geleni yapmıştır. Yeni bir öncünün doğmasına yolaçabilecek ve bu karşı-devrimci plânı işleyişten alıkoyabilecek genişlikte bir işçi sınıfı militanlığı dalgasıyla hiçbir zaman safdışı edilmediler bunlar. Bu olsaydı, çok daha güçlü devrimci partilerin kurulması için çok daha elverişli koşullar yaratılırdı.

İşçi hareketi içindeki bürokrasilerin karşı-devrimci politikalarının, uluslararası plânda merkezileşmiş emperyalist saldırıyla sarmaş dolaş olduğu noktada, yirmi yıl boyunca Batı'da ve Japonya'da kapitalizmin görece stabilizasyonu (dengeye gelmesi), dünya devriminin ağırlık merkezinin sömürge ve yarı-sömürge ülkelere kayması gündeme geldi. Dünya çapında devrimci süreçte sanayi proleteryanın görece ağırlığını zorunlu olarak azaltan bu olgu, Dördüncü Enternasyonal'in, tabii ki beklenenden çok daha yavaş büyümesini de getiriyordu Dördüncü Enternasyonal'in programı çünkü, en yüksek düzeydeki haliyle proleter sınıf bilincini yansıtır ve bu düzeye en kolay erişen de, bütün ücretliler ve ezilen-

ler içinde en bilinçli öncü olan büyük sanayi proletaryasıdır.

Savaşın hemen ertesindeki dönemde, beklenen «yol açma»nın başarısızlığa uğramasıyla, Dördüncü Enternasyonal, onbeş yıl süren büyüme güçlükleri ve iç bunalımlar yaşadı. Bu ise yansımaları, en acı vereni 1953'te ortaya çıkan ve 1963'teki birleşmeye kadar süren ardarda bölünmelerde buldu. Bu bölünmelerin doğrudan nedeni herhalde nesnel dünya durumunun yeni ve kısmen görülemeyen gelişmeleri tarafından hareketin değişik kesimlerinin önüne koyulan farklı sorunlar, duygular ve tepkilerdi. Ama bölünmelerin temel nedenleri ve özellikle doğrulanmaları kendisini ortaya böyle koymuyordu. Aslında bu uluslararası bölünmelerin hiçbiri haklılığını programatik olarak ortaya koymamıştı, yani hiçbiri, Dördüncü Enternasyonal içindeki diğer bir akımın sınıf çizgisini çiğnediği veya proletaryaya ihanet demek olacak tavırlar aldığı gibi tarihsel olarak kanıtlanabilir bir olguyu yansıtmıyordu. (*)

Bu bölünmelerin temel nedeni, Troçkist hareketin hâlâ yüzyüze olduğu aşırı tecrit koşulları altında akıntıya karşı yüzme zorunda olmasının, örgütsel sektarizmi ve hizipçiliği arttırmasıydı. Bunun böyle olmasına neden, zayıf ve görece duraganaşan örgütlerin, toplumsal ortamdan kaçınılmaz olarak çıkan merkezkaç eğilimleri giderebilecek merkezci bir kuvvet yaratmayışları değildir yalnızca. Buna yol açan şey, herşeyden çok, böylesi koşullarda, tecritten hızla bir çıkış yolu getireceği umuduyla yeni taktik iksirler «denemek» eğilimine ve bu nedenle salt taktik ve konjonktürel gerekçelerle, yani programatik olmayan ve ilkesiz gerekçelerle tahrik edilen bölünmelere karşı konulamamasıdır; çünkü sınıf içinde ve sınıf için, akıntıya karşı devrimci bir öncünün yeniden yaratılması gibi güç soruna kestirme bir yol aramanın sabırsızlığına kapılmıştır herkes. Şunu ekleyelim ki, esas olarak propaganda faaliyeti yürüten grupların ölçüyü yitirmek, birşeyin söylenmekle öyle olduğunu sanmak, bir çiziği gangren, teorik bir revizyonu (ya da düpedüz yeni nesnel olguların farklı yorumlarını) da işçi sınıfını yenilgiye götürecektir pratik politik tavırlar gibi görmek eğilimi vardır. Onların unuttuğu nokta, Lenin ile Luxemburg'un İkinci Enternasyonal den 1898'de, yani Bernstein'in revizyonist kitabı ortaya çıktığında değil, 1914'te, yani İkinci Enternasyonal emperyalizmin safına geçip proleter sınıf mücadelesine kesin bir fren olduğunda koptuklarıdır. Bir makale ya da karar metninde yer alan hatalı bir for-

mülasyon ile kitle grevlerini ve devrimleri boğmak için burjuvaziyle yapılan işbirliği arasına «ihanet» adını taşıyan bir eşit işaretini koymak, sonunda bürokratik yanlıcılara itibarlarını geri vermeye ve (sadece ideolojik değil) proletaryanın gerçekte uğradığı yenilgilerde onların sorumluluğunu azaltmaya varır.

Bir akımın somut bir çözümlemesi yerine ve bütün örgütün öz-egitimini ve gelişimini ilerletecek olan demokratik merkezizetçilikle iç tartışma verimli diyalektiğini getirmek yerine, ham ve doğrulanmamış tahminler geçirilir («çünkü» biri şu ya da bu teorik hatayı yapınca, «kaçınılmaz olarak» sınıf düşmanından tarafa geçecektir). Sözkonusu olanın geçici, sınırlı bir sapma mı yoksa proleter devrimi davasından pratik ve kesin kopuş mu olduğunu ancak bir akımın evrimi ve onu izleyen pratiği belirler. Tarihin hükmünü bekleyemeyecek kadar sabırsız olanlar, Dördüncü Enternasyonal'in inşası yoluna ek engeller dikmek bir yana, kendilerine de zarar vermektedirler.

— III —

1960 ortalarında ve özellikle 1968 Mayıs'ı sonrasında Dördüncü Enternasyonal'i inşa etmenin koşulları kökten değişmeye başladı. Nihayet, dünya devriminin (gerçi çarpık) yirmi yıllık gelişimi ertesinde siyaset sahnesine, işçi hareketinin geleneksel bürokrasilerince çok daha az denetim altına alınabilen çok daha proleter bileşimli yeni bir kitle öncüsü çıktı. Bu öncünün ortaya çıkışı, son tahlilde yirmi yılın devrimci kazanımlarına yorulabilen sınıf bilincindeki gelişmeyi yansıtmaktaydı; tıpkı 1940'larda sınıf bilincindeki gerilemenin, devrimin daha önceki yenilgilerinin toplu etkisini yansıtmaması gibi.

Evet, bu esas olarak işçi sınıfı öncüsünün hâlâ politik olarak türdeşlikten ve SP ve KP önderliklerinin sınıf işbirlikçisi reformist stratejisine karşı topyekûn stratejik bir almaşık çıkarabilmekten uzak olduğu doğrudur. Onları saf dışı etmesi ancak zaman zaman eylemde, sınıf mücadelesinin bazı kilit sorunları etrafında olmaktadır. Bürokratik aygıtların örgütlü işçi hareketinde egemen olmaya devam ettiği, hatta özellikle kitle radikalleşmesi dönemlerinde,

(*) Burjuvazi ile koalisyon hükümetine katılarak burjuvaziden yana geçen LSSP (daha önce Dördüncü Enternasyonal'in Seylan seksiyonu olan Lanka Sama Samaja Partisi) çoğunluğunun ihaneti dışında.

yani daha önce proletaryanın politikleşmemiş olan tabakalarının eyleme geçtiği dönemlerde bu aygıtların örgütsel ve seçim başarıları dahi elde edebildikleri de doğrudur. Ensonu, emperyalist toplumu 1968'den bu yana sarsan genelleşmiş toplumsal bunalımın bizzat bu etkenlerden dolayı uzun süreceği ve böylece kaçınılmaz olarak kitle hareketine konjunktürel yükselme ve alçalmalar katacağı doğrudur. Bu, bu demeğe gelir ki, bizim kendi örgütlerimizi inşa etmemiz için henüz her zaman elverişli koşullara sahip değiliz.

Yine de bu son on yılın bilançosu açıktır. Gerçi uluslararası proletaryanın ve dünya devriminin değişik kesimlerinde eşitsiz bir biçimde ama önceki döneme göre, Dördüncü Enternasyonal'in dünya çapında yeni bir hızlı gelişme dönemi başlamıştır. Dördüncü Enternasyonal bugün 1968 Mayıs'ı arifesinde olduğundan ya da üye sayısı bakımından kuruluş kongresi döneminden on kat daha güçlüdür. Siyasal ve sendikal etkisi yönünden ise çok daha etkindir bu büyüme.

Hareketin coğrafik yayılımı ise büyüleyicidir. Bütün kıtalara yayılmış olan, altmışı aşkın ülkede çekirdeklerimiz ya da örgütlü gruplarımız var. Bunların birçoğu daha geçen yıl ortaya çıkmış bulunuyor ve bu akış hâlâ sürüyor. Bu yeni çekirdekler henüz oldukça küçükse de, bu noktada taşıdıkları önem, simgesel olmanın ötesindedir. Çünkü böylesi bir genişlemeye doğrudan doğruya enternasyonal örgütün ya da bir komşu ülkedeki seksiyonun buna yönelik propagandası veya kesin inisiyatifinin yol açtığı durumlar seyrekler. Bunların Dördüncü Enternasyonal'e katılmaya yönelmeleri, kendi ülkelerindeki kitle hareketinde edindikleri kendi öz deneyleri temelinde olmuştur. Bizim hareketimizin karakterinin, dünya proletaryasının çıkarlarının bir yansıması olduğunu en iyi ortaya koyan, onun, bir ya da birkaç ülkeyle sınırlı dar bir eğilim olmayıp devrimci hareketin evrensel bir akımı olarak tarihsel plânda doğrulanmış olmasıdır.

Bu evrenselliğin ve doğrulanmanın üç nedeni vardır.

Birincisi programımızın genel geçerliliğidir. Dördüncü Enternasyonal'in kuruluş kongresinde kabul edilen Geçiş Programı'nı, 1940 Mayıs Olağanüstü Kongresi'nin «Emperyalist Savaş ve Dünya Proleter Devrimi» bildirgesini (Troçki'nin yazdığı son programatik belgedir) nesnel bir şekilde yeniden okumak —*Ihanete Uğrayan Devrim*'i ve *Sürekli Devrim*'i saymıyoruz— programın, bütün temel bildiri-

lerinde kırk yılın deneyinden yüzakıyla çıktığını görmek için yeterlidir; bu yıllar ne çalkantılarla dolu yıllardır üstelik! Zafere ulaşmak için dünya devriminin üç kesiminde proletaryanın izleyeceği ana stratejik eksenler —emperyalist ülkelerde ikili iktidara yolaçacak geçiş talepleri ve öz-örgütlenme eksenini; yarisömürge ülkelerde sürekli devrim eksenini; bürokratlaşmış işçi devletlerinde politik devrim eksenini— esas olarak Dördüncü Enternasyonal'in kuruluşunda ortaya konmuş ve bunu izleyen dünya kongrelerinde zengin teorik ve siyasal katkılarla daha ileri götürülmüştür.

İkincisi, bizim, proletarya ve işçilerin gücü ile tam özdeşleşmemizdir. Dünya çapında işçi ve devrimci hareket içinde, dünyanın bütün ülkelerinde iktidarın doğrudan doğruya demokratik olarak seçilmiş ve demokratik olarak merkezileşmiş işçi konseylerince uygulanmasından yana olduğunu açıkça ilan eden tek akım Dördüncü Enternasyonal'dir. «Sol» daki ya da «sağ»daki bir çok akım ya da birey, «otoritecilik»ten ve «baskı»dan dem vurabilirler, bazen haklı bazen de kafaları karışık olarak... Ama şu açık ve basit soruyu ele alın: «Bütün zenginlikleri yaratan ve birbirine harika bir biçimde eklenmiş, teknik ve kültürel başarıları emekleriyle işleterek herkese hem mamul mal hem de üretim aletleri sunanlar, kendi çalışmalarının ve yaşamlarının örgütlenmesinde başkasının otoritesine boyun eğmeli midir? Onlar, nedeni ne olursa olsun, bir başkasının emrinde kalmaya mahkum edilmeli midir?» En ufak bir ikircim ya da isteksizlik göstermeden bu soruya «hayır» diyen yalnızca Dördüncü Enternasyonal'dir.

Son olarak, hem program hem de örgüt bakımından yalnızca bizim temsil ettiğimiz uzlaşmaz enternasyonalizm vardır. Bizim için bütün ülkelerin proleterleri, sömürülenleri ve ezilenlerinin çıkarları birdir. Bunlar içinden hiçbir kesim feda edilemez veya küçümsenemez. En fazla ezilen ve sömürülenlere özel bir dayanışma ve destekleme çabası göstermek gereklidir. Bizim mirasımızda «tek ülkede sosyalizm» teorisinin yarattığı «ulusal komünizm» bakterisi yoktur. Küçük-burjuva milliyetçiliği, şovenizm, ırkçılık ve her biçimiyle yabancı düşmanlığı zehirine karşı bağışıklığımız vardır ve oportünst nedenlerle bunlara ödün vermeyiz. Bugün dünya çapında böyle bir örgüt olarak bir tek bizim varoluşumuzun nedeni sadece budur; Üçüncü Enternasyonal ise sonuç olarak merkezkaç «milliyetçi» güçlerin baskısı altında yokolmuştur; İkinci Enternasyonal de, bütün ülkelerdeki işçi mücadelelerini koordine etmek ve bir-

leştirmek düşüncesinde bile değildir. Herşeyin uluslararasılaştığı ve insanlığın yüzyüze olduğu her kilit sorunun —sözcüğün tam anlamıyla ölüm-dirim sorunları— artık ancak dünya çapında çözüleceği bir çağda yaşadığımızı anlayan herkes bu gerçeği görmeden edemez.

Tabii ki, 1948'de ve de 1938'de üstesinden gelmek zorunda olduğumuz açmazlara baktığımızda, bugüne kadarki gelişimimizin büyüleyiciliği, önümüze koyduğumuz tarihsel görevlerin ışığında henüz oldukça mütevazî kalmaktadır. Henüz hiçbir yerde devrimci kitle partisi aşamasına gelmiş değiliz. Birkaç ülkede başka aşırı sol örgütler, son on yılda öncünün gelişmesinden, bizim seksiyonlarımıza kıyasla çok daha fazla meyva toplamışlardır. Ama buna ulaşmaları genel olarak programatik ve politik eklektiklik pahasına olmuştur; bu ise daha şimdiden Portekiz ve İtalya'da onlardan acı bir oç almıştır ve işçi sınıfı öncüsünün politik bilinci olgunlaştıkça bu, kaçınılmaz olarak onların kendi bunalımını oluşturmaktadır.

İşçi hareketinin geleneksel aygıtlar dışında devrimini kazanmak üzere savaş açmamızı sağlayacak yeterli gücü topladığımızı söyleyebilmemiz için hem geleneksel örgütlerden çıkan hem de onların solunda gelişmiş olan akımlarla birçok yeni gruplaşmalara ve birleşmelere gitmemiz gerekiyor hâlâ. Azami taktik ve örgütsel esneklikle birleştirilen azami bir programatik katılıkla (= kesinlikle) bunu yapabileceğizdir. Ama 1938'de erişilmez bir umut ve 1948'de dalgın bir rüya gibi gözükken şey bir dizi ülkede gittikçe daha kesin çizgiler kazanıyor. Eğer gelişme hızımızı koruyabilir, örgütlerimizi proleterleştirmeye devam edebilir, ulusal ve uluslararası düzeyde kollektif önderlikler inşa edebilir ve birliğimizi sürdürebilsek, o takdirde ellinci yıldönümü-müze kadar ortalıkta Leon Troçki'nin kehanetinin doğruluğundan şüphe eden pek az devrimci kalacaktır. Gelecek Dördüncü Enternasyonal'indir; çünkü gelecek dünya sosyalist devrimindedir.

(IP/Inprecor, 9 Ekim 1978)

Doğu Alman hükümeti Baltık'tan Çekoslovakya sınırına dek uzanan 1000 kilometrelik telörgü - duvarını tamamladı. Yapımı 5 yıl süren telörgünün maliyeti kilometre başına 350 bin doları buldu.

Bu telörgü - duvarın görevi, halen D. Almanya'da "varolan sosyalizm"den hoşnut olmayıp kaçmaya kalkan vatandaşlara "engel olmak".

Telörgü, gevşek bir şekilde yerleştirilmiş ve üzerine kesici, jilet benzeri üçgen parçaları monte edilmiş. Aralarına parmak sığabilecek tarzda böylece askıda duran parçalar, ağırlığa maruz kalınca kapanıp parmakları kesiyor. Ayrıca insanı çapraz ateşe alan öldürücü silahlarla, patlayıcılar ve "teknîğin harikalarıyla" bu telörgü Stalinizmin "zafer anıtı" olarak Baltık kıyılarına uzanıyor.

IP/Inprecor, 31 Ekim 1978.

**STALİNİST
HEGEMONYANIN
1000 KİLOMETRELİK
ANITI**

(OST'nin birinci kongresinde kabul edilen ve IV. Enternasyonalin kongrede bulunan örgütlerince imzalanan bildirme):

Nikaragua halkı, nefret edilen Somoza'lar hanedanına karşı, güç koşullar altında savaşıyor. Demokratik haklar ve özgürlükler için mücadele ediyor.

45 seneden beri egemenliklerini savunan Somoza ve ulusal muhafız gücü Nikaragua kapitalizminin iktidarını da savunuyor. Can çekişen diktatörlüğün çılgınca sertliği çöküş halindeki kapitalist egemenliğin hangi vahşet uçurumuna yuvarlanabileceğini gösteriyor.

Somoza iktidarının yıkılışı, kitlelerin toplumsal özelemlerinin sınırsız ilerici güçlerine yol açarak, Nikaragua kapitalist devletini parçalamakla tehdit ediyor. Toprak, iş, eğitim için, sağlık için, uygun yerleşme için, gerçek bağımsızlık için ve politik demokrasi için talepler Nikaragua'da politik olayların itici gücü haline geliyor.

Kapitalist egemenlik, her yerde olduğu gibi Nikaragua'da da, taleplerin yerine getirilmesiyle uyuşamaz oluyor.

Somozacı zulme karşı mücadele ve Nikaragua halkı ile dayanışma şimdiden Kosta-Rika, bütün Orta-Amerika, Meksika kitlelerini harekete geçiriyor, ve yakında bütün Latin Amerika ülkelerini harekete geçirecek. Diktatörlüğün parçalanışı tüm ezilenler için büyük umutlar yaratılabilir. Latin Amerika'daki politik baskıya ve ekonomik sömürüye karşı emekçilerin mücadelesinde en büyük atılımı sağlayabilir. Bu nedenledir ki Kuzey Amerika

emperyalizmi, Latin Amerika bekçi diktatörlükleri ve bütün patron hükümetleri, yüzüstü Kosta-Rika hükümetinin ardından, Nikaragua'daki durumu kaygı ile izliyorlar. Nikaragua emekçi halkının mücadelesini engellemek için komplolar düzenliyorlar. Askeri güçleriyle mücadele etmeye hazırlanıyorlar, zira biliyorlar ki diktatörlüğün düşüşü kapitalist egemenliğin harabelerini birlikte sürükleyebilir.

Nikaragua devrimini büyük tehlikeler tehdit ediyor. Emperyalizm, Nikaragua halkına karşı, diplomatik ve askeri araçlarını hangi şekilde kullanacağını planlamaya başladı bile. Özellikle OEA ve CONDECA karşı devrimci görevlerini yerine getirmeye hazırlanıyorlar.

Bu arada, ulusal kurtuluş sandinist cephesi rejime karşı mücadele veren tek politik ve askeri gücü oluşturuyor. Somoza'ya karşı mücadelesini şartsız ve dayanışık olarak destekliyoruz.

Burjuva sınıfının iki yüzlülüğünün sınırı yoktur. Bugün, Carazo, Torriyos, Carlos Andreo Perez, Romero ve büyük ulusal ve uluslararası kapitalistler, senelerce mütefiki oldukları halde, Somoza'ya karşı planlar yapıyorlar. Bununla birlikte, Somoza'nın devrilmesi için mücadelede birleşenlerin hareketini bütün olanaklarıyla önlemeye çalışıyorlar; hatta onları tutuklamaya kadar gidiyorlar.

Sandinist cephenin, kendilerinden geçici bir hükümet oluşturma

Somoza'ya Karşı Sandinist Cephenin ve Nikaragua Halkının Mücadelesini Şartsız Destekleyelim !

talebinde bile bulunan, burjuva kesimlerle kurduğu ittifak Nikaragua devrimini için ve Sandinist cephenin bizzat kendisi için önemli bir tehlike oluşturuyor.

Sandinist cephenin, diktatörlüğün karşısında savunulması, patron sektörleriyle hatalı ittifakı yüzünden acı sonuçlara karşı da savunulmasını gerektiriyor. Onu, kardeşçe, bu bağları koparmaya davet ediyoruz.

Nikaragua kitlelerinin ve Sandinist cephenin Somoza diktatörlüğüne karşı mücadelesini selâmlıyor, militanca yanlarında yer alıyoruz.

Ayrıca, «Liga Marxista Revolucionaria» yı (Devrimci Marksist Birlik — IV. Enternasyonal sempatan seksiyonu) selâmlıyor, çalışmalarını ile dayanışma içinde olduğumuzu bildiriyoruz. 17 Eylül 1978.

- Partido Revolucionario de los Trabajadores, (Meksika).
- Grupo socialista Internacionalista, (El Salvador).
- Partido Socialista Revolucionario, (Kolombiya).
- Partido Revolucionario de los Trabajadores, (Kosta-Rika).
- Organizacion Socialista de los Trabajadores, (Kosta-Rika).
- Socialist Workers Party, (A.B.D.).
- (IV. Enternasyonalin Birleşik Sekretarya temsilcisi bu bildiriye katıldı.)

I/IP, No: 35, 5 Ekim 1978

Brooklyn, N.Y.
Gardner & Co.
of New York
Attorneys
for the
Trustees

THE STATE

IN SENATE
JANUARY 18, 1891
REPORT
OF THE
COMMISSIONERS OF THE
LAND OFFICE

ALBANY: PUBLISHED BY THE
UNIVERSITY OF THE STATE OF NEW YORK,
1891.

THE STATE OF NEW YORK,
OFFICE OF THE COMMISSIONERS OF THE LAND OFFICE,
ALBANY, N. Y., JANUARY 18, 1891.

SIR:

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 14th inst., and in reply to inform you that the same has been forwarded to the proper authorities for their consideration.

I am, Sir, very respectfully,
Your obedient servant,
COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE.

UNIVERSITY OF THE STATE OF NEW YORK

20 lira